

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YENİLEVENT/İSTANBUL

**AFRİKA'DA BARIŞ KORUMA HAREKÂTLARI: RUANDA,
DEMOKRATİK KONGO VE SUDAN ÖRNEĞİ**

STRATEJİ VE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hüsamettin KOCAMAZ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Kenan DAĞCI

İSTANBUL – 2011

(BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.)

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ: 29.06.2011

TEZİN TİPİ: Yüksek Lisans Tezi

TEZİN BAŞLIĞI: Afrika'da Barış Koruma Harekâtları: Ruanda, Demokratik Kongo ve Sudan Örneği

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM: Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü

DAĞITIM LİSTESİ: Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü "Tez Hazırlama ve Değerlendirme Yönergesi"nde belirtilen yerlere.

TEZİN ÖZETİ: Bu çalışmada Birleşmiş Milletler barış koruma harekâtlarının Afrika'da kuruluşundan getirdiği yapısal problemler ve barış koruma anlayışındaki eksiklikler nedeniyle başarısız olduğu değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELEER: Barış Koruma, Birleşmiş Milletler, Afrika, İngiliz Okulu

SAYFA SAYISI: 86

GİZLİLİK DERECEİ: Tasnif Dışı

Bu tezin ihtiva ettiği unsurlar şahsi görüşlerim olup; Türk Silahlı Kuvvetlerinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Hüsamettin KOCAMAZ

2'nci Snf. Öğc.

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
YENİLEVENT/İSTANBUL

**AFRİKA'DA BARIŞ KORUMA HAREKÂTLARI: RUANDA,
DEMOKRATİK KONGO VE SUDAN ÖRNEĞİ**

STRATEJİ VE STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hüsamettin KOCAMAZ

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Kenan DAĞCI

İSTANBUL – 2011

HARP AKADEMİLERİ KOMUTANLIĞI
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hüsamettin KOCAMAZ'ın “Afrika’da Barış Koruma Harekâtları: Ruanda, Demokratik Kongo ve Sudan Örneği” konulu tez çalışması, jürimiz tarafından Strateji ve Stratejik Araştırmalar Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan -----

Doç. Dr. Giray Saynur BOZKURT

Üye -----

Doç. Dr. Kenan DAĞCI

(Danışman)

Üye -----

Yrd. Doç. Dr. Zafer YILDIRIM

Üye -----

Yrd. Doç. Dr. Murat ALAKEL

Üye -----

Dr. Hv. İkm. Yb. Kutay KARACA

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

.../.../2011

(İmza)

Kur. Alb. Hasip SAYGILI

Enstitü Müdürü

ÖZET

Güvenliğin sürekli bir ihtiyaç olduğu dünyada bunu sağlamaya yönelik araçların daima gündemde olacağı öngörülmektedir. Barış koruma, 1950'lerden beri barış ve güvenliğin sağlanmasına hizmet etmiş ve kimi zaman başarılı olmuş bir araçtır. Günden güne değişen dünyada yeni fırsat ve tehditler ortaya çıkmış, her şey gibi barış korumayı da dönüştürerek yeni duruma uyum sağlamaya zorlamıştır.

Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında barış koruma, bir dizi reformdan geçerek, klasik ilkelerini de muhafaza eden yeni bir boyuta geçmiştir. Teoride ideal olarak kabul edilen yeni yapı birçok sınava tabi tutulmuş ve bir kısmında başarısız olmuştur. Başarısızlık topyekûn barış koruma anlayışının ve yapısının tekrardan sorgulanmasına neden olmuştur.

“BM'nin barış koruma harekâtlarında çoğunlukla başarısız olmasının hangi nedenlerle açıklanabileceği” sorusu bu çalışma için başlangıç noktası olmuştur. Oldukça hacimli bir literatüre sahip olan barış koruma harekâtlarının başarısızlığı, belirlenen iki bağımsız değişken ile incelenmiştir. Çalışmanın hipotezi, BM'nin yılların tecrübesiyle oluşturduğu barış koruma anlayışı ile daha ilk kuruluşundan getirdiği örgüt yapısı ve karar alma sistemindeki sorunlar nedeniyle Afrika'daki barış koruma harekâtlarında başarısız olduğudur.

Çalışmada İngiliz Okulu (İO) yaklaşımının, “düzen-adalet” diğer bir ifadeyle “devlet-insan” ikileminden hangisinin “barış ve güvenliğin odağında” olduğu tartışması esas alınarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. BM'nin barış koruma harekâtlarının her aşamasında “düzen-adalet” konularında dengeyi sağlanmasının uygun yaklaşım tarzı olduğu düşünülmüştür.

Hipotezin test edilmesi amacıyla BM'nin Afrika'da icra ettiği Ruanda, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Sudan barış koruma harekâtları seçilmiştir. Oluşturulan kuramsal çerçevede değişkenlerin test edilmesi için harekâtlarda BM'nin yetkili organlarıyla beraber harekâta ilgisi, harekât başladığı andan itibaren insan hakları ve insani yardım konularında yapılan veya yapılmayanlar, diğer taraftan meşru hükümetin rızasına dikkat edilip edilmediği konuları sorgulanmıştır.

Analizi yapılan üç durumun da BM'nin asli gündeminde yeterince yer almadığı yayınlanan raporlardan ve alınan Güvenlik Konseyi kararlarından tespit edilmiştir. BM Güvenlik Konseyi üyeleri arasında eşseslilik bulunmadığı ve ülkelerin çıkarlarını yerel halkların insan haklarından önce düşündüğü görülmüştür. BM müdahalesi sonrasında bile insan ölümlerinin, göçlerin, tecavüz ve şiddet olaylarının devam

TASNİF DIŞI

ettiği tespit edilmiştir. Genel Sekreter'lerin, Güvenlik Konseyi ve uluslararası kamuoyunu yeterince bilgilendirip harekete geçirme konusunda yetersiz kaldıkları tespit edilmiştir. BM, barış koruma anlayışı ve örgüt yapısı ile karar alma sistemindeki eksiklik ve yanlıŐlıklar nedeniyle, bitmiŐ olan Ruanda ile devam eden Kongo ve Sudan harekâtlarında Şimdiye kadar başarısız olmuştur.

ABSTRACT

In the world that security is a constant need, instruments to ensure it are always expected to be on the agenda. Peacekeeping have served since the 1950s, and sometimes it was successful. Changing conditions in the world gradually, brought new variables and like everything else peacekeeping is also forced to change to adapt new situation.

Under the guidance of United Nations (UN), initiating a series of reform efforts, peacekeeping, keeping the classical principles, upgraded itself. The structure which is considered to be ideal in theory, failed in the field, and began to be questioned again.

At the beginning of this study, the question of “By which factors the failure of UN peacekeeping mostly explained?” was the starting point. Within the sizeable peacekeeping literature the subject of the failure of the missions is tested by two independent variables. The hypothesis of this study is that “the UN fails due to the problems of the concept of peacekeeping with the structural problems in the organization and decision-making system”.

In this study, the discussion of the "system or justice" in other words the “state or human” would be the focal point in English School (ES) approach established the theoretical framework. Within this framework it is accepted that the balance of “system-justice” should be in action for the UN peacekeeping activities.

In order to test the hypothesis peacekeeping operations in Rwanda, Democratic Republic of Congo and Sudan which are executed by UN are chosen. UN’s interest in the missions together with the authorized bodies, the interest of UN authorities in humanitarian and human rights subjects since the beginning of the missions, and whether the consent of the legal regime is considered are the subjects questioned.

It is confirmed that UN did not show faithful interest in the cases analyzed in this study. The issued reports of Secretariat and the resolutions of Security Council are telling signs of poor interest. There were disagreements among the Members of the Security Council, mostly because of the preference of these countries for their interest rather than the locals’ human rights. Despite UN Secretary-Generals’ official rights, they did not inform Security Council and lead the international society to take necessary precautions.

TASNİF DIŞI

It is known that in Rwanda the UN considered the consent of the parties but neither in Congo nor in Sudan. Even after the intervention of the UN, human deaths are experienced; violent actions hit the peak, therefore UN failed in Rwanda Congo and Sudan missions.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar.....	VII
ŞEKİLLER.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX
ÖNSÖZ.....	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

1. PROBLEMİN DURUMU	1-1
2. ARAŞTIRMANIN AMACI	1-4
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	1-5
4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	1-6

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	2-1
2. VERİLERİN TOPLANMASI	2-4
3. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI	2-5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İNGİLİZ OKULU YAKLAŞIMI	3-1
2. BARIŞ, GÜVENLİK VE KOLEKTİF GÜVENLİK KAVRAMLARI	3-6
3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SİSTEMİ	3-9
4. BARIŞ KORUMANIN TANIMI, SINIFLANDIRMASI VE TEMEL İLKELERİ ..	3-10
a. Tarafların Rızası	3-12
b. Tarafsızlık.....	3-13
c. Meşru Müdafaa veya Görev-Yetki Tanımının Savunulması Haricinde Güç Kullanmama	3-14
5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BARIŞ KORUMA ANLAYIŞI	3-14
a. BM Barış Koruma Harekâtlarının Geçmişi	3-14
b. BM Barış Koruma Reform Çabaları	3-16
6. BM ÖRGÜTÜ VE BARIŞ KORUMA İÇİN KARAR ALMA	3-22

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE ANALİZ

1. DURUM ANALİZLERİ: BM BARIŞ KORUMA HAREKÂTLARI VE AFRİKA ...	4-1
a. BM Ruanda Harekâtı (UNAMIR)	4-1
b. BM Demokratik Kongo Harekâtı (MONUC).....	4-7
c. BM Sudan Harekâtı (UNMIS)	4-14
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	5-1
KAYNAKÇA	6-1

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

TABLÖLAR

TABLO-1: Barış Koruma Anlayışında Reformlar Sonrası “Düzen-Adalet”**3-21**

ŞEKİLLER

ŞEKİL-1: İngiliz Okulu Kuramı Düşünürleri	3-3
ŞEKİL-2: Barış Koruma ve Bağları	3-19
ŞEKİL-3: MONUC için Alınan Güvenlik Konseyi Karar Sayıları	4-9
ŞEKİL-4: UNMIS için Alınan Güvenlik Konseyi Karar Sayıları	4-16

KISALTMALAR

AFDL	: KONGO/ZAİRE ÖZGÜRLÜKÇÜ DEMOKRATİK GÜÇLER İTTİFAKI
ABÖ	: AFRIKA BİRLİĞİ ÖRGÜTÜ
BM	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
BMGK	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GÜVENLİK KONSEYİ
CIC	: ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİ MERKEZİ
CPA	: GENİŞ KAPSAMLI BARIŞ ANLAŞMASI
DKC	: DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ
DDRRR	: SİLAHSIZLANDIRMA, TERHİS, GERİ DÖNÜŞ, YENİDEN BÜTÜNLEŞME VE YERLEŞTİRME
DFS	: SAHA DESTEK DEPARTMANI
DPKO	: BARIŞ KORUMA HAREKÂTLARI DEPARTMANI
ECOWAS	: BATI AFRIKA DEVLETLERİ EKONOMİK BİRLİĞİ
EUFOR	: EUROPEAN FORCES
IGAD	: HÜKÜMETLER ARASI KALKINMA OTORİTESİ
İO	: İNGİLİZ OKULU
MC	: MİLLETLER CEMİYETİ
MONUC	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DEMOKRATİK KONGO HAREKÂTI
MONUSCO	: BİRLEŞMİŞ MİLLETLER DEMOKRATİK KONGO CUMHURİYETİ İSTİKRAR HAREKÂTI
NATO	: KUZEY ATLANTİK İTTİFAKI
OAS	: AMERİKA DEVLETLERİ ORGANİZASYONU
RPF	: RUANDA YURTSEVERLER CEPHESİ
SPLM/A	: SUDAN HALK ÖZGÜRLÜĞÜ HAREKETİ/ORDUSU
UN	: UNITED NATIONS

TASNİF DIŞI

UNAMID	: BM-ABÖ DARFUR HİBRİT HAREKÂTI
UNAMIR	: BM RUANDA DESTEK HAREKÂTI
UNAMIS	: BM SUDAN İLERLEME HAREKÂTI
UNEF	: BM ACİL DURUM KUVVETİ
UNMIS	: BM SUDAN HAREKÂTI
UNMOGIP	: BM HİNDİSTAN VE PAKİSTAN ASKERİ GÖZLEMCİ GRUBU
UNOMUR	: BM UGANDA-RUANDA GÖZLEM HAREKÂTI
UNTSO	: BM ATEŞKES DENETLEME ORGANİZASYONU

ÖNSÖZ

BM barış koruma harekâtlarının alınan dersler sonrasında birçok dönüşüm geçirerek günümüze gelmiş olmasına rağmen halen Afrika'da bazı harekâtlarda başarısız olduğu kabul edilmektedir. İnsan ölümleri halen devam etmekte, çatışmalar tehdit oluşturmaktadır. Barış koruma harekâtları, BM'nin tüm dünyada saygınlığını artıran önemli bir araç iken geçirdiği dönüşüm sonrası uluslararası sistemde neye hizmet ettiği tartışılan bir pozisyona gelmiştir. Teşkilat olarak mevcut durumun devamını isteyen bir yapı mı olduğu, yoksa adaletten yana olarak insan hakları ve daha ilerisinde insan güvenliğini sağlamaya yönelik bir yapı mı olduğu sürekli test edilmektedir.

Bu tezin amacı BM'nin Afrika'da yürüttüğü barış koruma harekâtlarında başarısız olma nedenlerini belirlenen değişkenler ışığında incelemektir. Başarısızlığa neden olduğu kabul edilen birçok bağımsız değişken olmasına karşın iki tanesinin barış koruma harekâtlarına önemli oranda etki ettiği düşünülmektedir. Bağımsız değişkenlerden ilki BM'nin barış koruma anlayışı, ikincisi ise BM'nin örgüt yapısı ile bu yapıdaki karar alma sistemidir. Değişkenlerin, BM'nin Ruanda, Demokratik Kongo ve Sudan harekâtları için çarpıcı sonuçları olmuştur.

Tez çalışmam sürecinde değerli vaktini ayırarak, tezin her safhasında ama özellikle de araştırma modelinin oluşturulması konusunda ufkumu açan, bilgi birikimiyle tezin yönlendirilmesinde bana ışık tutan Sayın Hocam Doç. Dr. Kenan DAĞCI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tezde emeği geçen Dr. Yb. Kutay KARACA'ya da teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans eğitimim süresince büyük fedakârlık göstererek bana destek olan sevgili eşime, maddi-manevi desteğini esirgemeyen arkadaşlarıma ve SAREN personeline teşekkür ederim.

İstanbul, Haziran, 2011

Hüsamettin KOCAMAZ

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

1. PROBLEMİN DURUMU

Güvenlik konuları uluslararası ilişkiler çalışmalarında daima ön sıralarda yer almıştır. “Güvenliğin sağlanması” için 18. yüzyıldan itibaren kafa yorularak çeşitli modeller tasarlanmış ve araçlar geliştirilmiştir. Tarihte bilinen en kapsamlı ilk model Milletler Cemiyeti (MC)’dir. 1945 sonrası Birleşmiş Milletler (BM) adıyla “dünya hukuku yoluyla dünya barışı” sloganıyla devam etmiş ve bugünlere kadar gelmiştir (Brown ve Ainley, 2008).

“Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” prensibini öngören “kolektif güvenlik” MC ve BM’yi “barış projesi¹” ve “Avrupa uyumu²” geleneklerine dayanan sistemler şeklinde yapılandırılmasında önemli rol oynayan bir doktrin olarak ortaya çıkmıştır. Doktrinin, güçlü devletlere yapılacakların yer ve zamanına karar verilmesinde öncelik tanınması, mevcut düzenin devam ettirilmesini sağlayan bir yapıyı doğurmuştur. BM’nin en yetkili organı olan Güvenlik Konseyi, açık bir biçimde büyük devletlerin uyumuna göre hareket etmiştir. Ne var ki milli çıkarların ön plana çıkması, 1950’deki Kore Savaşı haricinde, barış ve güvenliğin sağlanmasında beklenen uyumun gerçekleşmesini engellemiştir.

Kolektif güvenliğin güvenlik sorunlarına cevap verememesi, çok sayıda kurumsal ve kavramsal yeniliğin gündeme gelmesine neden olmuştur. 1950’lerde Soğuk Savaş nedeniyle BM çalışamayacak duruma geldiğinde BM Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld tarafından “barış koruma” düşüncesi bir çözüm olarak ortaya atılmıştır. Genel Sekreter’in “herhangi bir çatışmanın tarafları ayrı tutulmak istediklerinde onlara yardım edecek BM birliklerinin görevlendirilmesi” düşüncesiyle ortaya çıkan barış koruma sonraki yıllarda başarılı sonuçları olan, devasa bir literatüre sahip bir yaklaşıma dönüşmüştür.

¹ Barış projesi, Immanuel Kant tarafından 1795’te ortaya atılmıştır. Avrupa devletlerinin uyuşmazlıklarını giderileceği bir tür parlamento ya da federal bir meclis öngörerek savaşıardan kurtulmayı hedeflemektedir. Ortak kararla oluşturulan tarafsız kuralların herkese uygulanmasıyla uluslararası ilişkilerin bir hukuk alanı olacağını iddia eder (Brown ve Ainley, 2008).

² Avrupa uyumu, 19. yüzyılda Napolyon Savaşları’nın etkilerini azaltmayı hedefleyen toplantılar sırasında ortaya atılmıştır. Büyük Devletlerin herkesi ilgilendiren konularda birbirlerine danışmalarını ve politikalarını mümkün olduğunca birbirine uyumlu hale getirmelerini amaçlamaktadır (Brown ve Ainley, 2008).

TASNİF DIŞI

Bariş koruma BM bünyesinde ilkeleri olan, zamanla gelişen ve dönüşen, bunun yanında sorunları olan bir yaklaşımdır. Bariş koruma üzerine ilk bilimsel çalışmalar, 1960'larda BM güçlerinin Arap-İsrail, Hindistan-Pakistan ve Kıbrıs müdahaleleri sonrasında yapılmıştır (McCoubrey ve White, 1995). 1990'lar sonrası çalışma sayısında ciddi artışlar olmuştur (Paris, 2000, s. 27). Bariş koruma literatüründe ilk göze çarpan çalışma alanları; bariş korumanın tanımı, sınıflandırılması, karar alınması ve başarı değerlendirmesidir. Sayılan alanlar aynı zamanda bariş korumanın problemli alanlarıdır (McCoubrey ve White, 1995).

Sosyal bilimlerin pek çok konuda yaşadığı tanım konusunda belirsizlik sorunu bariş koruma için de geçerli olup, bir kavram karmaşası olduğunu araştırmacılar kabul etmektedir (Paris, 2000; Featherston, 2000; Fortna, 2004; Bures, 2007). Benzer bir karmaşa sınıflandırma ve bariş koruma kavramını açıklayıcı kuram konularında da yaşanmaktadır. Siyasetçilerin ve bazı uluslararası kuruluşların faydacı yaklaşımla kavramı kullandığı (Paris, 2000) eleştirilirken, kavramı açıklama çabalarının kişiye özel olduğunu (Bures, 2007) veya hiç bulunmadığını (Featherston, 2000) iddia eden araştırmacılar vardır. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde bazı uluslararası ilişkiler kuramı veya çatışma çözümleme yaklaşımının bariş korumayı açıklamada kullanıldığı gözlenmiştir.

Bariş koruma harekâtları değerlendirilirken araştırmacıların dikkate aldığı en kapsamlı konu ise bütün çabaların sonucu olan bariş koruma harekâtlarının başarı veya başarısızlığıdır. Bu konuda araştırmacılar dönemlerine göre önceki harekâtların sonuçları ve alınan derslerin etkisiyle sürekli yeni çalışmalar yapmış, başarısızlığın nedenleri yanında başarı için önerilerde bulunmuşlardır. Başarı çalışmalarında ilklerden olan Ramesh Thakur (1984), sadece askeri müdahale olarak kullanıldığında bariş korumanın başarılı olduğu tespitini yapmıştır. Harekâtların ilgi alanının dar olması gerektiğini, çatışma çözümleme gibi siyasi konulara girilmemesini tavsiye etmiştir. Paul Diehl (1993) ise, asıl sorunun "sistemik başarı ölçütleri bulunmaması" olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca "bariş koruma harekâtının silahlı çatışmayı sınırladığı ve çatışma çözümlemeyi teşvik ettiğini" savunmaktadır. Diğer bir örnek, McCoubrey ve White'ın (1995) başarı için yasal, politik ve teknik bazı şartların sağlanması gerektiği tezidir. Büyük güçler arasında siyasi mutabakatın sağlanarak Güvenlik Konseyi'nde harekâta yönelik siyasi desteğe dönmedikçe başarının sağlanamayacağını iddia etmişlerdir. Bariş gücünün oluşturulması ve harekâtın uygulanması aşamalarında çatışan tarafların iş birliğinin de başarı için şart olduğunu ifade etmişlerdir. Harekâtlara asker ve lojistik destek sağlayan orta büyüklükteki güçlerin desteğini ve Genel Sekreter'e harekâti

TASNİF DIŞI

yönetmede geniş özgürlük alanı tanınmasını da başarı şartları arasında saymışlardır. William Durch (1995) de “büyük güçlerin desteği ve çatışan tarafların iş birliği” şartlarına destek verirken, Princeton Lyman (2004) başarı şartlarına farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Her ülkenin çıkarları doğrultusunda barış korumaya yardım ettiğini, BM Genel Sekreterliği’nin hem mali hem de asker gönderme konularında ülkelere söz dinletemediğini iddia etmiştir. BM’nin aciz kalmasının özellikle Afrika’da “mavi baretililere” olan güveni sarstığını düşünmektedir.

BM’nin barış koruma harekâtında neye göre başarılı sayılacağı da ayrı bir tartışma konusudur. Paul Diehl başarının ölçülebilmesi için mutlaka bakılması gereken alanlar belirlemiştir: (Diehl, 1993)

- Kuvvetin özellikleri (kuvvet dağılımı, özellikle tarafsızlık anlamında), harekâtın özellikleri (komuta ve kontrol yapısı, ulusal birliklerin durumu) ve konuşlanma yeri (büyüklüğü ve coğrafyası, nüfus yoğunluğu);
- Görev-yetki tanımı (mandate) (yetkinin doğası ve finansmanı);
- Politik ve askeri ortam (anlaşmazlığın doğası, çatışan tarafların tavırları ve üçüncü taraftaki devletlerin hareketleri).

Dönemine göre kapsamlı bir “başarı ölçütü listesi” sunan Diehl sonraki tartışmalara da ışık tutmuştur. Oldrich Bures, literatürdeki başarı ölçütlerini inceleyen diğer araştırmacıları üç başlıkta toplamıştır: (Bures, 2007)

- Görev-yetki tanımında belirtilen hedefin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği (Brown, 1993; Durch, 1995; Ratner, 1995; Bratt, 1996).
- Harekâtın yerel nüfus üzerindeki etkisi (Durch, 1995; Ratner, 1995).
- Harekâtın “büyük değerlere” yaptığı katkı (Pushkina, 2006)

Kısa bir incelemesi sunulan başarı/başarısızlık nedenleri ve ölçütlerinden başka neden ve ölçütler de bulunmaktadır. Barış koruma literatürünün bu denli geniş olmasına harekâtlara ilişkin çok sayıda değişkenin olmasının rol oynadığı düşünülmektedir. Buraya kadar yapılan literatür incelemesinde özetle;

Literatürde sadece barış korumayı açıklayan bir kuram bulunmadığı, barış korumanın tanımı ve sınıflandırılması konularında anlaşmazlıklar bulunduğu, başarı/başarısızlık nedenleri ile başarı ölçütlerinde uzlaşılan başlıklar olsa bile araştırmacılar tarafından farklı şartlar öne sürüldüğü tespit edilmiştir.

Bu tez çalışmasında ise, geniş barış koruma literatürü içinde BM tarafından icra edilmiş/edilen barış koruma harekâtlarında, belirlenen bağımsız değişkenlerle, başarısızlık nedenleri analiz edilecektir. Barış korumanın başarısızlığını açıklamak için İngiliz Okulu yaklaşımının “düzen-adalet” tartışması araştırmacının kuramsal

TASNİF DIŞI

çerçevesini çizecektir. Ayrıca çalışmaya farklılık getirmesi açısından sadece Afrika kıtasından bazı harekâtlar seçilerek analiz edilecektir. Sonuçları itibariyle tüm barış koruma harekâtlarına genellenebilmesi olasılığı ile barış koruma literatürüne katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Literatür incelemesinde İngiliz Okulu'nun insani müdahaleyi meşru gören "dayanışmacı yaklaşımı" ile düzenin korunmasını savunan "çoğulcu yaklaşımı" çerçevesinde barış koruma harekâtlarının incelenmesi konusu bu tezin yeniliğidir. "Düzen-adalet" tartışmasının barış koruma harekâtlarının başarısı konusuyla örtüşen bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir.

Gerek kuramsal çerçeve gerek barış koruma ve BM konularında kullanılabilecek kaynakların nicelik ve nitelik açısından yeterli olduğu kapsamlı araştırmaya izin verecek seviyede olduğu da değerlendirilmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

BM barış koruma harekâtları, alınan dersler sonrasında birçok dönüşüm geçirerek günümüze kadar gelmiştir. Ancak halen bir şeylerin eksik ya da yanlış olduğu barış koruma harekâtlarının yapıldığı yerlerde devam eden çatışmalardan, insan ölümlerinden, göçlerden ve tecavüzlerden anlaşılmaktadır.

Barış koruma harekâtları, BM'nin tüm dünyada saygınlığını artıran, hatta bir dönem Nobel barış ödülüne layık görülen önemli bir araç iken, bugün uluslararası sistemde neye hizmet ettiği tartışılan bir pozisyona gelmiştir. "Statükonun devamını isteyen bir yapı mıdır?, yoksa adaletten yana olan insan hakları korumaya yönelik bir yapı mıdır?" soruları barış koruma için sürekli test sorularıdır. Artık işlevi kalmadığını düşünenler de sadece Afrika'da devam eden yedi harekâtı görünce iddialarından vazgeçmektedir. Talebin yakın gelecekte devam edeceği öngörüldüğünde çare, bu tezin de amacı olan BM'nin Afrika'da yürüttüğü barış koruma harekâtlarında başarısız olma nedenlerini incelemektir. Barış korumanın kavramsal konularında belirsizlikler bulunmasının yanında, gelişen teknoloji ile tehditlerin sayısının ve çeşidinin artması birçok yeni değişkeni beraberinde getirmektedir. Temel hedef olan "başarılı bir harekât" için bu değişkenlerin test edilmesi, sonuçlarının değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

Çalışmada BM'nin referans örgüt olarak alınmasının nedeni, BM'nin dünyanın en büyük yönetim yapısı ve güvenlik problemleri için yetkilendirilmiş kurumu olmasının yanında barış korumanın evriminin her safhasını BM bünyesinde geçirmiş

TASNİF DIŞI

olmasıdır. Barış koruma adına BM'nin yaptıkları, yap(a)madıkları ve yapmak istedikleri her yönüyle araştırmaya değeceği değerlendirilmektedir.

Afrika'dan barış koruma harekâtlarının seçilme nedeni ise, BM'nin en çok test edildiği bölge olması, BM'nin barış koruma anlayışı ve uygulamalarında büyük değişimlere neden olması (Ör: BM'nin Somali'den çekilmesi, Ruanda'da soykırıma engel olamaması) (Boulden, 2003, s. 3) ve harekâtların her seferinde farklı sonuçlar doğurma ihtimalidir. Karşılaştırmalı veya tekli analiz yapmak için çok sayıda olay ve veri bulunmaktadır. Ayrıca insan ve devlet güvenliği çelişkisinin en yoğun yaşandığı yer Afrika'dır. Yayınlanan dünya çatışma raporlarında ilk sıraları, en güvenli ülke sıralamalarında son sıraları Afrika ülkeleri almaktadır (SIPRI Yearbook 2009: Armaments, Disarmament and International Security, 2009). Bununla birlikte Afrika'da sömürgecilik insanların hafızasına kazınmıştır. İnsan haklarının kendileri için de geçerli olduğuna yeni yeni inanmaya başlayan halk, sahip olduğu kaynaklarla potansiyelini görmeye başlamıştır (Dağcı, 2005). Afrika'da çatışmalar yıllardır sürüp gittiğinden daha farklı algılanmaya başlamış, bu da kıtada barış için çabalayanlara yeni değişkenler getirmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

BM'nin yapısından kaynaklanan problemlere rağmen savaşların yarattığı anarşiye düzen getirecek daha iyi bir uluslararası mekanizma henüz geliştirilememiştir. Bu nedenle BM'nin barış koruma anlayışının analiz edilerek geliştirilmesi kritik önem taşımaktadır. BM barış koruma hangi durumlarda başarılı olmuştur? Başarı ve başarısızlığın kaynakları nelerdir?, BM barış korumada daha iyi mücadele etmeyi nasıl öğrenebilir? gibi sorular sürekli sorularak değerlendirilmesi gereken sorulardır. Bu tez çalışması da bu soruların cevaplarına yapabileceği katkı açısından önem arz etmektedir.

BM dünyada barış ve güvenliğin tesisini hedef edinmiş ve dünya üzerinde bulunan devletlerin büyük çoğunluğunun üyesi olduğu bir güçtür³. Bu gücün yapılan yanlışlıklarla zayıf düşmesi ve itibarını kaybetmesi hiç kimsenin çıkarına olmayacaktır. Gelecek nesillere korkulardan arınmış, istikrar ve refahı artmış bir dünya bırakmak şimdiki neslin birincil hedefi olmalıdır. BM'nin etkinliğine gölge düşüren şartların her yönüyle analiz edilmesi bu bakımdan da önemlidir.

³ 28 Haziran 2006'da Karadağ'ın örgüte üyeliğinin kabulünden BM üye sayısı 192'ye ulaşmıştır (United Nations Member States, 2006).

Günümüzde her çeşit çatışma, çatışmanın olduğu yerle sınırlı olmaksızın tüm dünyada etkili olabilmektedir. Çatışmalar, ekonomik, sosyal, siyasal etkilerin yanı sıra uzun süreli etkilere sahiptir. Barış koruma harekâtlarını da içeren çatışmaların önlenmesi veya çözümü çalışmaları huzurlu ve istikrarlı bir gelecek için bir adımdır. Bu yönde gösterilecek her çaba yakın çevremizden başlamak üzere ülkemiz ve insanlık adına bir sorumluluktur. Barışa götüren bir araç olan veya olması gereken barış koruma harekâtlarının bilimsel açıdan derinlemesine incelenmesi, varsa eksiklerinin giderilmesi, zayıf taraflarının güçlendirmesi de bu bağlamda büyük önem taşımaktadır.

4. ARAşTIRMANIN SINIRLILIKLARI

- a. Çalışmada sadece BM'nin Afrika ülkelerindeki barış koruma harekâtları incelenecektir.
- b. Çalışmanın zaman bakımından sınırı 1991-2010 yılları arası dönemdir.
- c. Çalışmada Türkçe ve İngilizce kaynaklar kullanılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmaya başlarken; BM'nin barış koruma harekâtlarında çoğunlukla başarısız olması hangi nedenlerle açıklanabilir? sorusu ile yola çıkılmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni; "BM'nin Afrika'daki barışı koruma harekâtlarında çoğunlukla başarısız olmasıdır". Çalışmada incelenecek iki bağımsız değişken; "BM barış koruma anlayışı", "BM örgüt yapısı ve karar alma sistemidir".

Araştırmada uluslararası ilişkilerin eski kuramlarından biri olan İngiliz Okulu (İO) yaklaşımı kullanılacaktır. Uluslararası Toplum Teorisi olarak da bilinen kuramın en önemli özelliği; üç düşünce geleneğini (realizm, rasyonalizm, devrimcilik) temel almakla birlikte hepsinin ortasında yer almasıdır. İO düşünürlerinin üzerinde yoğunlaştığı normatif tartışma "düzen mi adalet mi, diğer bir ifadeyle insan mı devlet mi barış ve güvenliğin odağında olacaktır" sorusudur (Devlen ve Özdamar, 2010). İki taraftan da vazgeçilmesi gerekmediğini, aynı yelpazede bulunabileceğini iddia eden Buzan'ın yaklaşımı da kuramın orta yol çizgisini benimseyen üçüncü bir boyuttur (Buzan, 2004). Üçüncü bölümde detaylandırılacak olan İO yaklaşımında barış koruma harekâtlarıyla örtüşen noktanın, insani müdahaleyi meşru gören dayanışmacılarla birlikte düzeni savunan çoğulcuların görüşlerinin dengede olduğu bir barış koruma yaklaşımı olduğu düşünülmektedir. Ne bazı insan güvenliği savunucuları gibi anarşiye neden olacak müdahale şeklinin ne de insanı yok sayan realist devlet anlayışının barışı getirmede başarılı olamadığı barış koruma tarihinde tecrübe edilmiştir. Sonuç olarak Buzan'ın tezine ilaveten "düzen-adalet" konularının dengede olmasının BM'nin barış koruma faaliyetleri için de uygulanması gereken bir yaklaşım tarzı olduğu düşünülmektedir.

BM'nin Barış Koruma Anlayışı

İlk bağımsız değişken olan "BM'nin barış koruma anlayışında" "düzen-adalet" dengesinin hedef alınıp alınmadığı incelenecektir. Kuramsal çerçevede BM'nin geleneksel barış koruma anlayışı ve reformlar sonrası anlayışın değişimi ilgili reform belgeleri incelenerek ortaya konulmaya çalışılacaktır. BM'nin insan haklarının korunmasına yönelik aktif bir tutum izleyip izlemediği, insani yardım konularına ilgisi ve barış koruma harekâtı yapılacak ülkedeki meşru düzene yönelik tutumu

TASNİF DIŞI

irdelenecektir. Tüm bunların uygulanıp uygulanmadığı BM'nin başarısını ortaya koyacaktır.

İnsan odaklı bir yaklaşımda ön planda tutulması gereken temel konu insan haklarının korunmasıdır. En temel değer olan insan hayatının korunması için çaba gösterilmesi, alınan kararlarda bu önceliğin gözetilmesi BM barış koruma anlayışının “adalet” konusunda başarısını gösterecektir. Başarısızlığın ölçütü ise, BM koruması veya kararları olmasına karşın insan ölümlerinin yaşanmaya devam etmesidir. Temel insan hakkı olan “yaşama hakkı” ve “yeterli şekilde beslenme hakkı” yanında insanların her an ölüm korkusuyla yaşaması ve korkudan uzaklaşmak için, BM barış koruma çabasına rağmen yerlerinden edilmeleri de harekâtların başarısızlığı için bir ölçüttür. Ayrıca BM varlığına rağmen devam eden “savaş aracı olarak kullanılan tecavüz” de başarısızlık nedeni olarak alınacaktır.

BM barış koruma anlayışını “adalet veya insan” karşısında dengede tutacak taraf “düzen” veya diğer ifadeyle “devlettir”. İnsan güvenliği “özgürlükleri ve insan olmanın gereklerini sağlayacak ve geliştirecek şekilde, insan hayatının ve öz değerlerinin korunması” şeklinde tanımlanmıştır (Commission on Human Security, 2003). “Öz değerler” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tartışmalı bir konudur. İnsan odaklı yaklaşımda “değerler” başlığında birçok değişkenin ortaya atılabileceği görülmektedir. Herkes için korunması gereken değerler olmasının anarşi doğurma ihtimali vardır. Devletin üst yapı olarak değerlere bir sınır ve düzen getirmesi herkes için faydalı olabilecektir. Barış koruma harekâtları için de insanların ihtiyaçlarına sınır getirecek ve büyük bir çoğunluğuna aynı anda hükmedebilecek bir devletin varlığı önem arz etmektedir. BM'nin barış koruma harekâtı için gidilen ülkedeki meşru devleti tanıması, rızasını gözetmesi, iş birliği yapması barış koruma anlayışının “düzen” konusunda başarısını gösterecektir. Devletin egemenliğini tanımaması, harekâtın yapılması için zorlaması gibi durumlar da başarısızlığını gösterecektir.

Diğer taraftan özellikle Soğuk Savaş sonrasında büyük güçlerin desteğini çekmesiyle “başarısız devletler”, iş göremeyen kurumlar gündeme gelmiştir. Ülke içinde yaşanan çatışmalarda muhatap alınacak devlet konusunda sıkıntılar olduğu bilinmektedir. Böylesi durumlarda BM'nin her durum için özel çözüm üreterek sonuçta demokratik düzene geçişi sağlamasının uygun olduğu düşünülmektedir.

“BM'nin barış koruma anlayışını” anlayabilmek için BM resmi kaynaklarından klasik barış koruma ilkeleri yanı sıra “Brahimi Raporu, Yeni Ufuk (New Horizon) Belgesi ve Capstone Doktrini” ile bunların getirdiği yenilikler incelenecektir. BM

TASNİF DIŞI

içinde veya isteğiyle hazırlanarak kabul edilen köşe taşı niteliğindeki bu belgelerle örgütün anlayışını “düzen-adalet” dengesini oturarak pratikte başarıya götürüp götüremediği değerlendirilecektir.

BM Örgüt Yapısı ve Karar Alma Sistemi

İkinci bağımsız değişken için herhangi bir harekâтта BM’nin Güvenlik Konseyi veya Sekretarya yoluyla verdiği tepkinin ölçülmesi hedeflenmektedir. BM’nin örgüt olarak verdiği tepkinin yönünün önemli olduğu düşünülmektedir. Adaletin mi ön planda tutulduğu, düzenin devamının mı gözetildiği ya da istendiği, verilen kararlardan anlaşılmaya çalışılacaktır. Durum analizinde BM’nin verdiği kararlar insan haklarını korumakta ve meşru düzeni dikkate almayan, tanımayan kararlar alıyor/almıyor veya geç kalıyorsa başarısız, tersi durumlarda başarılı kabul edilecektir.

İlk değişkende olduğu gibi BM müdahalesine rağmen insan ölümü yaşanması, insanların açlık veya ölüm korkusuyla mülteci durumuna düşmesi ve bunun Genel Sekreter’in veya diğer temsilcilerin tespiti ile yenilenen görev-yetki tanımına rağmen devam etmesi harekâtın başarısızlığına işaret edecektir.

BM örgüt yapısı ve barış koruma harekâtları için karar alma sisteminin işleyişi, BM Sözleşmesi’nin ilgili bölümlerinde yer almaktadır. Güvenlik Konseyi’nin aldığı kararlar ve Genel Sekreter’in raporları zamanlama ve içerik yönünden önemli olduğu kadar BM’nin olaya ilgisine de işaret eder. Alınan kararlar, kararların içeriği ve uygulanmasına dair sonuç raporları da bu değişken için incelenecektir.

Sonuç olarak çalışmanın hipotezi, “BM, barış koruma anlayışı ve örgüt yapılanması ile karar alma sistemindeki yanlışlar nedeniyle Afrika’daki barış koruma harekâtlarında başarısız olmaktadır” olarak belirlenmiştir.

Çalışmada literatür incelemesinde ağırlıklı olarak kullanıldığı görülen durum analizi (case study) yöntemi kullanılacaktır. Karşılaştırmalı durum analizi (comparative case study) veya tek bir durumun analizi yöntemlerinin (single case study) de çalışmalarda sıklıkla kullanıldığı gözlenmiştir. Ayrıca çok sayıda betimleyici (descriptive) tipte, herhangi bir harekâtın başından sonuna kadar neler olduğunu anlatan çalışmalara da rastlanmıştır. Geliştirilen programlar sayesinde çoklu değişkenleri test eden nicel araştırma tekniklerini kullanan çalışmalar da son yıllarda artmıştır. Bu tez çalışmasında seçilen değişken ve harekâtlara uygun olduğu düşünüldüğünden durum analizi yöntemi kullanılacaktır.

Durum Seçimi

Çalışmada oluşturulan kuramsal çerçeve ışığında belirlenen bağımsız değişkenler Afrika'da gerçekleştirilen ve halen ikisi devam eden üç harekâtla test edilecektir. Seçilen barış koruma harekâtları; BM Ruanda Yardım Harekâtı (UNAMIR), BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti Harekâtı (MONUC), BM Sudan Harekâtı (UNMIS)'dir.

Bu harekâtların seçilmesinde en önemli etken hepsinin de Afrika'da uzun yıllardan beri devam eden farklı nedenlerden beslenen çatışmalardan kaynaklanıyor olmasıdır. Her üç ülke de halen yayınlanan çatışma ve sıcak bölgeler haritalarında kırmızıya boyalı alanlar olarak gösterilmektedir (bkz. EK-A, Afrika Sorunlu Bölgeler Haritası). Her üç harekât da yerel insan kayıplarının en fazla yaşandığı çatışmalar için oluşturulmuştur (DPKO, 2011). Seçilen harekâtlarda BM varlığına rağmen tecavüz bir silah olarak kullanılmakta, insanlar sistemli bir şekilde işkenceye maruz kalmaktadır. Binlerce insanın öldüğü Ruanda soykırımı gerçekleştiği yıllarda olmasa da sonrasında dünyanın dikkatini çekmiştir. Olayın bizzat sorumlularının yanında gerektiği gibi müdahalede bulunmayan BM de zan altında kalmıştır. Sudan ve Kongo harekâtları halen devam etmektedir⁴.

Seçilen üç harekât da zamanlama itibarıyla BM'nin reform adımlarından hemen öncesi veya hemen sonrasına denk gelmektedir. Harekâtların reformlara, reformların harekâtlara etkilerinin görülebilmesi için ideal şartları taşıdıkları düşünülmektedir.

2. VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışmaya başlarken yapılan literatür incelemesinde, internet veritabanlarından (JSTOR, EBSCOHOST vb.) "UN, peacekeeping", "peacekeeping" başlığıyla yapılan taramalar sonucunda bulunan güncel akademik makale ve kitaplar esas alınmıştır. Ayrıca bulunan makalelerin kaynakçalarından başka makale ve dergilerin de elektronik kopyalarına ulaşılmıştır.

Kuramsal altyapıya dair kaynaklardan yazılı olanlar için Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'nin kaynakları ve çeşitli akademik dergi makaleleri kullanılmıştır. Barış koruma harekâtlarının kısa tarihi, gelişimi ve gelişimine rehberlik eden belgelere ilişkin bilgiler pek çok kaynaktan bulunabileceği gibi burada tercih edilen kaynak BM'nin özel olarak barış koruma harekâtları için hazırladığı internet sitesi olmuştur.

⁴ MONUC, Güvenlik Konseyi'nin 1925 sayılı kararına istinaden 1 Temmuz 2010'dan itibaren BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti İstikrar Harekâtı (MONUSCO) adını almıştır (MONUC, 2011).

TASNİF DIŞI

Deneyisel malzeme olarak kabul edilebilecek BM Afrika barış koruma harekâtları için Güvenlik Konseyi ve Genel Sekreter'in aldığı kararlar, yayınladığı raporlar ve mektuplar BM resmi internet sitesinden (<http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/>) alınmıştır. Ulaşılamayan bilgiler için e-posta ile BM ilgililerinden yardım alınmıştır.

3. VERİLERİN ÇÖZÜMÜ VE YORUMLANMASI

SAREN Tez Hazırlama Yönergesi⁵ gereği ilk bölümde araştırmanın problemi, ikinci bölümde araştırmanın yöntemi ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde araştırmada incelenecek temel yaklaşım ve kavramlar açıklanacaktır. Bu bağlamda İngiliz Okulu yaklaşımı, temel savları açıklanacak şekilde incelenecektir. Barış koruma harekâtlarına yönelik olarak kuramın getirdiği “düzen-adalet” ikilemi, insan hakları ve insani müdahaleye bakışı çerçevesinde kuramsal çerçeve şekillenecektir. Kuramsal çerçeveyi tamamlayıcı nitelikte barış, güvenlik ve barış koruma kavramlarından ne anlaşıldığı, konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar ışığında, ele alınacaktır. BM'nin barış koruma harekâtlarına bakış açısını belirlediği düşünülen belgeler ve BM'nin örgüt yapısı ile karar alma yapısı, ağırlıklı olarak BM kaynakları kullanılarak açıklanacaktır.

Bulgular ve analizden oluşan dördüncü bölümde araştırma başlangıcında sorulan soru, belirlenen bağımsız değişkenler ve kuramsal çerçeveden ayrılmadan Afrika'da belirlenen harekâtlara dair bulgular tespit edilecektir. Araştırmanın modeli kısmında belirtilen ölçütlerle harekâtların başarısı analiz edilecektir.

Tekrar etmek gerekirse BM barış koruma harekâtlarının geçirdiği yapısal ve fiktörel dönüşümün kuramsal çerçevede belirtilen düzene mi yoksa adalete mi hizmet ettiği seçilen her bir örnek harekâttaki analiz edilecektir. “Düzen-adalet” dengesinde bozucu karar alınması/alınmaması, uygulanması/uygulanmaması harekâtın başarısızlığı olarak değerlendirilecektir. Örnek olarak insan ölümleri olması, adalet aleyhine uygulamada olup başarısızlığa işaret ederken, mevcut yapıyı tanımayan bir müdahale kararı alınması düzen aleyhinedir ve başarısızlık söz konusudur. Bu yönde alınan her karar, rapor veya bildiri ile uygulama bunu teyit edici olacaktır.

⁵ Harp Akademileri Yayınları (HAY) 172-2 (A) SAREN Tez Hazırlama ve Değerlendirme Yönergesi (2009)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İNGİLİZ OKULU YAKLAŞIMI

Uluslararası ilişkilerde 1940'lardan 1970'lere realist ve neo-realistlerin, sonraki yıllarda çoğunlukla liberallerin hâkimiyeti izlenmiştir. Devamında inşacılığın (constructivism) bir kuram olarak yükselmesi İngiliz Okulu (İO)'na olan ilgiyi de artırmıştır. Uluslararası ilişkiler literatürünün en zengin kuramsal kaynaklarından biri olan İO, güçlü tarihsel, felsefi ve kuramsal temelleri yüzünden hem kuramsal hem deneysel analiz için tercih edilen bir yaklaşım olmuştur (Devlen ve Özdamar, 2010).

II. Dünya Savaşı sonrası İngiltere'de ortaya çıkan kuramın temellerini Britanya Uluslararası Politika Kuramı Komitesi'nde çalışan Herbert Butterfield, Martin Wight, Adam Watson ve Hedley Bull atmıştır (Devlen ve Özdamar, 2010). Birden fazla dünya görüşünü içermesi ve bunları birleştirip kullanması kuramın en önemli özelliğidir. Okulun kurucusu Martin Wight insanoğlunun uluslararası ilişkiler davranışını açıklayan üç geleneksel okul olduğunu ifade etmektedir: "realizm, rasyonalizm ve devrimcilik" (Wight, 1977). Wight'ın kastettiği Makyavelci realizm, Grotiuscu rasyonalizm ve Kantçı devrimciliktir. Makyavelciler, uluslararası ilişkileri çatışma açısından incelerken, Kantçı devrimciler değişik devletlerde yaşayan insan gruplarının veya sınıfların ortak çıkar, fikir ve ideolojiler çerçevesinde hareket edebileceğini iddia eder. Öte yandan Grotiuscu rasyonalizm diğer ikisinin arasında bir yerde durur. İO da kendini daha çok bu gelenekten görür (Devlen ve Özdamar, 2010).

Grotiusçular, realistlerin dünya siyasetini devletlerin çatışmasının belirlediği fikrine katılmazlar. Devrimcilerin de ütopyacı yaklaşımlarını eleştirirler. Devletleri uluslararası sistemin temel oyuncularını olarak kabul ettiklerinden realistlere, devrimlerin dünya siyasetine etkilerini kabul ettikleri için de devrimcilere yakındırlar. Devletlerarası sabit çatışma halini ve devletlerarası çıkarların da tam uyuşabileceğini kabul etmezler. İO'na göre uluslararası toplum, çatışma ve iş birliğinin bir arada gözlemlenebildiği sosyal ve ekonomik ilişkiler bütünüdür (Devlen ve Özdamar, 2010). Wight'a göre, "devletler-sistemi" açık ve sınırları belirsizdir, genişleyip daralabilir (Wight, 1977). Burada açık uç bırakılması daha sonraki takipçilerin insanı tanıyan devlet anlayışını kurama getirmelerine yol açmıştır.

TASNİF DIŞI

İO'nun temel savları Okul'un kurucuları kabul edilen Martin Wight ve Hedley Bull tarafından ortaya konulmuştur: (Devlen, James ve Özdamar, 2005)

1. Uluslararası ilişkilerin ana oyuncularını egemen devletlerdir.
2. İki ya da daha fazla devletin aralarında ilişki olduğu ve birbirlerinin kararlarına yeterince etki edebildikleri sürece bir devletler-sistemi vardır.
3. Uluslararası sistem anarşiktir. Anarşi ortak hükümet olmaması anlamına gelir.
4. Devletler, ortak çıkarları ve değerleri çerçevesinde kendilerini sınırladığını düşündükleri ilişkileri düzenleyen ortak kurallar ve birlikte yürütülen kurumların oluşturduğu bir "uluslararası toplum" içinde var olurlar.

Dördüncü madde Devlen, James ve Özdamar'a göre İO'nun en özgün savıdır. Devletlerin içinde hareket ettikleri bir uluslararası toplum olduğunu kabul ederken, devlet adamlarının doğruluk ve adalet gibi kavramları hiç dikkate almadıkları iddiasını çürütür. Uluslararası sistemde çatışmalar kadar diplomasi, uluslararası hukuk ve iş birliğinin de var olduğunu savunur. Uluslararası toplum daha kapsayıcı olduğu için başka hiçbir topluma benzemez (Devlen, James ve Özdamar, 2005). Bull uluslararası toplumu, "birbirleriyle ilişkilerinde kendilerini bağlayan belirli bir kurallar bütünü ve ortak örgütlerin yönetimini paylaşma anlamında belirli ortak çıkarların ve ortak değerlerin varlığının farkında olan devletlerin oluşturduğu toplum" olarak tanımlamıştır (Bull, 1977).

Kurucu yazarların tartıştıkları sorunlar incelendiğinde Wight ve Bull'un daha çok kuramsallaşmaya, Watson ve Butterfield'in kuramın ele aldığı sorunların deneysel çözümlemelerine katkıda bulunmaya çalıştığı görülmektedir.

Özel olarak araştırmalarında ise Wight'ın uluslararası toplumun araştırmalarına yoğunlaştığı görülmektedir. Uluslararası toplumu, Bull'dan farklı olarak, "örgütlemesini tamamlamış devletlerin baş aktörleri olduğu, üye sayısı az olup, üyelerinin bireylerden daha heterojen olduğu ve üyelerinin politikalarını beka amacıyla oluşturan ölümsüz birimler olan bir yapı" olduğunu iddia etmiştir. Uluslararası hukukun uluslararası toplumun kanıtı olduğunu, güç dengesi, diplomasi ve hukukun da iş gören araçlar olduğunu vurgulamıştır (Wight, 1977).

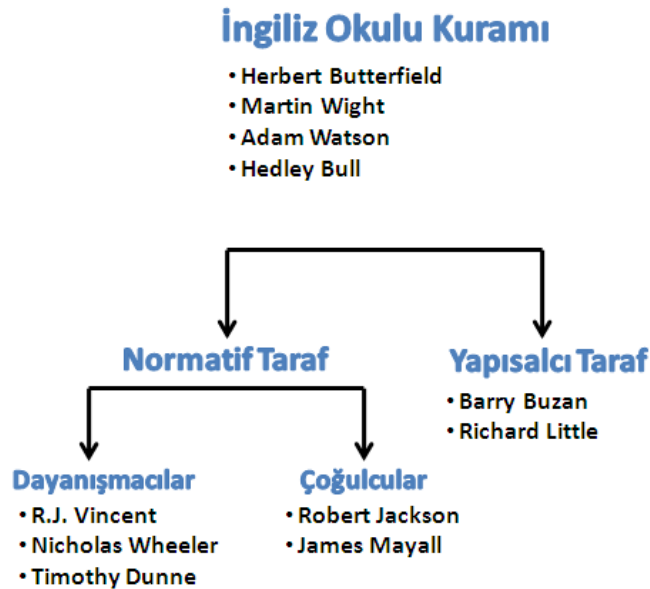
Hedley Bull ise, uluslararası toplumdan başka uluslararası ilişkilerde düzen var mıdır, ne anlama gelir ve nasıl korunur sorularına yoğunlaşmıştır. Bull'a göre uluslararası sistem anarşiktir ancak ortak çıkarlar söz konusu olduğunda bir düzen sağlanabilir. Ortak kültür toplumun olmazsa olmaz bir özelliği değildir. Sadece ortak çıkarlar çerçevesinde devletlerin bazı kural ve kurumlara uyum sağlaması düzen

TASNİF DIŞI

kurmak için yeterlidir. Düzen için; güç dengesi, uluslararası hukuk, diplomasi, savaş ve büyük güçler gereklidir (Bull, 1977).

Bull'un İO'nun sonraki araştırmacılarına yön veren en önemli tartışma konusu "düzen-adalet" tartışmasıdır. Bull, düzenin sağlanması için adaletten vazgeçilebileceği fikrine karşı çıkar. Adaletin sağlanmasının düzen ve uluslararası topluma katkıda bulunabileceğini savunur. İddiasını desteklemek için adaletin ne olduğunu sorgulayarak ve üç tip adaletten söz edilebileceği sonucuna varır: insani, uluslararası ve dünya çapında adalet. Bunlardan sadece uluslararası adaletin sağlanmaya çalışılması halinde düzenin korunacağını iddia etmiştir. Devrimcilerinki gibi bir dünya adaleti aranırsa, sistem toptan dönüşeceğinden düzenin yıkılacağını, insani düzeyde adalet aramanın da insan haklarından ne anlaşıldığına göre değişeceği için tartışmalı olacağını savunmuştur. Bull modern uluslararası sistemin egemenlik ve devletlerin içişlerine müdahale etmeme üzerine kurulduğunu, bu kuralların aşındırılmasının düzenin istikrarını azaltacağını ifade etmiştir (Bull, 1977). Bull'un düşünceleri İO içindeki çoğulcu-dayanışmacı (pluralist-solidarist) tartışmasının fitilini ateşlemiştir.

Okul'un kurucularından sonra "çoğulcu-dayanışmacı" tartışmasının bir yansıması olarak literatür, yapısalcılar ve normatifçiler olarak iki grupta devam etmiştir. Okulun kuruluşu ve gelişimi aşamasındaki gruplaşmayı şu şekilde göstermek mümkündür:

TASNİF DIŞI

Çalışmada baskın yaklaşım olarak normatif tarafın görüşleri kullanılacağından kuramsal çerçeve içerisinde yapısal taraf incelenmeyecektir.

İkinci nesil yazarlardan normatif tarafın temel sorunsalı “düzen-adalet” ikilemine bir çözüm bulmaktır. Normatif taraf da kendi içinde ikiye ayrılmaktadır: dayanışmacılar ve çoğulcular.

Grubun dışında yer alarak somut eleştiriler getiren yazarlardan olan Barry Buzan’a göre tartışmanın özü uluslararası toplumun doğası ve potansiyeli üzerinedir. Özellikle ortak kurallar, değerler ve kurumların ne kadar yerleşmiş olduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır (Buzan, 2004, s. 46). Tarafların temel pozisyonları şu şekildedir:

- Çoğulcular genelde devlet merkezlidir. Devletlerin yaptığı pozitif hukuka dayalı bir uluslararası hukuk varsayımından hareket ederler. Devlet temelli kavramlaştırma yaptıkları için devlet egemenliği ve onun müdahaleden korunması öncelikli konudur. Dolayısıyla insani müdahaleyi uluslararası toplumun temellerine, yani egemenlik ve müdahale etmeme prensiplerine aykırı görürler. Düzenin ve farklılıkların korunması adaletin yerine getirilmesinden önemlidir (Buzan, 2004, s. 46). Çoğulcular uluslararası toplumun muhafazakâr yanındır ve sistemli bir realizm uygulayıcısı olarak görünürler.

- Dayanışmacılar, bireyi uluslararası hukukun öznesi olarak görürler. İnsan hakları devletlerin egemenlik haklarının önündedir. Evrensel insan haklarına dayanan, ortak değerlerin yaygın olarak paylaşıldığı ve dolayısıyla daha müdahaleci bir uluslararası toplumun nasıl ortaya çıkabileceği üzerine eğilmektedirler. Daha çok liberal bir uluslararası toplum ve iş birliği beklentisi vardır (Buzan, 2004, s. 47).

Dayanışmacı taraftan ilk eserleri Vincent vermiştir. Uluslararası toplumun ne kadar dayanışmacı ve ne kadar çoğulcu olduğunu incelemek için insan hakları ve özellikle insani müdahale üzerine çalışmıştır. Vincent’in insan hakları anlayışı “temel haklar” kavramı çerçevesinde şekillenmiştir. Ona göre, devletlerin üzerinde uzlaşabileceği asgari insan hakları “temel haklardır”. “Temel haklar, asgari beslenme ve yaşama hakkıdır”. Vincent 20. yüzyılda insan haklarının korunmasına ilişkin taleplerin giderek meşruluk kazandığını ve bunların örneklerinin uluslararası hukukta görülebileceğini söylemektedir. “Temel hakların” korunması ve gelişmesini ancak bireylerin devletleri ikna etmesiyle mümkün olacağını iddia eder. Vincent, insanlar arasında giderek yayıldığını varsaydığı evrensel (cosmopolitan) kaygılara ve bu kaygıların bireyleri diğer ülkelerdeki insanların “temel haklarını” korumak için

TASNİF DIŞI

de çaba harcayacağına inanır. “Düzen-adalet” ikilemine bu çerçevede bir çözüm önerir. Eğer bireyler yurttaşları oldukları devletleri “temel hakları” kendi hukuklarının koruması altına almaya ikna edebilirlerse, adaletli bir dünya uluslararası düzeni bozmadan yaratılmış olacaktır. “Temel haklar” devletlerin iç hukukunun da bir parçası olacağından, dış müdahaleye gerek kalmayacaktır (Devlen ve Özdamar, 2010).

Wheeler ve Dunne de insani müdahaleye, yapılış şartlarına ve nasıl meşrulaştırıldığı konularında çalışmışlardır. Temel tezleri; Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) tarafından desteklenirse, insani müdahalenin uluslararası toplum açısından meşru olduğudur. Onlara göre, uygun şartlar altında ve adil ölçütler göz önüne alındığında yapılacak tek taraflı insani müdahaleler de uluslararası toplum tarafından meşru kabul edilmek durumundadır. Bu tip müdahaleler, uluslararası düzeni bozmadan daha adil bir dünya oluşmasına katkıda bulunabilir. Devlen ve Özdamar’a göre, Wheeler ve Dunne adaleti düzenin karıştırmış gibi konumlandırmaktan kaçınarak, insan haklarının durumuna ilişkin ahlaki kaygılarla yola çıkmışlardır. İnsan haklarının ciddi bir şekilde ihlal edildiği yerlere müdahaleyi uluslararası alanda meşru kılmaya çalışmaktadırlar. Devlet pratiğinin insan haklarının korunması yönünde değişebileceğine inanırlar ve bu değişimi sağlamada bireylere ve sivil topluma önemli görevler yüklerler (Devlen ve Özdamar, 2010).

Dayanışmacılar için önemli olan daha adil bir dünyaya uluslararası düzeni fazlaca bozmadan ulaşabilmek ve bireylerin haklarını devletlerin haklarından, özellikle egemenlik haklarından, üstte tutmaktır. Dayanışmacı bir uluslararası toplum dünya toplumuna giden yolda atılan bir adım olarak görülmekte olup nihai amaç, devletlerin özne olduğu uluslararası toplumun yerini bireylerin özne olduğu dünya toplumuna bırakmasıdır (Buzan, 2004, s. 47).

Dayanışmacılar insan hakları ve insani müdahale kavramlarına yoğunlaşıp, “adaletten” yana taraf tutarken, çoğulcular da uluslararası toplumun nasıl düzeni koruyabileceği sorusuna odaklanmıştır. Çoğulcular uluslararası toplumun şu anki durumunun çoğulcu bir resim çizdiğini, bunun ahlaki olarak da tercih edilir bir durum olduğunu öne sürerler. Dayanışmacıların insani müdahale adı altında devletlerin egemenliklerine karışarak büyük güçler arasındaki düzeni bozabileceği endişesini taşırlar. İnsani müdahale, uluslararası toplumun üzerine kurulduğu temelleri (müdahale etmeme ve egemenlik hakkı) tehdit ettiği ve savaş olasılığını arttırdığı için kaçınılması gereken bir durumdur (Devlen ve Özdamar, 2010).

Jackson ve Mayall, dayanışmacılara karşı çıkarken iki temel kaygıdan hareket ederler. Birincisi, daha dayanışmacı bir dünya yaratma çabalarının var olan düzeni bozarken yerine yenisini koyamama ihtimalinin yüksek oluşudur. Devlet dışında düzeni sağlayabilecek bir yapı olmadığını düşünmektedirler. İkincisi ise siyasi ve kültürel çeşitliliği, korunması gereken bir değer olarak görmeleridir. Hâlbuki evrensel, homojen bir siyasi kültür, insan hakları ve demokrasi temelinde olsa bile sakıncalıdır (Devlen ve Özdamar, 2010).

Buzan ise, Jackson ve Mayall'ın devletlerin haklarıyla bireylerin haklarını korumayı birbirini dışlayan tercihler olarak görmeleri dolayısıyla bir taraf seçmek zorunda kaldıklarını iddia etmiştir. Ona göre, dayanışmacı ve çoğulcu bakış açılarını bir yelpazenin iki ucu olarak da görmek mümkündür. Devletlerin üzerinde anlaştığı ortak değerlerin ve kuralların az olduğu bir uluslararası toplum çoğulcu olacakken, üzerinde anlaşılan değer ve kuralların daha çok olduğu bir uluslararası toplum dayanışmacı olabilecektir. Bu şekilde bir kavramsallaştırma dayanışmacılık ve çoğulculuğu, devletlerin ortaya çıkardığı uluslararası toplumun derinliğinin dereceleri olarak görme imkânı sağlayarak kuramsal bir orta nokta bulma imkânı verebilecektir (Buzan, 2004, s. 141).

2. BARIŞ, GÜVENLİK VE KOLEKTİF GÜVENLİK KAVRAMLARI

Literatürde “barış” kavramı çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Geleneksel barış kavramı, savaşın olmaması, milli silahlı kuvvetlerin yabancı silahlı kuvvetlerle veya ülke içindeki isyancılarla savaşmaması durumu olarak tanımlanmaktadır (Zacarias, 1996, s. 8). Soğuk Savaş süresince büyük güçler arasında doğrudan bir çatışma olmaması da barış durumu için kullanılmıştır. Ayrıca şiddetin olmamasını barış adına yeterli gören araştırmacılar olduğu gibi barışın ancak sosyal adalet sağlandığında mümkün olabileceğini iddia edenler de olmuştur (Bretherton ve Ponton, 1996).

Çatışmanın hiç olmadığı, uyum ve istikrarın olduğu barış durumunun hayalî olduğu eleştirisini getirenler olduğu gibi, çatışmanın gerekli olduğunu savunan araştırmacılar da vardır (Zacarias, 1996, s. 8-13). Birbiriyle çatışan temel ihtiyaçları olan insanların olduğu yerde çatışmanın kaçınılmaz olduğu da iddia edilmiştir. Alternatif olarak Kant barışı bireysel adalete dayandırarak, insanların aydınlanmasını ortak başlangıç noktası olarak belirlemiştir. Aydınlanan insanların ortak ilke ve değerleri benimseyerek barış içinde yaşayacak dünya toplumunu oluşturacaklarını iddia etmiştir (Bozkurt, 2008).

TASNİF DIŞI

“Güvenlik” kavramı da barış gibi tartışmalı bir kavramdır. Geçmişten bu güne üzerine ciltler dolusu kitaplar yazılmış, tartışılmış ama ne olduğu kesin ortaya konulabilmiş değildir. Her analiz düzeyi için aranan olmaktan, o düzey sona ermedikçe, çıkmayacak gibi gözükmemektedir. Sosyal ve tarihi kaynaklardan ayrı olarak “güvenlik”; zarar görmeyeceğini bilmek, herhangi bir şeyden korkmamayı ve tehlikesizliği ifade etmektedir. “Güvenliğin sınırları nedir, ne kadarı yeterlidir, nasıl ve ne maliyetle sağlanacaktır” gibi onlarca soru kavramın kapsamını genişletmekte ve tartışmalı bir hale getirmektedir. Güvenliğin sürekli gündemde kalmasına neden olan şey kimsenin tam olarak güvende olamamasıdır. Diğer taraftan güvende olma ihtiyacı da ana insani değerlerdendir ve yaşamak için olmazsa olmazdır (Baldwin, 1997).

Güvenlik çalışmaları uluslararası ilişkiler alanında oldukça revaçtadır. Soğuk Savaş döneminde realizmin baskın olduğu ortamda milli güvenlikle birlikte tartışılmıştır (Bretherton C. ve Ponton G., 1996). Realistlere göre uluslararası sistemde bireyler yerine devletler en önemli aktörlerdir. Devletlerin de temel amaçları bağımsızlıklarını korumaktır. Güvenliği kazanmak onlar için kolay değildir. Ortaklıklar kurup anlaşmalar imzalayarak güvenliklerini koruma çabaları güderler ancak bu yeterli olmayabilir. Güvenlik için ortaklıktan daha gerekli olan şart kendi savunmasını oluşturmaktır. Bu yaklaşımın bir sonucu olarak devletlerin askeri kapasiteleri güvenliği belirleyici bir etkidir (Griffits ve O'Callaghan, 2002).

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle akademisyenlerde ve politikacılarda geleneksel devlet merkezli yaklaşımdan daha geniş bir güvenlik kavramı anlayışına doğru bir yönelim olmuştur. Sadece devlete yönelik tehditlerden ziyade insanları da kapsayan tehditlerin dikkate alınmaya başlanmıştır. Griffits ve O'Callaghan'a (2002) göre bakış açısındaki değişimin mantığı iki ana tartışmaya dayanmaktadır. İlk olarak devletlerarası savaşlar halen mümkün olmakla birlikte artık en şiddetli çatışmaların devletlerin içinde olduğu gerçeğidir. Bu çatışmalarda ana sorun genellikle milli çıkarlardan ziyade kültür ve kimliktir. İkinci olarak devletin vatandaşları için sağladığı güvenlik askeri olmayan tehditler nedeniyle aşınmıştır. Çevresel problemler, nüfus artışı, hastalıklar, kaynakların kıtlığı ve mülteciler tehdit olarak görülmektedir.

“Uluslararası barış ve güvenlik” de insanlığın yüzyıllar boyunca ihtiyaç duyduğu, hayalini kurduğu bir durumdur. Machiavelli, Hobbes, Grotius ve Kant gibi düşünürlerin yazılarında açıkça bu istek görülmektedir. “Uluslararası barış ve güvenlik”, Birinci Dünya Savaşı sonrası kurulan Milletler Cemiyeti (MC)'nin baskısıyla dünya liderlerinin gündeminde yer almıştır. Yeni bir savaştan kaçınma ve

TASNİF DIŞI

uluslararası iş birliği isteği örgütün oluşturulmasında temel neden olmuştur. MC'nin başarısız olması ve İkinci Dünya Savaşı'nın yaşanması dahi insanları "uluslararası barış ve güvenliğe" yönelik tehditlere karşı yeni yapılar kurulmasına engel olamamıştır (Diehl, 1993).

Güvenlik çalışmalarında bir diğer yaklaşım "kolektif güvenliktir". Bir devletin diğerine karşı uygulayabileceği saldırıyı bastırmak veya saldırıdan korumak için yapılandırılmış bir dizi yasal mekanizmayı işaret eden bir doktrindir. Ana amacı kurulan sistemde üyeler arasında barışın sağlanmasıdır. "Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için" özlü ifade şeklindedir (Griffits ve O'Callaghan, 2002). Kolektif güvenlik doktrini kimilerine göre çekici bir yaklaşımdır. Anarşik olarak kabul edilen devletler sisteminin önemli özelliklerini değiştirmeden yüklerinin bir kısmından kurtulmayı sağlamaktadır. Örneğin, yasal olmayan kuvvet kullanımına maruz kalma korkusunu ortadan kaldırarak olası saldırıya karşı bütün devletlerin katılımıyla yaptırımların uygulanmasını sağlamaktadır (Bretherton ve Ponton, 1996).

Miller'e göre, sadece güçlü olanlara değil, bütün devletlere güvenlik vaat etmesi, prensipte uluslararası ilişkiler için bir kesinlik sağlaması, en azından savaşa karşı bir bütün olarak cevap vermeyi desteklemesi, görünüşte açık bir problem olan toprak bütünlüğünün sağlanması ve politik bağımsızlığa saldırı konularına odaklanması önemli özellikleridir (Miller, 1999). Kolektif güvenliğin etkinliği devletlerin "barışın bölünmezliği" üzerinde hemfikir olmasına dayanmaktadır. Herhangi bir devlete karşı başlatılan saldırı diğer devletlere de etki etmektedir. Üstelik saldırganın kimliği, kurbanın kim olduğu ve nerede gerçekleştiğinden bağımsız olarak bu etki görülmektedir.

Kolektif güvenliği ilk uygulamaya geçirme çabası Birinci Dünya Savaşı sonrasında Milletler Cemiyeti Sözleşmesi'nin imzalanmasıyla gerçekleşmiştir (Griffits ve O'Callaghan, 2002). Ancak kolektif güvenliğin evrensel olması şartını ihlal etmesi nedeniyle Milletler Cemiyeti başarısız olmuştur. Amerikan Başkanı Wilson'un "dünya barışı için ortak hareket eden güvenilir bir merkezi bir yapı" olarak tanımladığı örgüte ABD, "kendisi için en iyi olmadığını" gerekçesiyle katılmamıştır (White, 1997). Büyük devletlerin sisteme katılmamış olması sistemdekilerin kendilerini büyük güçlere karşı koruma ihtiyacını doğurduğundan sistem başarısız olmuştur.

20. yy.da kolektif güvenlik doktrinini temel alan ikinci girişim Milletler Cemiyeti'nin devamı olarak görülen Birleşmiş Milletlerdir.

3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SİSTEMİ

MC'nin Japonya, İtalya ve Almanya'nın saldırganlığını önlemekte zayıf kalmış olması, daha güçlü bir yapının kurulması gerekliliği ortaya çıkarmış, BM'nin kuruluşuna giden yol bu sayede açılmıştır (Bozkurt, 2003, s. 12).

Kuruluşa giden ilk basamak "Müttefikler Bildirgesi"dir. II. Dünya Savaşı'nın başlarında, 12 Haziran 1941'de Londra'da imzalanan ve "hem savaşta, hem barışta, bir arada ve öteki özgür halklarla birlikte çalışmayı" öngören ilk adımdır. Arkasından 14 Ağustos 1941'de ABD Başkanı Franklin Roosevelt ile İngiltere Başbakanı Wilson Churchill, barış ve güvenliğin korunmasına yönelik uluslararası iş birliği için bir ilkeler dizisi öneren Atlantik Şartı gelmiştir. "Birleşmiş Milletler" teriminin ilk kez kullanıldığı belge, 1 Ocak 1942'de Mihver ülkelerine karşı savaşmakta olan 26 ülkenin temsilcilerinin imzaladığı "Birleşmiş Milletler Bildirgesi"dir. Kuruluşa giden yolda diğer büyük adımdır. Sırasıyla Moskova ve Tahran'da imzalanan bildirelerle barış ve güvenliğin korunması amacıyla uluslararası bir örgütün ivedilikle kurulması için çağrıda bulunulmuştur. Bu bildirelerin ana aktörleri; ABD, SSCB, Çin ve İngiltere'dir.

BM'nin ilk şablonu, Washington'da Dumbarton Oaks köşkünde yapılan bir toplantıda çizilmiştir. 21 Eylül ile 7 Ekim 1944 tarihleri arasında yapılan görüşmelerde SSCB, İngiltere, ABD ve Çin temsilcileri kurulacak bir dünya örgütünün hedefleri, yapısı ve işleyişi üzerinde görüş birliğine varmışlardır. Sonrasında Yalta'da yapılan bir dizi toplantının ardından Başkan Roosevelt, Başbakan Churchill ve Başkan Stalin 11 Şubat 1945 günü "barış ve güvenliği korumak amacıyla uluslararası bir örgüt" kurma kararını açıklamışlardır.

Son olarak 25 Nisan 1945'de aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 50 ülkenin temsilcileri San Francisco'da bir araya gelerek 111 maddeden oluşan Sözleşme'ye son şeklini vermiştir. Sözleşme, 25 Haziran 1945'te oybirliği ile kabul edilmiş ve ertesi gün imzalanmıştır. 24 Ekim 1945'te Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin yanı sıra imza sahibi öteki devletlerin çoğunluğunun da onaylamasıyla Sözleşme yürürlüğe girmiştir (BM Enformasyon Merkezi, 2011).

BM, hukuksal ve siyasal bakımdan MC'nin devamıdır. Örgütün altı temel organı vardır: Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Uluslararası Adalet Divanı ve Sekreteryası.

BM'nin kurulması ve işlemeye başlaması büyük bir olaydır. Kurulduktan yıllar sonra bile etkin ve saygın olduğu 6-8 Eylül 2000 tarihleri arasında New York'ta

yapılan “Bin Yıl Zirvesi” sonuç bildirgesiyle teyit edilmiştir. Bildirgede, Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin amaç ve ilkeleri doğrultusunda tüm dünyaya adil ve kalıcı bir barış sağlama kararlılığı vurgulanmıştır. “Küreselleşme sürecinin adil bir şekilde sürmesi; barış, güvenlik ve silahsızlanma ile kalkınma ve yoksullukla mücadelede ilerleme sağlanması; insan haklarının korunması; Afrika’nın özel ihtiyaçlarının karşılanması” konularında sözler verilmiştir. Savaştan halkların kurtarılması için hiçbir çabadan kaçınılmayacağı, kitle imha silahlarının bertaraf edilmesi için çaba harcanacağı ve barış ve güvenliğin korunmasında BM’nin daha etkin rol alacağı da bildirgede yer almıştır (United Nations Millennium Declaration, 2000).

BM, insanlığın tamamına yakını temsil eden, evrenselliğe ulaşmış saygın bir kurumdur (Falk, 2001). Bünyesindeki egemen devletler BM yasası ve görevlerini kabul etmişlerdir (Çakmak, 2004). Ancak bu her soruna çözüm olmamıştır. Vaat edilenler her zaman icraata geçememiştir. Büyük güçlerin birbiriyle yarışı, daimi üyeler arasında iş birliği eksiklikleri görülmüştür ve görülmektedir. Soğuk Savaş döneminin en önemli özelliği Güvenlik Konseyi’nde yaşanan ikilemdir. Kurucuların da öngördüğü gibi kolektif güvenlik anlayışına dayanan uluslararası barış ve güvenliği sağlama ile Sözleşme arasındaki ilişki düşünülenin tersine işlemiştir. BM’nin bu ortamda barış ve güvenliği sağlama görevini yerine getirmek için yeni araçlar geliştirmesi gerekmiştir. Barış ve güvenliği sağlamak için geliştirilen ve BM’nin çıkış kapısı olarak gördüğü ilk araçlardan olan barış korumanın tanımı, sınıflandırılması ve temel ilkeleri burada incelenecektir.

4. BARIŞ KORUMANIN TANIMI, SINIFLANDIRMASI VE TEMEL İLKELERİ

Akademisyenler, uygulayıcılar veya çeşitli organizasyonlar tarafından yapılan farklı barış koruma tanımlar vardır. Eski Genel Sekreter Boutros-Ghali (1992), “Barış için Gündem” (Agenda for Peace) adlı eserinde barış korumayı “BM varlığının, şimdiye kadar bütün tarafların rızasıyla, çoğunlukla BM askeri ve/veya polisi ile çok defa da sivillerden teşkil edilerek alanda konuşlanması” şeklinde tanımlamıştır. Uluslararası Barış Akademisi, “ülke içinde veya ülkeler arası düşmanlıkların önlenmesi, arabulunması ve sona erdirilmesi amacıyla çok uluslu güç asker, polis ve sivillerinin barış sağlama ve onarma amacıyla kullanıldığı üçüncü tarafların müdahalesi” şeklinde bir tanım yapmıştır (Ramsbotham, 1999). ABD müşterek askeri yayınlarında; “imzalanan barış anlaşmasının uygulanmasını takip etmek, kolaylaştırmak ve diplomatik çabaları desteklemek amacıyla, çatışan tüm tarafların rızasıyla diplomatik girişimlerden askeri faaliyetlere kadar değişen uygulamaları

TASNİF DIŞI

içeren ve tarafsız olarak icra edilen askeri harekât” şeklinde tanımlanmıştır (Joint Publication 3-07.3, 2007, s. II-1).

BM resmi internet sitesinde ise, “çatışmadan zarar gören ülkelerde daimi barışın sağlanmasına yönelik yardımlar” şeklinde bir tanımlama vardır. Çatışmadan barışa giden yolda ev sahibi ülkelere destek olan BM’nin en etkili aracı olduğu ifade edilmektedir. Tanım genişletilerek, barış korumanın meşruiyet içeren, maliyet paylaşımlı ve tüm dünyadan asker, polis ve sivil barış korumacıları kullanan çok boyutlu bir yapı olduğu vurgulanmıştır. Barış ve güvenliğin dışında politik işlerin yürütülmesine destek sağlaması, sivilleri koruması, silahsızlanma ve eski savaşçıların toplumla kaynaşarak yerleşik düzene geçmelerini sağlanması diğer görevleri olarak sıralanmıştır. Gerektiğinde seçimlerin organize edilmesi, kanunların düzenlenip uygulanmasına destek olunması da ayrıca belirtilmiştir (DPKO, 2011).

Sıralanan ek görevler haricinde tanımların genellikle çatışan taraflar için kimler tarafından, hangi yöntemler kullanılarak, ne yapılacağı sorularına verilen farklı cevaplardan oluştuğu görülmektedir. Barış koruma harekâtının boyutu, kapsamı ve görev-yetki tanımındaki (mandate) farklılıklar tanımlardaki çelişkiyi oluşturmaktadır. Barış korumada, temel olarak asker, polis ve sivillerin bulunduğu, barışın hem sağlanıp, onarıldığı hem de güvenliğin tesis edildiği geniş bir yelpaze ile karşı karşıya kalınmaktadır.

BM’nin sıraladığı ek görevlerle barış koruma çok boyutlu bir kimliğe bürünmektedir. Ancak BM’nin tanımlamasında yer alan farklı görevleri çok boyutlu barış koruma harekâtları kapsamında değerlendirmeyen araştırmacılar da vardır. Bu da tanım sonrasında barış koruma harekâtlarının diğer bir tartışmalı konusu olan sınıflandırılma sorununu gündeme getirmektedir. Sınıflandırma için farklı yöntemler öneren yaklaşımlar mevcuttur. Harekâtların zamanlaması, birleştirilmiş görevlendirmeler ve barışa zorlamanın seviyesine göre çeşitli isimler altında sınıflandırma yaygındır. Eski BM Genel Sekreteri Boutros-Ghali (1992) tarafından yapılan sınıflandırma bu tarz bir sınıflandırmadır: “Önleyici diplomasi, barış koruma, çatışma sonrası barış inşa”. Paul Diehl, Daniel Druckman ve James Wall (1998, s. 39-40) tarafından geliştirilen 12 farklı tipteki harekât sınıflandırması daha ayrıntılıdır: “Geleneksel barış koruma, gözetleme, kolektif zorlama, seçimleri yönetme, insani yardım, devlet/ulus inşa, önleyici konuşlanma, silah kontrol doğrulama, koruyucu hizmetler, demokrasinin desteklenmesi için müdahale ve yaptırımlar”. Bu sınıflandırma “görevin özelliği (mission characteristic)” yaklaşımı üzerine inşa edilmiştir.

TASNİF DIŞI

1990'ların sonunda Johansen (1998) her bir fonksiyona karşılık bir çeşit barış koruma harekâtı koyduğu yaklaşımını geliştirmiştir:

- Şiddet içermeyen/şiddet içeren eylemler,
- Silahsız kuvvetler/ağır silahlı kuvvetler,
- Tüm tarafların rızasıyla/bir tarafın rızasıyla/rıza olmaksızın konuşlanma,
- Düşük maliyetli/yüksek maliyetli görevler,
- Küçük çaplı tek fonksiyonlu kuvvetler/büyük ve karışık kuvvetler,
- Katılan ülkelere dağıtılan komuta kontrol/Genel Sekreterin elinde toplanan merkezi kontrol,
- Başarısız olan ancak ders alınan harekâtlar/başarılı harekâtlar

Alex Bellamy (2004, s. 21) ise tüm bu sınıflandırmaların “tarihi bir yanlışlık içinde olduğunu” iddia etmektedir. Ona göre, harekâtlardaki bazı görevler Soğuk Savaş döneminde de sonrasında yapılmaktadır. Alex Bellamy, Paul Williams ve Stuart Griffin (2004, s. 5-6) “ayrı ayrı görevlerin işlevlerini tanımlamaktan çok küresel politikaya uygun, daha geniş tanımlar” yapmışlardır: “geleneksel barış koruma, geçişin yönetilmesi, barışa zorlama, geniş barış koruma ve barış destek harekâtları”.

BM ise, barış korumanın, BM tarafından tüm dünyada barış koruma için gerçekleştirilen bir dizi aktiviteden birisi olduğuna işaret etmektedir. Çatışmanın önlenmesi, arabuluculuk, barış yapma, barışı zorlama, barış inşa sayılan diğer çeşitlerdir. Sayılan harekâtların hepsinin karşılıklı olarak birbirini desteklediği, ayrı ayrı kullanılmasının çatışmanın kökeninde yatan nedenlere gerekli yaklaşımı sağlamakta yetersiz kalacağı, çatışmaların tekrar etmesine engel olamayacağı iddia edilmiştir (DPKO, 2011). BM'ne göre harekâtlar arasındaki sınırlar belirsizleşmiştir. Barış koruma harekâtları prensipte ateşkesin veya barış anlaşmasının uygulanması amacıyla yapılırken, barış yapma çabalarında aktif rol oynaması ve erken barış inşa faaliyetlerinde de etkili olabilmesi sıklıkla beklenmektedir (DPKO, 2011).

Hangi ilkelere dayanarak barış harekâtlarının yapılacağı da sıklıkla sorun edilmiştir. BM ve araştırmacıların çoğu barış korumanın üç temel ilke ile yönlendiğini kabul etmektedir: tarafların rızası, tarafsızlık, meşru müdafaa ve görev-yetki tanımının savunulması haricinde güç kullanmama (DPKO, 2011).

a. Tarafların rızası

BM barış koruma harekâtlarının çatışmaya taraf olan grupların rızası ile yapılacağı ilk ilkedir. Tarafların siyasi bir süreç sonrası anlaşmaya varması ve barış koruma harekâtının konuşlanmasını kabul etmesiyle barış korumaya giden süreç

TASNİF DIŞI

başlar. Tarafların rızasının alınmasıyla BM barış koruma harekâtlarına görevini yerine getirebilmesi için hareket serbestisi sağlanmış olur.

Tarafların rızasının olmaması BM'nin çatışmanın bir tarafı olmasına neden olabilir. Bu da barış korumanın temel amacının dışına çıkarabilir. Görev süresince tarafların rızasının devamı önemlidir. Tüm personelin sürekli harekâtın içinde olarak çatışmanın geçmişini, öne çıkan kültür ve gelenek özelliklerini bilmesi rızanın devamını kolaylaştırır. Çatışmanın taraflarının kapasiteleri ve varsa örtülü hedefleri de dikkate alınmalıdır.

Tarafların rızası bazı durumlarda, özellikle uluslararası baskı ile sağlanmışsa, "pamuk ipliğine bağlı" olabilir. Rızanın bir veya daha fazla kesim tarafından geri çekilmesi BM barış koruma anlayışıyla çelişir ve uluslararası toplumun barış sürecini destekleme stratejisini değiştirebilir. Tarafların rızasının sağlanması yerel seviyede tamamıyla rıza sağlandığı anlamına gelmeyebilir. Taraflar arasında bölünme veya komuta kontrol yapısında bir zafiyet varsa bu daha zordur. Tarafların rızası, tam anlamıyla kontrol altında olmayan bir askeri varlık veya başka bozucular (spoiler)⁶ bulunması halinde sürekli tehdit altındadır (Guéhenno, 2008).

b. Tarafsızlık

Barış koruma harekâtları herhangi bir tarafa özel ayrıcalıklı yürütülemez. Tarafsızlık, iş birliğinin devam etmesi için hayati derecede önemlidir. Tarafsızlık, pasiflikle veya yansız (neutral) olmakla karıştırılmamalıdır. BM barış güçleri çatışmadaki taraflarla olan ilişkilerinde tarafsız ancak görevlerinin gereklerini uygulamakta adil bir hakem gibi olmalıdır. Haksızlıkları uluslararası normların gerektirdiği gibi cezalandırmalıdır. Taraflarla iyi ilişkiler kurarak, tarafsızlığı zedeleyecek hareketlerden kaçınmalıdır. Yanlış anlaşılma ihtimalinden dolayı görevden kaçmamalıdır. Harekete geçmeden önce kuvvetlerin herkesle iletişim kurabildiği ve iyi organize olduğundan emin olmalıdır. Bu konuda hata yapılması barış koruma harekâtının kredisini azalmasına ve tarafların rızasını çekmesine neden olabilir. Ne kadar adil olunursa olunsun alınan kararlardan olumsuz etkilenen tarafların eleştirilerine maruz kalınabilir, bu durumda da açıklama yapmak için orada bulunmalıdır.

⁶ Bozucular; güç ve çıkarları barış süreci nedeniyle tehdit altında olan, bu nedenle süreci baltalamak isteyen birey veya gruplardır (Guéhenno, 2008).

c. Meşru müdafaa veya görev-yetki tanımının savunulması haricinde güç kullanmama

Meşru müdafaa ilkesi, Güvenlik Konseyi görevlendirmesi altında barış gücünün görevini yapmaması için karşı güç içeren bir müdahale gerçekleşmesi durumunda devreye girmektedir (Guéhenno, 2008). BM barış koruma harekâtları bir zorlama aracı olmadığından güç kullanımı ancak Güvenlik Konseyi yetkilendirmesiyle taktik seviyede⁷ olabilir.

Barış koruma harekâtlarının konuşlandıkları alanlar barış sürecini baltalamaya çalışan militanların, suç örgütlerinin veya diğer bozucu unsurların veya sivil nüfusa tehdit oluşturan yapıların bulunduğu alanlardır. Bu gibi durumlarda Güvenlik Konseyi barış gücünü bütün menfi girişimleri bertaraf edecek şekilde yetkilendirir/yetkilendirmelidir. Güç kullanımı her durumda güvenliği artırmak amaçlı kullanılır. Barış koruma harekâtlarında güç kullanımı diğer bütün ikna yöntemleri tükendiğinde son çare olarak düşünülmelidir.

Barış koruma kavramının anlatıldığı bu kısımda özetle, sosyal bilimlerin pek çok konuda yaşadığı bir sorun olan tanım ve sınıflandırmadaki belirsizliğin barış koruma kavramı için de eleştirileriyle birlikte literatüründe yer aldığı görülmüştür. Birbirleriyle ilişkili olduğu barış koruma ilkeleri, klasik barış koruma anlayışının temellerini oluşturmaktadır. Harekâtlarda herkesin bu ilkelerden aynı şeyi anlayıp, eşit şekilde uygulaması beklenmektedir. Öyle olduğunda ilkeler hem uygulayıcılar hem de BM Genel Merkezi'ndekiler için bir yol gösterici niteliğindedir. BM barış koruma anlayışı 60 yıllık pratik tecrübenin ürünüdür. Her harekât sonrası alınan derslerle yenilenerek gelişmiş ve gelişmeye devam etmektedir.

5. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'İN BARIŞ KORUMA ANLAYIŞI**a. BM Barış Koruma Harekâtlarının Geçmişi**

BM Orta Doğu'da 1948 yılında icra ettiği BM Ateşkes Denetleme Organizasyonu harekâtı ile barış koruma harekâtlarına öncülük etmiştir. O zamandan bugüne 51 tanesi 1988'den sonra olmak üzere 64 harekât daha icra edilmiş/edilmektedir (bkz. EK-B, BM Barış Koruma Harekâtları). 120'den fazla ülkeden yüz binlerce asker, polis ve sivil harekâtlarda görev almıştır. En az 2860 barış gücü görevlisi BM bayrağı altında yaşamını yitirmiştir (DPKO, 2011).

⁷ Taktik seviye; küçük çaplı (low level) durumlarda, anlık olarak anlamında kullanılmıştır.

TASNİF DIŞI

Bariş koruma harekâtlarının tarihçesi için Soğuk Savaş dönemi ve sonrası şeklinde genel bir ayırım eğilimi olsa da farklı sayıda aşama veya evre öneren çalışmalar da vardır (Segal, 1995; Doyle, 2001). BM ise barış koruma harekâtları tarihini üç aşamada değerlendirmektedir: (DPKO, 2011)

İlk Yıllar

Bariş koruma, ilk döneminde barışçıl yollarla çatışmaların çözümü ve sağlanan ateşkesin korunması gibi sınırlı görevleri yerine getirmiştir. Silahsız askeri gözlemciler veya hafif silahlı denetleme birlikleri bu görevlerde kullanılmıştır. İlk iki harekât BM Ateşkes Denetleme Organizasyonu (UNTSO) ve BM Hindistan ve Pakistan'da Askeri Gözlemci Grubu (UNMOGIP), gözlem ve denetleme için teşkil edilmiş silah kullanılmayan harekâtlardır. İlk silahlı birliğin görevlendirildiği barış koruma harekâtı 1956 yılında Süveyş Krizi sırasında oluşturulan BM Acil Durum Kuvveti (UNEF I)'dir. 1960'da icra edilen BM Kongo Harekâtı ise ilk büyük çaplı harekâttır. Yaklaşık 20 bin askerin katıldığı harekâtta Genel Sekreter Dag Hammarskjöld dâhil 250 BM personeli hayatını yitirmiştir. 1960 ve 1970'ler kısa süreli harekâtların yapıldığı dönemler olmuştur. 1988 yılında Nobel Bariş Ödülü, BM barış koruma harekâtlarına verilmiştir.

Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Soğuk Savaş sonrası çatışmanın doğası değişime uğramış, devlet içi çatışma ve sivil savaşların sayısı artmıştır. Bariş koruma harekâtlarının içeriği de değişmiştir. Gözlem harekâtlarını içeren geleneksel harekâtların yerini çok boyutlu karmaşık harekâtlar almıştır. Çok boyutlu harekâtlar, barış anlaşmalarının uygulanmasını sağlamak ve sürdürülebilir barış için gerekli yapıların oluşturulmasına destek amacıyla yapılmıştır. Çok boyutlu barış koruma harekâtlarında askeri güç harekâtın belkemiğini oluşturmuş olsa da yönetici, polis, hukuk uzmanı, insan hakları gözlemcisi, insani yardım gönüllüsü gibi birçok alandan da personel harekâtlara katılmıştır (DPKO, 2011).

1989-1994 yılları arasında barış koruma harekâtlarının sayısında büyük artışlar olmuştur. İlk yıllarda elde edilen başarılar barış koruma için beklentileri artırmıştır. BM'nin kapasitesi üzerinde talepler gelmeye başlamıştır. Kaynak sıkıntısı baş göstermiştir. BM ilkeleri dışında, henüz silahların susmadığı yerlerde, görevler oluşturulmuştur. Uluslararası kamuoyunda başarısız olarak nitelenen harekâtlar düzenlenmiştir. Güvenlik Konseyi çareyi barış koruma harekâtlarını sınırlamakta bulmuştur. Ayrıca BM, bünyesindeki barış koruma paydaşları ile özeleştirilerek

TASNİF DIŞI

sonraki bölümde detaylı incelenecek olan reform çabalarına girişmiştir (DPKO, 2011).

Reformlar sonrası ilk harekâtlar Kosova, Doğu Timor'da yapılmıştır. Sonraki yıllar ise ağırlıklı olarak Afrika yılları olmuştur: Burundi, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti, Fildişi Sahili, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Eritre/Etiyopya, Liberya, Sierra Leone, Sudan ve Darfur. BM barış koruma güçleri daha önce hiç olmadığı kadar yayılmış, belirsiz harekât alanları ve değişken siyasi yapılar arasında kalmıştır. En pahalı ve en karmaşık harekâtlar da bu dönemde yapılmıştır (DPKO, 2011).

Günümüz

Mayıs 2010 itibariyle BM barış koruma harekâtlarında 124 binin üzerinde asker, polis ve sivil personel görev yapmaktadır. Barış gücüne olan talep devam etmesine karşın personel sayısı azalmaktadır (DPKO, 2011). Gün geçtikçe çatışmaların daha karmaşık ve uluslararası kamuoyunu daha çok uğraştıran yapıda olacakları öngörülmektedir. Son dönemde BM'nin artan oranda yerel organizasyonlarla ve diğer aktörlerle de iş birliğine gittiği görülmektedir. Amerika Devletleri Organizasyonu (OAS); Avrupa Birliği (AB), Batı Afrika Devletleri Ekonomik Birliği (ECOWAS), Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) ve Kuzey Atlantik İttifakı (NATO) iş birliği yapılan aktörlerden bazılarıdır (The United Nations Today, 2008)

b. BM Barış Koruma Reform Çabaları

BM'nin reform çabaları 2000 yılından itibaren geçmiş harekâtlardan alınan dersler neticesinde harekât kabiliyetini artıracak ve kapasiteyi güçlendirecek bir dizi reform hareketi şeklinde gerçekleşmiştir. Bu bölümde BM'nin son dönem barış koruma anlayışı hakkında bilgi verecek olan Brahimi Raporu, Capstone Doktrini ve Yeni Ufuk (New Horizon) Yaklaşımı incelenecektir.

(1) Brahimi Raporu

Mart 2000'de, BM Genel Sekreteri Kofi Annan, "BM Barış Koruma Harekâtları" üzerine bir panel düzenlemiştir. Panelin amacı, harekâtlardaki eksikliklerin tespit edilerek gerçekçi değişim önerileri getirmektir. Çatışma önleme, barış koruma ve barış inşa konularında tecrübeli kişiler panele davet edilmiştir. Cezayir Eski Dışişleri Bakanı Lakhdar Brahimi'nin başkanlığını yaptığı panel sonucunda "Brahimi Raporu" olarak da bilinen rapor yayınlanmıştır (Brahimi, 2000).

TASNİF DIŞI

Çatışma önleme, barış koruma doktrini, barış inşa stratejisi, DPKO'nun yeniden yapılandırılması, yeni bilgi ve stratejik analiz servisi kurulması, karargâhta her bir barış koruma harekâtını başlangıcından itibaren planlayan ve destekleyen birleşik görev gücü oluşturulması ve bilgi sistemlerinin daha sistematik kullanılması konularında bir dizi tavsiye içermektedir. Raporun önerileri Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi, Genel Kurul ve üye ülkeleri ilgilendirmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Raporda vurgulanan diğer noktalar şunlardır: (Peacekeeping Best Practices Unit, 2003)

- Barış koruma, uluslararası kamuoyu tarafından en uygun seçenek olduğu konusunda desteklenmelidir.
- Yapılacak her müdahalede korunacak bir barış olması şartı aranmalıdır. Çatışmanın tarafları mutlaka ateşkes anlaşması yapmış ve isteklerini şiddet içermeyen yollarla dile getirmeyi kabul etmiş olmalıdır.
- Barış koruma harekâtı, çatışmanın çözümüne yönelik kapsamlı bir stratejinin parçası olmalıdır. Kapsamlı strateji bölgesel boyutları da dikkate alınmalıdır.
- Güvenlik Konseyi üyeleri, özellikle daimi üyeler, oluşturulacak harekâtın amacı konusunda hemfikir olmalıdır.
- Güvenlik Konseyi, harekâtlar için ulaşılabilir hedefler belirlemelidir. Üye ülkeler, yeterli sayıda asker görevlendirmeli ve yeteri kadar yedek kuvvet bulundurarak ihtiyaç halinde hemen harekâta katılmalarını sağlamalıdır.
- Üye ülkeler harekâtlarda birlikte çalışmaya hazırlıklı olmalı, barış korumaya ihtiyaç duyan ülkelerin tamamıyla savaştan kurtulmasına yetecek kadar süre destek olmalıdır.
- BM her seviyedeki sivil personelini seçerken görevlerini büyük bir profesyonellikle yerine getirecek kişiler olmasına dikkat etmelidir.

Brahimi'ye göre rapor çatışmanın kökenine inilmesine yol gösteren bir araç niteliğindedir. BM için kolayca yapılması mümkün olmayan yapısal değişimler öngörmektedir. Değişim uzun yıllar aynı düzene sahip olmuş her örgüt için olduğu kadar BM için de zordur, ancak gereklidir (Brahimi, 2000).

Gray'e göre, rapor kuruluşundan beri BM'deki en ciddi eleştiridir. Aslında yeni şeyleri ifade etmemekle birlikte bir iç rapordan çok daha etkili olmuştur. Raporun büyük bölümü BM'de yapılacak kurumsal değişikliklere yöneliktir. DPKO'daki personel yetersizliği ve buna dair değişiklik önerisi ilk göze çarpanıdır. Rapor yayınlandığında Sierra Leone'daki 12000 kişilik barış koruma gücü BM Genel Merkezi'ndeki 4 kişi tarafından desteklenmeye çalışılması vahimdir (Gray, 2001).

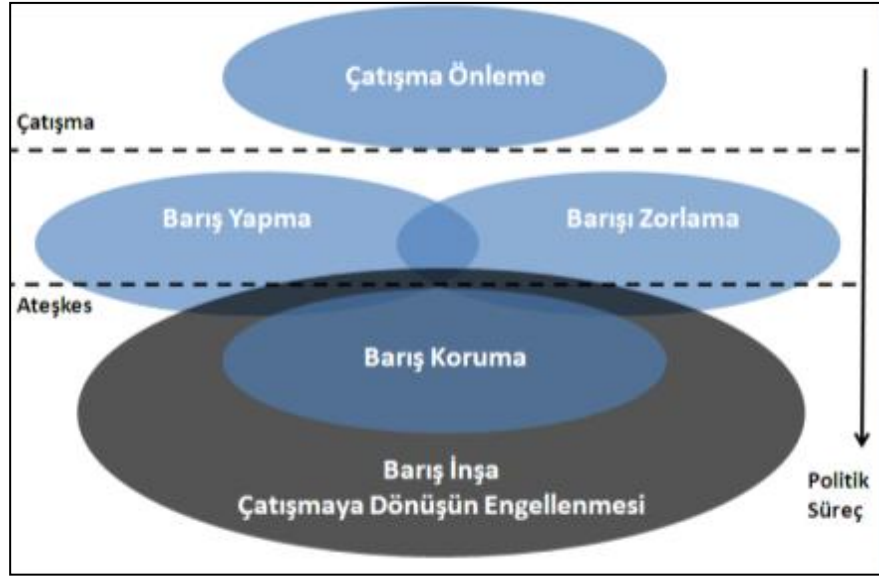
Rapor üye devletlerin politik, ekonomik ve harekât anlamında geçmişte olduğundan daha fazla barış korumayı desteklemesi gerektiğini de ifade etmektedir. Milli çıkarlara zarar getirebilecek bir durumda kesinlikle destek verilmediği tecrübesinden hareketle bu sonuca ulaşılmıştır. “Ortak iyi” için bazen milli çıkarlardan feragat edilebilmelidir (Brahimi, 2000). Raporun dikkat çeken diğer bölümü barış korumanın ilk uygulanişından beri geçerli olan ilkelere bağlılığa atıf yapılmasıdır. BM’nin tarafsızlığını kaybetmemesi, çıkarlar doğrultusunda hareket etmemesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Harekâtların düzenlenmesinde tarafların rızasının ilkelerden birisi olması barış koruma anlayışında düzene önem verildiğine işaret etmektedir. Devletlerin egemenlik haklarına saygı gösterilmesi, müdahalenin başarısına da katkı sağlayacağından çatışmanın getirdiği yıkıcı etkilerin azalmasına katkı sağlayabilecektir. Dolayısıyla insan ölümlerinin, yaralanmalarının veya yerinden edilmelerinin azalacağı varsayımıyla İngiliz Okulu’nun normatif tartışması olan “düzen-adalet” dengesinde bir sonuca ulaşılabilir. Brahimi Raporu ilkelere yaptığı vurgu ve çatışmanın çözümüne yönelik kapsamlı bir strateji öngörüsüyle önemli bir reform adımıdır.

(2) Capstone Doktrini

Brahimi Raporu sonrasında BM’nin ikinci reform çalışması Capstone Doktrini’dir. Ara ara yayınlanan raporlar ve sahadaki barış koruma güçleri için en önemli ilke ve kılavuzların toplandığı bir dokümandır (DPKO, 2011).

2008 yılında yayınlanan doktrin toplam üç kısımdan oluşmaktadır: barış korumanın gelişimi, barış koruma harekâtlarının planlaması, başarılı görev uygulama sanatı. İlk kısımda detaylı olarak BM barış korumanın kavramsal temelleri ve ilkeleri anlatılmaktadır. Vurgulanan önemli bir konu barış korumanın, barış zorlama, çatışma önleme, barış yapma ve barış inşa gibi diğer barış çalışmalarıyla iç içe olduğu, sınırlarının belli belirsiz hale geldiğidir. Şekil-2’de harekâtlar arasındaki geçiş ve hiyerarşi görülebilmektedir (Guéhenno, 2008).

ŞEKİL-2: Barış Koruma ve Bağları (Kaynak: UN Peacekeeping Operations Principles and Guidelines, 2008)

Capstone Doktrini, barış korumanın yerini açıkça tarif etmektedir. Ateşkes olmaması durumunda barış koruma yapılmadığı, çatışma dönemindeki tercihe göre barış yapma veya barışı zorlama harekâtlarından sonra barış korumanın başladığı şekilde görülmektedir. Barış inşa faaliyetleri politik süreçte barış koruma ile eşzamanlı gitmektedir. Ayrıca harekâtlar arasında kesişmeler harekâtlarının sınırlarının çok da belli olmadığını, geçiş olabildiğini göstermektedir.

Doktrin'in ikinci kısmı barış koruma harekâtlarının planlanmasına ayrılmıştır. Karar alıcılar için kilit konular ve katılımcı ülkelerle yapılacak müzakereler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Planlamada "bütünleşik yaklaşım" üzerinde durulmaktadır (Guéhenno, 2008). Bir barış koruma harekâtının konuşlanması için nasıl karar alındığı detaylı olarak anlatılmaktadır. Son kısımda ise harekâtın başlangıç safhasından ayrılış safhasına kadar konuşlanma, lojistik, yönetim, personel güvenliği gibi konularda detaylı bilgi verilmektedir. İcraya yönelik konular daha çok bu kısımda yer almıştır (Guéhenno, 2008).

Doktrin, barış koruma personeli için bir yol haritası niteliğindedir. Özellikle de harekâtın yöneticisi için kritik bilgiler içermektedir. Hangi görev için nasıl karar verileceği maddeler halinde sıralanmıştır. "Düzen-adalet" dengesi konusunda Brahimi Raporu'ndakinden daha net bir yargı çıkarmak mümkündür. Eylem planında uygulayıcıya insan hakları ve insani yardım konularında hareket tarzı

TASNİF DIŞI

belirlenmektedir. Yerel taraflarla iş birliği, rızanın kazanılması konularında da tavsiyeler doktrinde yer almaktadır.

(3) Yeni Ufuk (New Horizon) Yaklaşımı

BM'nin barış koruma harekâtlarına yönelik en yeni dokümanıdır. “Yeni Ortaklık Günlüğü: BM Barış Koruma için Yeni Ufuk Planı” (2009) ve “Gelişim Raporu” (2010)’ndan oluşmaktadır. BM'nin barış korumada karşılaştığı ve yakın gelecekte karşılaşılabileceği stratejik sorunlarına çare olmayı, temel politikasını oluşturmayı hedeflemektedir. “Gelecekteki ihtiyaçları da karşılayabilecek barış koruma harekâtlarının nasıl düzenlenebileceği konusunda üye devletler ve diğer ortaklar arasında diyalogu canlandırmayı hedeflemektedir” (DPKO ve DFS, 2009).

“Yeni Ortaklık Günlüğü: BM Barış Koruma için Yeni Ufuk Planı”, “Yeni Ufuk” süreci kapsamında gündemi belirlemek için hazırlanmış bir iç dokümandır. Başta BM yapısında bulunan Barış Koruma Harekâtları Departmanı (DPKO) ve Saha Destek Departmanı (DFS) olmak üzere barış korumanın tüm paydaşlarının öngörülerinden oluşan barış koruma gündemi oluşturmayı amaçlamıştır. Önceki reform çabalarından farklı olarak barış korumanın karşılaşılabileceği yeni sorunları tahmin ederek pozisyon almak için strateji oluşturulmasını hedeflemiştir.

Doküman dört kısım ve sonuçtan oluşmaktadır. İlk kısımda yeni bir BM barış koruma ortaklığından bahsedilmektedir. İkinci kısımda hedefte ortaklık başlığı altında barış korumanın oluşturulması ve yönetilmesi konu edilmiştir. Harekâta dair stratejinin belirlenmesi üzerinde durulmuştur. Ayrıca harekâtın hedeflerinin nasıl görevlere dönüştürüleceği, komuta kontrol ve iletişimin yerelde ve uluslararası ortamda nasıl yapılacağı değerlendirilmiştir. Gözden geçirme ve raporlama usulleri incelenmiştir. Üçüncü kısımda harekâta ortaklık başlığı altında hızlı konuşlanma, kritik rollerin belirlenmesi, kriz yönetimi ve beklenmedik durumlara karşı planlama üzerinde durulmuştur. Dördüncü kısımda gelecek için ortaklık başlığı altında gelecekteki muhtemel ihtiyaçlar kaynak ve taleplerin uyarlanması konularına yer verilmiştir. Bununla birlikte kapasiteye dayalı yaklaşım benimsenerek harekât standartları belirlenmesi, doğru personelin seçimi ve eğitimi gibi konular üzerinde durulmuştur (DPKO ve DFS, 2009).

Yeni Ufuk sürecine başlarken DPKO, bağımsız bir kuruluş olan Uluslararası İşbirliği Merkezi (Center of International Cooperation-CIC)'ni barış korumanın karşı karşıya olduğu fırsat ve tehditler konusunda bir ön çalışma

TASNİF DIŞI

yapması için görevlendirmiştir. Süreç önceki reform hareketleriyle uyumlu olacak şekilde onlara paralel inşa edilmiştir. Süreç sonunda BM sistemi içinde veya yanında yer alan tüm ortaklar için bir dizi yüksek öncelikli gereklilikler dile getirilmiştir. Önerilerden bazıları şunlardır: (DPKO ve DFS, 2009)

- Politika Geliştirme: Barış koruma güçlerinin kritik rolleri tanımlanmalı, sorumlulukları belirlenmelidir. Sivillerin korunması, barış koruma güçlerinin barış inşa rolleri, tehditlere karşı etkili cevap verebilme gibi özel alanlarda uygulama kılavuzları hazırlanmalıdır.
- Kapasite Geliştirme: Kritik kapasite boşlukları gelecekteki barış koruma harekâtları göz önüne alınarak, sürdürülebilirlik şartı esas alınarak doldurulmalıdır.
- Küresel Alan Destek Stratejisi: Belirlenecek strateji çerçevesinde servis hizmetlerinin etkin bir şekilde yapılması için düzenlemeler yapılmalı, gelişmiş saymanlık ve kaynak yönetimi sistemi kurulmalıdır.
- Planlama ve Yönetim: Barış koruma paydaşları arasında yapılacak görüşmeler desteklenmeli, planlama için en etkin ve sonuca yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

“Yeni Ufuk” belgesinde her yeni harekâtın tahmini yeterli kaynakları bulunabilecek şekilde, bağımsız bütçe ve yönetim kanalları yapılması konusu vurgulanmıştır. Şimdiki haliyle barış korumanın daha öngörülebilir, profesyonel, uyumlu kapasiteye ihtiyacı olduğuna dikkat çekilmiştir (DPKO ve DFS, 2009).

BM barış koruma anlayışında değişimi ifade eden reform çabaları sonrasında “düzen-adalet” dengesindeki durum tabloda sunulmuştur.

BM Barış Koruma Anlayışı	Adalet	Düzen
Geleneksel Anlayış ⁸	Hayır	Evet
Reformlar Sonrası;		
Brahimi Raporu	Evet	Evet
Capstone Doktrini	Evet	Evet
Yeni Ufuk(New Horizon) Belgesi	Evet	Evet

TABLO-1: Barış Koruma Anlayışında Reformlar Sonrası “Düzen-Adalet”

İlk bağımsız değişkenin testinde kullanılacak bilgiler belirtilen raporlarda “düzen ve adaletten” söz edilip edilmemesine göre değerlendirilmiştir. İlk harekâtlardan bu yana rıza ilkesine uyum her fırsatta olması gereken şart olarak dile getirilmiştir. Diğer taraftan Brahimi raporundan itibaren insani yardım ve insan haklarının korunması hatta bunlar için görevli personelin harekâta katılması şartları getirilmiştir.

⁸ Burada geleneksel anlayıştan kasıt Soğuk Savaş dönemi barış koruma anlayışıdır.

Teoride “düzen-adalet” dengesi olduğu görünmekle birlikte uygulamada dengenin sağlanıp sağlanamadığı ancak durum analizlerinde görülebilecektir.

6. BM ÖRGÜTÜ VE BARIŞ KORUMA İÇİN KARAR ALMA

BM Sözleşmesi uzun bir dokümandır. Temel hedefi, 1. Madde’nin ilk paragrafında yer aldığı üzere “uluslararası barış ve güvenliği sağlamaktır”. Bu hedefi gerçekleştirecek organlar ve görevleri yine maddeler halinde düzenlenmiştir. Barış koruma ile yakından ilgili olan organların görevleri ile karar alma sistemi bu bölümde incelenecektir.

BM Sözleşmesi’ne dair dikkat çeken önemli bir nokta, Sözleşme’nin ilkelerinin tüm üyeler tarafından kabul edilmiş olması ve teoride üyelerin gelecekte yapacakları anlaşmaların da üzerinde yer aldığıdır. Alınan kararların tüm üyeler tarafından uygulanma zorunluluğu vardır. Ayrıca bütün üyeler içinde bulundukları anlaşmazlıkları uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye atmayacak biçimde barışçıl yollar kullanarak çözeceğini kabul etmiş sayılmaktadır. Buna karşılık Sözleşme haricinde hiçbir konuda BM’nin devletlerin içişlerine karışmayacağı da garanti edilmektedir (Charter of the United Nations, 1945).

BM’nin temel görevi olan uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusu detaylı olarak Bölüm VI ve VII’ de incelenmektedir. Bölüm VI Madde 33; “devam etmesi durumunda uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye sokacak herhangi bir anlaşmazlığın tarafları, ilk olarak müzakere, soruşturma, arabulma, uzlaşma, tahkim, yargısal düzenleme, bölgesel kurumlara veya kendilerinin belirleyeceği diğer barışçıl yollara başvurmalıdır” diyerek üyelere çözüm için bir mekanizma sunmuştur (Charter of the United Nations, 1945). Bölüm VII de ikinci bir mekanizma tanımlayarak devletleri özellikle de güç kullanmama sözünü tutmayanları cezalandırmak üzere araçlar geliştirilmesini öngörmektedir. Buna göre taraflar barışa zorlanabilir ve her türlü yöntem kullanılabilir (Charter of the United Nations, 1945). Barış koruma harekâtlarının açık şekilde iki bölümde de yer alabileceğini söylemek mümkün değildir. Eski Genel Sekreter Dag Hammarskjöld barış korumanın yerini “bölüm altı buçuk” olarak nitelemiştir (Duffey, 1998).

Barış koruma için organların ne gibi görevler yapması gerektiği de Sözleşme’de açık olarak belirtilmemiştir. Belirgin olmayan ve kimi zaman kişisel kararlara bile kalan barış korumanın durumunu daha iyi anlayabilmek için Genel Kurul, Genel Sekreter ve Güvenlik Konseyi’nin görevlerini detaylı incelemek uygun olacaktır.

Genel Kurul'un Görevleri

Genel Kurul, BM'nin politikalarını belirleyen ana temsilci organıdır. Uluslararası konuların tartışılması için tüm üyelerin bir arada bulunduğu çok boyutlu bir forum niteliğindedir. Uluslararası barış ve güvenlik de doğal olarak bu forumun tartıştığı konular arasındadır (DPKO, 2011).

Doğrudan barış koruma harekâtının oluşturulması veya bitirilmesi gibi kararların alınmasında olmasa da barış korumanın finansmanı konusunda Genel Kurul'un önemli bir rolü vardır. BM üyesi ülkeler barış korumanın masraflarını üstlenirken Kurul, özel bir değerlendirme çizelgesine göre masrafların paylaşım oranlarını belirlemektedir. Üyelerin ekonomik gelişmişliklerinin dikkate alındığı çizelgede daimi üyelerin payları daha fazladır. Genel Kurul'un Beşinci Komitesi barış koruma bütçesini onaylamakla yükümlüdür. Genel Kurul ayrıca 1965'te kurulan Özel Komitesi aracılığıyla barış korumanın performansını da denetlemektedir. Özel komite, Dördüncü Komite aracılığıyla çalışmalarını Genel Kurul'un dikkatine sunmaktadır (DPKO, 2011).

Güvenlik Konseyi'nin Görevleri

Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusunda temel sorumluluk Sözleşme'nin 24. Madde'sinde belirtildiği üzere Güvenlik Konseyi'ne verilmiştir. BM organları içinde sadece Güvenlik Konseyi'ne bütün BM üyesi ülkelerin uyması gereken kararları alma yetkisi verilmiştir. Sözleşme gereğince Güvenlik Konseyi, anlaşmazlıkların dostane yollarla çözümü için (Bölüm VI, Maddeler 33-38) veya barışı bozmaya çalışan ve saldırgan tutum izleyenlere karşı tedbir alabilir (Bölüm VII, Maddeler 39-51).

Güvenlik Konseyi ana görevini kesintisiz yürütebilecek şekilde teşkilatlanmıştır. Konsey Başkanlığı üyeler arasında alfabetik sıra ile her ay başka bir ülke olacak şekilde yürütülmektedir. Başkanın kendi öncelikleri dâhilinde, Genel Sekreter'in veya Konsey'in talebiyle toplantı düzenlemeye yetkisi vardır. Konseyde her üyenin bir oy hakkı vardır ve oylama genellikle asli ve usule dair konularda yapılmaktadır. Usul konularındaki kararlarda en az dokuz üyenin olumlu oyunun alınması gerekmektedir. Asli konularda ise 15 üyeden 9'unun oyu alınması gerekir ancak daimi üyelerden birinin veto etmesi halinde karar alınamaz (Charter of the United Nations, 1945). Barış koruma harekâtının oluşturulması asli bir konudur.

TASNİF DIŞI

Güvenlik Konseyi, barış koruma harekâtının görev-yetkisinin tanımlanması, harekâtın nerede ve ne zaman oluşturulacağına karar verilmesi konularından sorumludur. Yapılanlarla ilgili Genel Kurul'a yıllık rapor sunmaktadır.

Güvenlik Konseyi dünyadaki krizleri olay-olay değerlendirmektedir. Gerekli şartların oluşuğuna ikna olursa barış koruma harekâtı için Konsey kararı (resolution) alır. Kararda görevin yetkileri ve boyutu belirtilir. Konsey, barış koruma harekâtlarını sürekli olarak denetler. Genel Sekreter'in raporları ve özel olarak harekâtların konu edildiği oturumlar yoluyla bu işlevini yürütür. Harekâtın genişletilmesi, değiştirilmesi veya sona erdirilmesi söz konusu olduğunda oylama yoluna gider (DPKO, 2011).

Genel Sekreter'in Görevleri

Sözleşme'nin 97. Madde'si BM Sekretaryası'nın bir Genel Sekreter ve ihtiyaç duyulduğu kadar personelden teşkil edileceği ifade edilmiştir. Sözleşme, Genel Sekreterlik makamına büyük sorumluluk atfetmiştir. Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul'un sorumluluğuna verdiği hakikat komisyonu gönderme, örgüte kendi arabuluculuk teklifini sunma ve barış koruma güçlerinin konuşlandırılması gibi görevleri de yerine getirmekten sorumludur. Genel Sekreter'in kendi başına karar verebileceği tek görev, 99. Madde'de belirtildiği üzere, uluslararası barış ve güvenliği tehlikeye düşürebileceğini düşündüğü herhangi bir konuyu Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunarak görüşülmesini sağlamaktır (Charter of the United Nations, 1945).

BM Sözleşmesi'nde dar bir alanda ifade edilmiş olsa da Genel Sekreterlik makamı orada görev yapanlar tarafından çatışma ve anlaşmazlıkların çözümünde nasıl daha etkin olabileceğini göstermiştir. Özellikle 99. Madde Genel Sekreter'e geniş bir hareket alanı sağlamaktadır. Politik ve diplomatik girişimlerde bulunmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak bu yetki zaman içerisinde bu makamı dolduranlar tarafından çok da tercih edilmemiştir. Bilinen en iyi örnek Genel Sekreter Dag Hammarskjöld tarafından 1960 Kongo olaylarını 99. Madde'ye dayanarak Güvenlik Konseyi'nin dikkatine sunulmasıdır (White, 1997). Genel Sekreter, Soğuk Savaş döneminde de daimi üyelerin uzlaşamadığı konularda arabuluculuk göreviyle barış ve güvenliğe hizmet etmiştir. Örneğin, Genel Sekreterlik makamı 1986 yılında İran-Irak Savaşı, Kıbrıs ve Lübnan sorunları için "çalınabilecek, bilgi alınabilecek tek kapı" olarak kalmıştır (Hill ve Malik, 1996). Genel Sekreter'in barış koruma harekâtlarındaki etkinliğinin zaman içerisinde harekâtların yetkili komutanı veya müfettişi gibi politik konumlarda yer almasıyla arttığı görülmektedir (White, 1997).

BM Barış Koruma Karar Alma Sistemi

BM'nin hangi durumlarda barış koruma harekâtı oluşturulmasına karar verdiğine ilişkin çalışmalar literatürde önemli yer tutmaktadır. Bu konuyu araştıran Michael Gilligan ve Stephen J. Stedman (2003) bir dizi bağımsız değişkenin istatistiksel analizini yaparak, BM'nin çoğunlukla ölümlerin fazla olduğu yerlere barış koruma birliği gönderdiğini, ayrıca büyük askeri güçlere sahip ülkelere barış gücü göndermediğini tespit etmiştir. Mark J. Mullenbach (2005), kendi çalışmasında bazı akademisyenlerin fikirlerini de yer vermiştir:

“Schachter, büyük güçlerin ilgileri ve pozisyonları, BM üyesi bir devletle bölgesel ilişkisi (yakınlığı), bölgesel örgütlerin müdahalesi olup olmadığı, hedef ülkenin hükümetinin rızası ve devrimsel hareketler ile insan hakları konularının BM'nin çatışmalara katılıp katılmama kararını etkilediğini iddia etmiştir. Miller, çatışmanın dünya politikasındaki yerinin etkili olduğunu, Ruggie ise, uluslararası politik çevrelerin karar alma etkili olduğunu savunmuştur. Oudraat, Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinden birinin ulusal çıkarı olması durumunda BM'nin müdahale olasılığının arttığına işaret etmiştir.”

Mullenbach da uluslararası seviyeden kaynaklanan birçok nedenin barış koruma harekâtlarının oluşmasını sağladığı fikrine katılmaktadır. BM'nin ideolojik temelli (Soğuk Savaş düşüncesi) sivil savaşa müdahil olurken, etnik, dini veya ırk temelli olanlara karışmadığını savunmaktadır (Mullenbach, 2005).

Barış koruma harekâtının yapılıp yapılmayacağına karar vermede tek yetkili Güvenlik Konseyi'dir. Barış koruma harekâtları için karar almak anlık bir olay olmadığı gibi bazen aylar süren işlemler dizisinden sonra kesinleşmektedir. Karar alma sistemi, BM resmi internet sitesinde bir dizi basamak şeklinde gösterilmiştir. Buna göre, ilk aşama başvurudur. Herhangi bir çatışma başlar, kötüleşir veya çözüme yaklaşırsa BM çoğunlukla uluslararası toplum tarafından en iyi karşılığı verebilmek amacıyla öncelikle çatışmaya yönelik başvurulara bakar. Başvurular; bütün ilgili BM aktörlerinden, olası ev sahibi devletten veya bölgedeki taraflardan, barış koruma harekâtına asker veya polis verebilecek üye devletlerden, bölgesel veya diğer örgütlerden gelebilir. BM Genel Sekreteri ilk aşamada BM'nin müdahil olmasına dair tüm olası seçenekleri içeren bir stratejik değerlendirme yapar.

İkinci aşama teknik alan değerlendirmesidir. Güvenlik şartları elverdiği ölçüde Sekreteryaya, bir teknik değerlendirme ekibi görevlendirerek ülke veya bölgeye dair rapor isteyebilir. Değerlendirme, olası bir harekât için bütün güvenlik, politik, askeri, insani yardım ve insan hakları konuları ile uygulamaların analizini içerir. Bulgular ve

TASNİF DIŞI

önerilere göre Genel Sekreter, Güvenlik Konseyi'ne sunulmak üzere bir rapor düzenler. Raporda oluşturulacak barış koruma harekâtına dair büyüklük ve kaynakları da içeren bilgiler sunar. Rapor aynı zamanda tahmini başlangıç maliyetini de içerir.

Sonraki aşamada Güvenlik Konseyi'nin karar alması beklenir. Eğer Güvenlik Konseyi alınması gereken en iyi tedbirin barış koruma olduğuna karar verirse bunu bir kararname ile resmi olarak onaylar. Karar harekâtın görev-yetki tanımını, büyüklüğü ve sorumluluk alanlarının detaylarını içerir. Bütçe ve kaynaklar ise Genel Kurul'un onayına sunulur. Barış koruma kararı alındıktan sonra görev şefi ve barış koruma harekât komutanı atanır. Planlama ve konuşlanma ile harekât başlar. Harekâtın devamında Genel Sekreter Güvenlik Konseyi'ne harekâtın uygulanışına dair düzenli raporlar sunar. Güvenlik Konseyi bu rapor ve bilgilendirmeler doğrultusunda gerek görürse görev yetkilendirmesini yeni oluşan şartlara göre değiştirir. Görev sonuçlanıncaya kadar bu süreç devam eder (DPKO, 2011).

Güvenlik Konseyi'nin krizlere olay olay baktığı daha önce ifade edilmiştir. Her kriz için devam etmesi halinde uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit oluşturup oluşturmayacağı ve krizin çözümüne katkı sağlayabilecek bölgesel yapılanmaların olup olmadığı BM kararını etkileyebilmektedir. Ayrıca bu yapılanmaların çözüme hazır ve bunu yapabilecek kabiliyette olup olmadıkları da dikkate alınmaktadır. Krizin tarafları arasında bir ateşkes bulunup bulunmaması, tarafların barış sürecine katkıda bulunacaklarını taahhüt edip etmemeleri de alınan kararlarda önem taşımaktadır. Açık bir politik hedef olup olmadığı, bunun yetkilendirmeye yansıtılıp yansıtılmadığı ve harekât için açık, anlaşılabilir bir yetkilendirmenin formüle edilip edilemeyeceği de karar almada etkilidir (Guéhenno, 2008).

"Planlayıcı ve karar alıcılar için anahtar konular" başlığı altında 2008 yılında yayınlanan belgede bir dizi maddeye özellikle vurgu yapılmıştır. Burada sivil ölümlerinin durdurulması veya insani bir felaketin yaşanmasını önlemeye yönelik baskı ile Güvenlik Konseyi idealden uzak bir barış koruma harekâtı oluşturabileceği, yine de Sekreteryaya Güvenlik Konseyi'ni risklerle ilgili doğru değerlendirmeler sağlayarak duruma uygun yetkilendirme ve kaynak ayrılmasına yardım etmek durumunda olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte 60 yıllık tecrübeden alınan dersler; korunacak bir barış, pozitif bölgesel sorumluluk, Güvenlik Konseyi'nin tam desteği, açık ve ulaşılabilir, kaynaklarla uyumlu görev-yetki tanımı olmadıkça başarının mümkün olmayacağı iddia edilmiştir (Guéhenno, 2008).

Kapsamlı tutulan kuramsal çerçevenin bir özeti yapılacak olunursa barış koruma harekâtlarının başarısızlığının değerlendirmesinde İngiliz Okulu yaklaşımının “düzen-adalet” tartışması sonucunda bu ikisi arasında oluşacak dengenin başarıyı sağlayacağı düşünülmüştür. Yaklaşımın tartıştığı “düzen-adalet” ikileminde insan haklarının savunulduğu dayanışmacıların görüşleriyle insani müdahale için haklı bir zemin olduğu görülmektedir. Adalet tanımındaki göreceli durum ise bu müdahalede sınır sorununu ortaya çıkarmaktadır. İstenen toplumsal barışın sağlanmasında her bireyin istediğinin yapılmasının anarşi doğurma ihtimali vardır. Diğer taraftan sadece devleti muhatap alan bir düzen anlayışı ise insan haklarının ikinci plana atılmasına neden olmaktadır. İkisi arasında dengeli bir yapının gözetilmesinin barış koruma harekâtları için akla yatkın bir çözüm olacağı değerlendirilmektedir. Uygulamada bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bulgular ve analiz bölümünde test edilecektir.

Barış koruma harekâtlarında “düzen-adalet” dengesinin gözetilmesi çoğunlukla kabul gören barış koruma ilkelerinden özellikle tarafsızlık ve tarafların rızasının savunulmasını da gerektirdiği düşünülmektedir. Genel anlamıyla güvenliğin, yani herkes için tehlikesizlik ortamının, mümkün olduğunca geniş tabanlı uzlaşma ile sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Barış korumanın denge politikasını devam ettirebilmesi için karar alıcı ve planlayıcılara büyük sorumluluk düştüğü düşünülmektedir. Alınan kararlarda herkes için öncelikle yaşama ve asgari beslenme hakkı olan temel hakların gözetilmesinin önemli olduğu, Güvenlik Konseyi ve BM Genel Sekreteri’nin BM Sözleşmesi ile kendilerine verilen iradeyi ortaya koymalarının başarı için gerektiği düşünülmektedir.

Şimdi bu çerçeve ışığında BM’nin Afrika’da düzenlediği üç barış koruma harekâtı incelenecektir. Harekâta neden olan çatışma ve BM’nin gösterdiği tepki kısaca anlatıldıktan sonra her olay için yayınlanan karar, rapor ve bildirimlerden harekâtın gidişatına ilişkin bulgular elde edilecektir. Daha sonra kuramsal çerçevede belirlenen hususlar eşliğinde analiz yapılacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE ANALİZ

1. DURUM ANALİZLERİ: BM BARIŞ KORUMA HAREKÂTLARI VE AFRİKA

a. BM Ruanda Harekâtı (UNAMIR)

1994 yılında Ruanda Devlet Başkanı Habyarimana'nın uçağının düşürülmüştür. Bunun sorumlusu olarak Tutsilerin gösterilmesi, aşırıcı Hutuların yaklaşık yüz gün içinde 800 binden fazla Tutsi ve ılımlı Hutu'yu öldürülmesiyle sonuçlanmıştır (S/1999/1257, 1999). Olay, tarihe Ruanda Soykırımı olarak geçmiştir⁹. Soykırım gerçekleştiğinde Ruanda'da demografik yapısında Hutuların sayıca üstünlüğü bilinmektedir (Rwanda: The Preventable Genocide, 2000). Ruanda'da yaşayan Tutsilerin dörtte üçünün soykırıma uğradığı tahmin edilmektedir (Leave None to Tell the Story: Genocide in Rwanda, 2004). Soykırımın nedenleri arasında Avrupa kaynaklı ırk temeline dayalı teoriler öne sürülmektedir. Avrupa'da o dönemde, ırk üzerine düşünce üreten bazı çevrelerce, Ruanda bölgesinde yaşayan insanların, arî ırk ile aşağı ırk olarak kabul edilen zenciler arasında bir tür geçiş ırkı olduğu iddia edilmiştir. Bu yüzden Hutuların, Tutsileri gerçek Ruandalı olarak değil, kendilerini sürekli aşağılayan ve sömüren Avrupalıların ülkelerindeki işgalci akrabaları olarak değerlendirdikleri iddia edilmiştir. Bu nedenden başka, özellikle Tutsi bölgelerinde kalan verimli tarım alanlarının Hutularca ele geçirilme isteği, zengin komşularının mallarını ele geçirmek isteyen Hutuların, özellikle Tutsileri öldürdükleri iddiaları yer almaktadır (Uvin, 2001).

Ruanda Soykırımı, Tutsi destekli Ruanda Vatanseverler Cephesi (RPF) lideri Paul Kagame'ye bağlı güçlerce, Hutu ağırlıklı hükümetin düşürülmesi ile son bulmuştur. Ardından yönetimden güç alan Tutsilerin öç bahanesiyle saldırması sonucu yüz binlerce Hutu, komşu Zaire'ye (Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne) sığınmıştır (Lyman, 2004). (bkz. EK-C Ruanda Bölgeler Haritası)

⁹ BM, Ruanda Olayı'nın tanımında ilk raporlarda ve kararlarda "soykırım" olarak tanımlamamıştır. Güvenlik Konseyi tarafından 935 sayılı kararla bağımsız "uzmanlar komisyonu" kurularak soykırım olup olmadığının araştırılmasını istemiştir (S/RES/935, 1994). Kurulan Uzmanlar Komisyonu'nun 9 Aralık 1994 tarihli raporunda Hutuların sistemli bir şekilde soykırım yaptığı ifade edilmiş, sorumlularının uluslararası bir mahkemede yargılanması tavsiye edilmiştir (Rwanda UNAMIR Background). Bunun üzerine Güvenlik Konseyi, 955 sayılı kararla, "Uluslararası Mahkeme" kurulmasını ve Mahkemenin soykırım ve diğer savaş suçlarını işleyenleri yargılayıp, cezalandırması yetkisini vermiştir (S/RES/955, 1994). 2014'te tüm davalarını bitirmesi beklenen Mahkeme, bugüne kadar soykırım yapmaktan veya planlamaktan çeşitli ceza vermiştir (ICTR, Status of Cases).

TASNİF DIŞI

BM, 1993'te imzalanan Arusha Barış Anlaşması'nın¹⁰ uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla oluşturulan BM Ruanda Destek Harekâtı (UNAMIR) ile soykırımdan önce Ruanda'ya gelmiştir. UNAMIR, 5 Ekim 1993'te Güvenlik Konseyi'nin 872 sayılı kararıyla oluşturulmuştur. Resmi olarak 8 Mart 1996'da sona ermiştir (UNAMIR, 2011).

Bulgular

Harekât süresince Güvenlik Konseyi tarafından belirlenen görev yetki tanımı altı kez değişmiştir. Değişiklikler ağırlıklı olarak soykırımın yaşandığı 1994'te gerçekleşmiştir. Genel Sekreter'in olaya ilgisini gösteren tamamı 1994 yılında olmak üzere dört adet de rapor hazırlanmıştır¹¹. Harekâtın gelişimine doğrudan etkisi olan ancak yeni karar olarak kabul edilmeyen BMGK toplantı sonuç bildirileri de aynı yılda yayınlanmıştır. 1999 yılında Ruanda olaylarına ilişkin Genel Sekreter tarafından Güvenlik Konseyi Başkanı'na BM'nin olaylardaki tutumunun incelendiği bir mektup sunulmuştur (UNAMIR, 2011).

Söz konusu Güvenlik Konseyi kararları incelendiğinde; ilk olarak alınan 872 sayılı kararla Arusha Barış Anlaşması'nın taraflarına destek verildiği beyan edilmiş en kısa zamanda tarafsız bir harekât oluşturulmasına vurgu yapılmıştır. Bu karar öncesindeki Genel Sekreter'in raporunda belirttiği başarılı bir harekât için tarafların birbiriyle ve BM ile tam iş birliği içinde olması gerekliliğinin dikkate alındığı ifade edilmiştir. BM'nin tarafların rızası ve iş birliğine olan eğilimleri göz önüne alınarak barış anlaşmasının uygulanmasına yönelik katkı sağlamasına karar verildiği vurgulanmıştır (S/RES/872, 1993).

872 sayılı karara göre oluşturulan UNAMIR'in ilk görev yetki tanımı; Başkent Kigali'nin güvenliğinin sağlanmasına destek olmak, ateşkes anlaşmasını denetlemek, askerden arındırılmış bir alan kurulmasına ve silahtan arındırma işlemlerinin uygulanmasına nezaret etmek, geçici hükümet idaresinde yapılacak seçimlerin güvenliğini sağlamak, mayın temizleme işlemlerine yardım etmek ve bağışçılarla bağlantılı olarak insani yardım faaliyetlerini desteklemektir. Aralık 1995 tarihinden önce UNAMIR'in sonlandırılacağı da bu kararla taahhüt edilmiştir. Kararın sonraki maddelerinde Genel Sekreter'e büyük ölçüde kendi başına karar alma

¹⁰ Arusha Barış Anlaşması, 1993 yılı ortalarında Ruanda Yurtseverler Cephesi (RPF) ve Ruanda hükümeti arasında imzalanmıştır. RPF'nin düzenli orduya katılması, diğer milis güçlerin ellerindeki silahların toplanması ve yönetimde çok sesli bir yapı öngörmektedir. Anlaşma, Hutular tarafından güçleri azalacağı gerekçesiyle kerhen kabul edilmiştir (International Conflict Research, 1992). Anlaşmanın tam metni için bkz. <http://www.incore.ulst.ac.uk/services/cds/agreements/pdf/rwan1.pdf>.

¹¹ UNAMIR hakkında tüm rapor, karar, bildiri ve mektuplar için bkz. <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirD.htm>

TASNİF DIŞI

yetkisi tanıyan bir yaklaşım sergilenmiştir. İlk ve ihtiyaç olması halinde sonraki konuşlanmalar ile Özel Temsilci atanması konularında Genel Sekreter yetkilendirilmiştir. Çatışmanın taraflarına yönelik Barış Anlaşmasının uygulanmasında iyi niyet gösterilmesi konusunda uyarıda bulunulmuştur. Son olarak üye devletler, BM kurumlarına ve diğer hükümet dışı örgütlere Ruanda halkı için ellerinden gelen ekonomik, finansal ve insani yardımı göstermeleri çağrısı yapılmıştır (S/RES/872, 1993).

872 sayılı kararda ilk değişiklik 912 sayılı kararla yapılmıştır. Çatışan tarafların bir ateşkese karar vermeleri durumunda aracı olmak, yardım faaliyetlerinin etkin bir şekilde yapılmasına nezaret etmek ve yerinden edilmiş sivillerin güvenliği dâhil olmak üzere Ruanda'daki gelişmeleri denetlemek yeni görevler olarak belirlenmiştir (S/RES/912, 1994). 918 sayılı kararla da 912 sayılı karara ilave olarak mültecilerin ve tehdit altındaki sivillerin korunmasını ve güvenliğinin sağlanmasını mümkün kılmak, bu amaçla insani güvenlik alanlarının oluşturulması ve idamesini sağlamak görevleri de UNAMIR görev tanımına eklenmiştir (S/RES/918, 1994).

997 sayılı karar, UNAMIR'in yeni hedeflerini ve görev yetki tanımını belirlemiştir. İyi niyet çabaları ile toplumsal barışın sağlanmasına yardım etmek, Ruanda Hükümeti'ni mültecilerin güvenli bir şekilde geri dönmelerine ve yaşadıkları yerlerle bütünleşmelerine destek olmasına teşvik etmek, mühendislik, lojistik, tıbbi yardım uzmanlığı ile insani yardım faaliyetlerine ağırlık vermek, ulusal polis gücünün eğitimine katkıda bulunmak ve Ruanda'nın güvenliğine katkı sağlayacak her türlü katkıyı BM araçlarıyla sağlamak gibi yeni ve geniş bir görev listesi oluşturulmuştur (S/RES/997, 1995).

Diğer karar değişimlerinden farklı olarak görev tanımını büyük ölçüde değiştirmeyen ancak yeni bazı görevler ekleyerek etkinliğini artıran kararlar da alınmıştır. 965 sayılı karar, UNAMIR'in özel olarak Ruanda için kurulan uluslararası mahkemeye personel katkısında bulunmasını, yeni bir ulusal polis gücünün oluşturulmasında ve eğitiminde rol almasını karara bağlamıştır (S/RES/965, 1994). 1029 sayılı karar ise mültecilerin güvenli bir şekilde geri dönmelerinin sağlanması şartını eklemiştir (S/RES/1029, 1995).

Karar metinlerinin hemen hepsinde Arusha Barış Anlaşmasına olan bağlılık dile getirilmiş, tarafların bağlı kalması için ikaz yapılmıştır. Çatışmaların yoğunlaşması sonucu artan mülteci sayısı ve yaşam koşulları kararlarda ifade edilmiştir.

TASNİF DIŞI

Alınan hemen her karar öncesinde BM Genel Sekreteri tarafından Güvenlik Konseyi'ne rapor sunulmuştur. Karar metinlerinin başlarında bu raporlara dair atıflar yapılmıştır.

Harekâta dair diğer bilgilere bakıldığında, harekât öncesinde tarafların uzun müzakereler sonucunda vardıkları Arusha Anlaşması ile savaşı bitirdiklerine dair teminat verdiği, ayrıca BM'nin anlaşmayı korumasına rıza gösterdikleri bilinmektedir (Dallaire, 2004).

Soykırımı gerçekleştiren aşırı etnik Hutsi'lerin elindeki kayıtlı silah varlığı çok azdır. Uluslararası Para Fonu'ndan sağlanan kredilerle iki defa silahlanma yapıldığı raporlarda tespit edilmiştir (Dallaire, 2004). Silahların çoğunun eski olduğu bilinmektedir. Askeri güçlerin dışında soykırımı katılan halkta Çin'den getirilen pala veya sivriltilmiş odundan yapılmış mızrak bulunmaktadır. Harekâta katılan barış gücü askerlerinin çoğunlukla gelişmiş ülkelerin askerleri olması ve silah teçhizat konusunda bir sıkıntılarının bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Harekât süresince en fazla barış gücü asker sayısının 2500'e ulaştığı raporlarda yer almaktadır. Asker ve diğer görevli sayılarında ihtiyaca göre artırma isteği veya azaltma talimatları Genel Sekreter raporlarında detaylı şekilde belirtilmiş, Güvenlik Konseyi kararlarıyla raporlara paralel olarak onanmıştır.

Üst düzey yetkilileri korumakla yükümlü 10 Belçika askerinin pusuya düşürülerek öldürülmesi Ruanda'daki BM varlığı için bir dönüm noktası olmuştur. Kısa bir süre içinde tüm yabancı ülke vatandaşları ülkeden tahliye edilmiştir. Ülkelerin Ruanda'daki bürolarında çalışanlar dâhil hiçbir yerli halk da ülkeden götürülmemiştir (100 Days of Slaughter: A Cronology of US/UN Actions, 2011). Güvenlik Konseyi, UNAMIR'in personel sayısının 2500'den 270'e indirilmesini oybirliğiyle kabul etmiştir (S/RES/912, 1994).

Ruanda olayının hemen öncesinde yaşanan Somali yenilgisi, BM'nin şevkinin kırılmasına neden olduğu da çeşitli kaynaklarda iddia edilmektedir (S/1999/1257, 1999; Rwanda: The Preventable Genocide, 2000). Güvenlik Konseyi'nin UNAMIR için 5 Ekim'de aldığı karar Amerikalı askerlerin Somali'de ölmesinden iki gün sonrasındır (S/RES/872, 1993). ABD'nin ve diğer daimi üyelerin harekâtın oluşturulması ve maddi kaynak noktasında desteklenmesi konusunda ilgisi yeterli düzeyde olmamıştır.

BM Genel Merkezi ile sahadaki birlikler arasında iletişim eksikliği yaşanmıştır. 11 Ocak 1994'te UNAMIR Komutanı Roméo Dallaire tarafından

TASNİF DIŞI

soykırım planlandığına dair BM Genel Merkezi'ne bir faks çekilmiştir. Dallaire'in faksında bilgilerin üst seviyede bir görevliden alındığını ilk hedefin Devlet Başkanı Habyarimana ve ailesi olacağı ifade edilmiştir. Bilgiyi veren yetkilinin silah depolandığına dair bilgiler verdiği faksta yer almıştır (Dallaire, 2004).

BM Genel Merkezi'nde "gözden kaçan" bu faksta yer alan iddialar sonradan Genel Sekreter Kofi Annan tarafından doğrulanmıştır. Nisan 1994'te dönemin BM Genel Sekreteri Boutros-Ghali Avrupa seyahatindedir ve BM Genel Merkezi'ne sivillerin öldürüldüğüne dair alarm raporları gelene kadar New York'a dönmemiştir. En büyük koordine ve icra makamı olan BM'de ve DPKO'da sorulan sorulara cevap verilememiştir (Barnett, 2002).

General Dallaire'nin ifadesine göre hazırlanan ilk raporlarda Ruanda olayı için soykırım kelimesi kullanılmamıştır (Dallaire, 2004).

Harekâtın devamında BM, Genel Sekreter'in üyelerden asker gönderme çağrısına yanıt alamayınca Fransa'ya "Bölüm VII yetkilendirmesiyle" "Turkuaz Harekâtı (Operation Turquoise)"nı düzenlemesine izin vermiştir. Fransa'nın açıkça Hutuları desteklediği bilindiğinden birçok kesim tarafından hoş karşılanmamıştır (Waugh, 2004).

Analiz

Harekât süresince sıklıkla görev-yetki tanımında değişiklik yapılması ve her bir değişiklikte gerçekleşen olayların seyrine göre görevlerin değişmesi harekât öncesinde teknik analizin eksik yapılmış olabileceğine işaret etmektedir. BM reformları öncesinde yapılan Ruanda Harekâtı'nın, "stratejik planlama" ve "açık, anlaşılabilir politik hedef" şartlarını taşımadığı çok sık değişen görev tanımı ile desteklenmektedir. BM olayların fitili ateşlenip büyük bir yangına dönüşene kadar Ruanda'ya ilgi göstermemiştir. General Dallaire'nin olayların büyüyeceğine dair raporunun Genel Merkez'de dikkate alınmaması ilgisizliğin ispatı niteliğindedir.

Arusha Anlaşması'nın imzalanmış olmasıyla bu anlaşmayı korumak üzere harekât düzenlenmesi barış koruma ilkelerine uygundur. Başlangıçta var olan tarafların rızasının devam etmesi için gösterilen çaba yetersiz kalmıştır. Aşırıların gücü adeta hem BM hem de Ruanda Hükümeti tarafından göz ardı edilmiştir. Aşırıların daha da güçlenmesi bütünleşmeyi sağlayacak her türlü harekete karşı direnci artmıştır. Tarafların rızasının geniş tabanlı olması ve rızanın sürekliliğinin sağlanmasının önemi ortaya çıkmıştır. Ruanda meşru hükümeti ile iş birliği yapılması da alınan kararlarda yer almıştır.

TASNİF DIŞI

Olaylara karışan insan sayısı tam sayısı bilinmemekle birlikte milyonlarla ifade edilmektedir. Sadece 800 bin insanın katledildiği ve en az iki milyon insanın göç ettiği (S/1999/1257, 1999) düşünüldüğünde Ruanda'daki BM varlığı kıyaslanamayacak kadar az sayıda asker UNAMIR çatısında görevlendirilmiştir. Burada en önemli neden ölen askerler olması dolayısıyla güvenli ortamın olmadığına inanan ülkelerin asker göndermeye gönülsüz olmasıdır. Üye ülkeler BM Sözleşmesi'nin yaptırımları yerine getirmemiş, BM de bu konuda gerekli baskıyı kuramamıştır.

20 Nisan 1994'te BM'nin önce askerlerinin güvenliğini sağlayacağı açıklaması ve ülkedeki yabancıların tahliyesine başlaması harekât için kritik bir noktadır. UNAMIR harekâtının bu tarihten sonra insani müdahaleden çıkarak kendi canını kurtarma derdine düşmüş bir gruba dönüştüğü söylenebilir. Herkes için güvenlik hedef olması gerekirken sadece BM askerlerinin kaybedilmesi veya kaçırılması durumu barış korumanın amacına aykırıdır.

UNAMIR'e meşru müdafaa gibi sınırlı durumlar haricinde güç kullanılmaması konusunda kesin emirler verilmiştir. Diğer taraftan Genel Sekreter tarafından güvenliğin sağlanması için silahların toplatılması önerilmiştir (Dallaire, 2004). Hem güç kullanmama hem de silahların toplanmasının birbiriyle çelişen, dengeden yoksun kararlar olduğu görülmektedir.

Uluslararası kamuoyunun olayın vahameti konusunda haberdar ederek harekete geçmesini sağlamada yeterli çaba gösterilmediği de değerlendirilmektedir. Genel Sekreter'in BM Sözleşmesi'nde yetki verilmesine rağmen UNAMIR komutasının süresinin uzatılması ve geniş katımlı bir kuvvet oluşturulması yönünde bir teklifi olmadığı, açık bir şekilde ifade edilmese de Hutuları destekleyen Fransa'nın bu yönde bir çabanın Güvenlik Konseyi'ne getirilmemesi konusunda çaba sağladığı iddia edilmektedir. Hutuların bilerek engellenmediği de iddialar arasındadır. Soykırımdan yıllar sonra "Bağımsız Ruanda Komisyonu" tarafından hazırlanan raporda dönemin Fransız yetkilileri soykırıma göz yummakla suçlanmıştır (Asiimwe, 2008). Fransa Cumhurbaşkanı Nicholas Sarkozy'nin bazı ifadelerinde soykırımla ilgili bazı hatalarının olduğunu da kabul etmesi de bunu ispatlamaktadır (Nicolas Sarkozy admits Rwanda genocide 'mistakes', 2010).

General Dallaire tarafından ifade edilen Genel Merkez ile sahada çalışanlar arasında iletişim ve koordinasyon eksikliği de BM'nin imkânsızlıktan değil ancak planlama ve ilgi eksikliğinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

TASNİF DIŞI

Hazırlanan ilk raporlarda soykırımın ifade edilmemesi de soykırım yapıldığının kabul edilmesinin Güvenlik Konseyi'ne müdahale zorunluluğu getireceği için kullanılmamış olabileceği değerlendirilebilir.

Ruanda'ya dair literatürde soykırımda uluslararası kayıtsızlığın sorumlusunun Güvenlik Konseyi'nin mi yoksa Sekretarya'nın mı olduğuna ilişkin ciddi bir tartışma da vardır (Berdal, 2005). Ağırılık Sekretarya'dan yana basmakla birlikte aynı çatı altında olduklarından BM'yi sorumlu tutmak belki daha uygun görünmektedir. Gündem belirleyerek savunucu rol üstlenmesi beklenen, gerektiğinde Güvenlik Konseyi'ni yönlendiren bir Genel Sekreter'e ihtiyaç duyulduğu UNAMIR'de açıkça ortaya çıktığı değerlendirilebilir.

İnsani adaletin temeli olan insanın yaşama hakkının Ruanda'da korunamadığı görülmektedir. İnsanların korku ve ümitsizlik yaşayarak bulundukları bölgeden başka yerlere gitmeleri de engellenememiştir. Bunun sonucunda BM, daha farklı durumların gelişmesinden de dolaylı olarak sorumlu olmuştur. BM genel olarak tarafsızlık ilkesini korusa da Güvenlik Konseyi'nin bazı üyelerinin tarafsızlıklarını örtülü de olsa bozduğu görülmüştür.

Değişkenler	Düzen	Adalet
BM barış koruma anlayışı	Başarısız	Başarısız
BM Örgüt Yapısı ve Karar Alma	Başarısız	Başarısız

Sonuç olarak BM, UNAMIR'de başta düzen lehine baskın davranarak yüz binlerce insanın ölümünden sorumlu olduğu, yeteri kadar askeri, uygun teçhizatla bölgeye sevk edemediği için aldığı kararlarda ve raporlarda olmasa da uygulamada “düzen-adalet” dengesini sağlayamamıştır. Sık değişen kararlarda bu eksiklikler giderilmeye çalışılsa da neredeyse kendiliğinden biten çatışmada BM etkisiz kalmıştır. Aslında sonucu en iyi UNAMIR komutanlığını da yapan General Roméo Dallaire ifade etmektedir: (Feil, 1997)

“BM görevine 5000 kişilik bir mekanize tugayın komutanlığından geliyorum. Eğer o tugaya Ruanda'da sahip olsaydım, bugün yüz binlerce insanı kurtarmış olurduk.”

b. BM Demokratik Kongo Harekâtı (MONUC)

Eski Genel Sekreter Annan'ın ifadesiyle, “Kongo, Ruanda'nın kurbanıdır” (Peacekeeping Best Practices Unit, 2003). 1994'te yaşanan Ruanda Soykırımı,

TASNİF DIŞI

binlerce insanın Demokratik Kongo Cumhuriyeti (DKC)'ne göçüne ve zaten sıkıntılı olan ülkedeki düzenin iyice bozulmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş'ta komünizme karşı siper olduğu için Batılı ülkeler tarafından desteklenen darbeci General Joseph-Désiré Mobutu, ülke ekonomisini iyi yönetememiş, ülkeyi iflasa sürüklemiştir (Clark, 2007). Mobutu'ya karşı Laurent-Désiré Kabila önderliğinde Burundi ve Uganda destekli yeni bir oluşum gerçekleşmiştir: Kongo/Zaire Özgürlükçü Demokratik Güçler İttifakı (AFDL). İttifak, 1996 Ağustos ve Eylül aylarında oluşmasına rağmen Mobutu kuvvetlerine karşı üstünlük sağlamış başkent Kinshasa (Kinşasa)'yı ele geçirmiştir. Kabila, kendisini Devlet Başkanı ilan etmiş ve "Zaire" olarak bilinen ülkenin adını "Demokratik Kongo Cumhuriyeti" olarak değiştirmiştir (Clark, 2007). (bkz. EK-Ç Demokratik Kongo Cumhuriyeti Bölgeler Haritası)

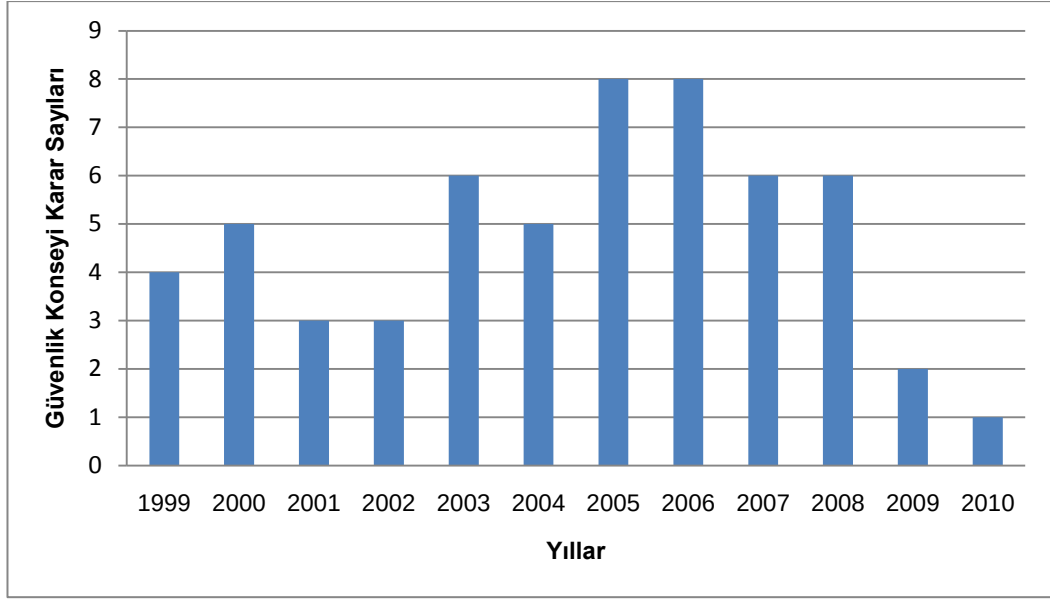
DKC, çok geçmeden II. Kıtalararası savaşa dâhil olmuştur, Kabila'nın isyan ittifakı da dağılmıştır. Kabila'nın bölgesel müttefikleri (Angola, Namibya ve Zimbabve) Ağustos 1998'de Burundi, Ruanda ve Uganda'ya karşı savaşa katılmış; Kabila, Temmuz 1999'da Lusaka'da ateşkes imzalanmasını sağlamıştır (Clark, 2007). DKC ile beş bölgesel devlet arasında Lusaka Ateşkes Anlaşması'nın imzalanmasını takiben Güvenlik Konseyi, 30 Kasım 1999 tarih ve 1279 sayılı kararla BM Demokratik Kongo Harekâtı (MONUC)'nı oluşturmuştur. Başlangıç olarak ateşkes anlaşmasının ve kuvvetlerin geri çekilişinin denetlenmesi, Ateşkes Anlaşması'nın tüm taraflarıyla irtibat sağlanması olarak belirlenen görev-yetki tanımı daha sonra oldukça genişletilmiştir (Young, 2002; S/RES/1279, 1999)

Güvenlik Konseyi'nin 1925 sayılı kararına istinaden 1 Temmuz 2010'dan itibaren BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti İstikrar Harekâtı (MONUSCO) adıyla halen devam etmektedir (S/RES/1925, 2010).

Bulgular

MONUC harekâtı BM'yi en çok zorlayan harekâtlar arasındadır. Kurulduğu günden bu yana maliyeti de oldukça fazla olmuştur. 2007-2008 dönemi için MONUC bütçesi o döneme kadarki en büyük BM barış koruma bütçesi olan 1,1 milyar ABD dolarının üzerine çıkmıştır (MONUC, 2011).

Görev süresince birçok kez yeni karar çıkarılmak zorunda kalınmıştır. Şekil 3'de BMGK'nın MONUC'a ilişkin çıkardığı karar sayıları yıllar bazında görülmektedir.

ŞEKİL-3: MONUC için Alınan Güvenlik Konseyi Karar Sayıları (Veriler için Kaynak: MONUC, 2011)

2003-2008 yılları arasında yoğun değişiklikler göze çarpmaktadır. Alınan kararlarla görev-yetki tanımlarında yapılan değişimler harekâta dair bilgiler sunmaktadır.

Harekât ilk olarak Aralık 2000'de bir kısmı gözlemcilerden oluşan bir grupla tüm ülkede görev yapmıştır. Gözlemciler sadece ateşkesin uygulanmamasını, Kisangan, Ekvator ve Katanga bölgelerindeki şiddetli çatışmalarını rapor etmekten sorumlu tutulmuştur. BM askerleri, Kongo Hükümeti'nin ikna olmaması sonucu ilk aşamada konuşlandırılmamıştır (MONUC, 2011).

Kuruluşu onaylayan 1279 sayılı karardan sonra 1291 sayılı karar MONUC'un yapısında önemli değişikliklere neden olan ikinci karar olmuştur. Ateşkes Anlaşması'nın uygulanmasını denetlemek ve ateşkese yönelik şiddet olaylarını sorgulamak temel görev olarak verilmiştir. Tüm tarafların askeri güçleri ile sürekli irtibat kurarak bunu devam ettirmek, taraflarla görüşerek tüm savaş esirlerinin serbest bırakılmasını sağlamak ve insan hakları kuruluşları ile irtibata devam etmek, tarafların kuvvetlerinin geri çekilmesi ve yeniden konuşlanmalarını yönetmek, BM'nin diğer organları iş birliği içerisinde insani yardım faaliyetlerini gerçekleştirmek ve insan hakları ihlallerini gözlemek gibi yeni görevler MONUC'a verilmiştir (S/RES/1291, 2000).

Daha sonra alınan 1355 ve 1376 sayılı kararlarla askeri gözlemcilerin imkânları dâhilinde gönüllü silahsızlanma, terhis işlemleri ile bütünleşme

TASNİF DIŞI

faaliyetlerine katkıda bulunabilmeleri sağlanmıştır. Yine bu kararlarla Güvenlik Konseyi MONUC askerlerinin DKC'nin doğusunda konuşlanmasına yetki vermiştir (S/RES/1355, 2001; S/RES/1376, 2001).

30 Temmuz 2002'de savaşı farklı tarafların Pretoria Anlaşması'nı imzalaması barış koruma harekâtının doğasını değiştirmiştir. Askeri gözlemciler bu kez çekilen Ruanda askerlerini denetleme görevini yürütmüşlerdir. Ayrıca Ituri çatışmalarının seyrini de gözlemlemişlerdir. 2002 sonunda 4200'e ulaşan barış gücü personel sayısı 1445 sayılı kararla 8500'e kadar çıkarma yetkisine ulaşmıştır. MONUC, "silahsızlandırma, terhis, geri dönüş, yeniden bütünleşme ve yerleştirme işlemlerini (DDRRR)" silah kullanmadan desteklemek zorunda kalmıştır (S/RES/1445, 2002).

2003 yılında sivil unsurlarla iş birliği içinde çeşitli DDRRR harekâtları icra eden gözlemciler Ituri'de ciddi çatışmalar ve insan hakları ihlalleri rapor etmişlerdir. 1484 sayılı kararla Bunia'da 800 barış gücü askeri görevlendirilmiştir (S/RES/1484, 2003). 2003 Nisan ayında 7000 Uganda askerinin çekilmesi Ituri'de güvenlik durumunun bozulmasına neden olmuştur. Genel Sekreter Kofi Annan geçici çok taraflı bir barış koruma gücü oluşturularak zayıflayan MONUC harekâtının desteklenmesi için çağrı yapmıştır. Güvenlik Konseyi'ne sunduğu ikinci özel raporunda MONUC'un geçiş dönemini desteleyecek, kritik alanlarda güvenliği sağlayacak şekilde yeniden uyarlanmasını önermiştir (MONUC, 2011).

2003'te Güvenlik Konseyi 1493 sayılı kararla Bunia'da havaalanının güvenliği, kamplarda yaşayan yerinden edilmiş insanların korunması ve şehirdeki sivilin korunması için geçici acil barış güçleri oluşturulmasını onaylamıştır. Ayrıca silah ambargosu uygulanması ve MONUC'un Ituri'de görevini yerine getirebilmesi için gerekli bütün yolları kullanmasına onay vermiştir (S/RES/1493, 2003).

1565 sayılı kararla Güvenlik Konseyi, görev yetki tanımını gözden geçirilerek yeniden yapılanmayı destekleyecek biçimde kritik alanlara yeni konuşlanmalar için MONUC'a yetki vermiştir. Silahlı hareketlerin ve grupların zamanında tespit edilerek rapor edilmesi, özellikle sınırlarda bu konuya dikkat edilmesi vurgulanmıştır (S/RES/1565, 2004).

MONUC'un "Milli Birlik ve Geçiş Hükümeti"ne destek amacıyla bazı görevleri yerine getirmesi istenmiştir. Güvenlik kurumlarına yönelik olarak yapılacak düzenlemelere katkıda bulunması, Geçiş Hükümeti'nin korunması ve Kongo Hükümetine stratejik alanlarda kontrolü sağlaması için yardımcı olması istenmiştir.

TASNİF DIŞI

İnsani yardım gerektiren durumlarda güvenliğe katkıda bulunulması, mültecilerin gönüllü geri dönüşlerinin desteklenmesi yapılması istenen görevlerdir. Önceki kararlardan farklı olarak Kongo Silahlı Kuvvetleri'nin yapacağı yabancıların silahsızlandırılması harekâtlarına destek verilmesi de MONUC'tan istenmiştir. Diğer önemli bir görev ise daha önce öngörüldüğü şekilde güvenli, şeffaf bir seçim yapılabilmesi için seçim sürecine güvenliği sağlayarak destekte bulunulmasıdır. Vurgu yapılan diğer görev insan haklarının tesisi ve korunması özellikle kadın ve çocuklara yönelik ihlallerin önlenmesi, yapılan ihlallerin sorgulanmasıdır (MONUC, 2011).

1671 sayılı kararla Güvenlik Konseyi, Avrupa Birliği gücünün genel seçimlerde geçici süre ile DKC'de konuşlanmasına izin vermiştir. Böylece EUFOR RD Congo karargâhı Almanya'da kurulmuştur. Harekâtın görevleri arasında; MONUC tesislerine ve personeline güvenlik desteği sağlamak, Kinshasa'da havaalanının güvenliğine katkıda bulunmak, fiziksel şiddete maruz kalma tehlikesi altındaki sivilleri korumak ve acil durumlarda tahliye işlemlerini gerçekleştirmek yer almaktadır. 30 Kasım 2006'da görev sona ermiştir (EUFOR RD CONGO).

1797 sayılı kararla Güvenlik Konseyi MONUC'a Kongo yetkililerine yerel seçimlerin planlanması ve uygulanması aşamalarında destek vermesi konusunda yetkilendirmiştir (S/RES/1797, 2008). 1896 sayılı kararla MONUC'un görev süresinin 31 Aralık 2009'a kadar uzatılacağı ve mevcut personel kapasitesinin korunacağı belirtilmiştir (S/RES/1896, 2008).

Kongo'da ölü sayısı kimi kaynaklara göre dört milyona yakındır. Yerinden edilmiş insan sayısı, tecavüze uğrayan kadın sayısı ise bilinmemektedir. Harekât süresince 116 MONUC personelinin hayatını kaybetmiştir. MONUC personelinden görevini kötüye kullananların olduğu uluslararası yayın kuruluşlarında haber olmuştur. Örneğin, Pakistanlı barış gücü askerlerinin militanlarla iş birliği yaparak içinde Hindistan, Kenya gibi bağlantıların da bulunduğu altın kaçakçılığı olayına karıştığı haberi BBC'de yayınlanmıştır. MONUC askerlerinin Kongolu kadınlara ve çocuklara tecavüz olayları dâhil sivillere karşı birçok suça karıştığı da iddia edilmiştir. Sürekli suç işlemekle itham edilen Güney Afrikalı, Faslı ve Uruguaylı MONUC askerlerinin halk nazarındaki güven kaybı bu ülkelerin askerlerinin Bangladeşli, Pakistanlı, Nepalli ve Guatemalalı askerlerle değiştirilmesiyle giderilmeye çalışılmıştır (Two DR Congo peacekeepers freed, 2006).

2004 yılında Güvenlik Konseyi, DKC'ye yaptırımlar uygulamaya başlamıştır. 2008 Kasım ayında doğu DKC'de doğal kaynakların yasadışı ticareti ile

TASNİF DIŞI

silahlı grupları destekleyen veya insani yardım faaliyetlerini engelleyen hedef kişiler üzerinde yaptırımlar genişletilmiştir. 1896 sayılı kararla Kasım 2010'a kadar silah ambargosu, finans ve seyahat yaptırımlarını uzatmıştır (MONUC, 2011).

2003 yılından beri MONUC'un ana görevlerinden biri de Bunia'da bütün yargıçlara 24 saat koruma sağlamak olmuştur. Böylece Bunia mahkemelerinin etkisi artmıştır (Clark, 2007).

Analiz

MONUC'un BM'nin altına girdiği en büyük ve en zor harekât olduğu kabul edilmektedir. Harekâtın ilk oluşturulduğu dönemden son haline gelene kadar da tam bir dönüşüm yaşanmıştır. İlk hali ateşkesi izleyen bir gözlemci harekâtı iken son halinde karmaşık politik ve askeri bir yetkilendirmesi olan çok boyutlu barış koruma harekâtına dönüşmüştür. Ancak harekât görevlerini yerine getirmek için kolay anlaşılır bir stratejiye sahip değildir (International Crisis Group, 2005). MONUC, Güvenlik Konseyi'nin sıklıkla yeni kararlar alarak bir öncekini değiştirdiği veya ekleme yaptığı bir harekât olmuştur. Öngörü ve önceden planlama konusunda yetersiz kalmış, adeta olayların seline kapılmıştır.

Özellikle sivillerin korunması konusunda iyi niyetli çabalarına rağmen yetersiz kalmıştır. Yetersiz personel sayısı, uygun teçhizatın sağlanmaması ve personeldeki isteksizlik nedeniyle Kongolu sivillerin korunamadığı çeşitli raporlarda da yer almıştır (ICRtoP, 2011). Teoride insanların temel hakkı olan "yaşam hakkının" korunması amacıyla kurulan MONUC, pratikte sayısı dahi resmi olarak bilinmeyen insanın ölmesine engel olamamıştır. Bunun da ötesinde "seçkin barış koruma güçleri" olduğu kabul edilen güçlerin özellikle tecavüz ve kaçakçılık konularında görevi kötüye kullanarak halkta korku ve ümitsizliğe neden olduğu yine raporlarla tespit edilmiştir (Clark, 2007). Görev yapan barış güçlerinin yerlerinin değiştirilmesi veya toptan yenilenmesi de bu iddiaları kanıtlar niteliktedir. Ancak iddialar BM'nin yayınladığı herhangi bir rapor, mektup veya bildiriye yer almamıştır.

Klasik barış koruma ilkelerinden tarafların rızası ilkesi DKC'de gözetilmemiştir. Taraflar açıkça belirli olmasa da ortada ateşkes anlaşması imzalayan gruplar vardır. Oluşturulan eksik ateşkese güvenilerek hatta onun korunması için harekât düzenlenmiştir. Güçlü bir şekilde tarafsız kalındığı da bu harekât için söylenememektedir. Bir dönemden sonra barış koruma barış zorlamaya dönüştüğü için kendini savunma amaçlı silah kullanımı ilkesinin geçerliliği kalmamıştır.

DKC’de BM’nin desteklediği bir hükümet yapısı olması BM’nin düzenin korunmasına destek verdiğiine işaret ederken yayınlanan hemen tüm raporlarda sivilin güvenliğı, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne yapılan vurgu harekâtın insani yönünün de unutulmadığına işaretir. Ne var ki diğere harekâtlarda olduğı gibi BM’nin teoride yapmak istediklerini uygulamada yapamadığı görölmektedir.

DKC, 50 milyon nüfusa ve tüm Batı Avrupa kadar yüzölçümüne sahip bir ülkedir. Yaşanan olaylar dağınık bir coğrafyada gerçekleşmektedir. Böyle bir ülkeye askeri müdahale başlatırken önce gözlemcilerin yardımıyla durumun teşhis edilmesi ve Genel Sekreter’in tavsiyelerinin alınması olumlu bir yaklaşım olarak tespit edilebilir. Ancak belirlenen tavsiyelerin yerine getirilmesi konusunda sorun yaşanmıştır. Üye ülkeler BM’nin aldığı kararlara katılmakta lakin dinlememektedirler. Özellikle asker sağlama konusunda gelişmiş ülkelerin çekimser davranışı daha az gelişmiş ülkelerin ağırlığı oluşturmaya neden olmuştur. Bunun sonucu olarak da askerler eğitim, teçhizat ve özellikle disiplin bakımından yetersiz kalmışlardır.

Uluslararası aktörler arasında koordinasyon problemi vardır. MONUC kendisini merkezi koordinatör olarak kabul ettirememiştir. Bu durumda farklı aktörlerin hatta yerellerin çabaları boşa gitmektedir. Barnes’e göre, oluşturulduktan sonra en az üç defa “şiddet patlamasının” önüne geçemeyen bir barış koruma harekâtı söz konusudur (Barnes, 2005).

MONUC, ayrılıkçı güçlere karşı ne zaman silahlı çatışmaya girişse hep kayıplar vererek sonunda hüsrana uğramakta geri çekilmiştir (Lacey, 2005). Disiplinsiz BM personelinin yaptıkları da yerel halkın desteğinin kaybolmasına hatta korkuyla karışık bir düşmanlığa dönüşmüştür (Wax, 2005). Yerellerle bağlantının sıkıntılı olması istihbarat açısından zafiyet oluşturduğu için BM’nin örgütsel öğrenme yapısı da sekteye uğramıştır.

DKC’de yaşananlara BM haricinde örgüt veya ülkelerin müdahil oldukları gözlenmiştir. Özellikle Avrupa Birliği’nin Fransa öncülüğünde seçim faaliyetleri başta olmak üzere barış harekâtına katkıda bulunduğı görölmüştür. Fransa’nın harekâta katkı sağlamada ısrarcı olmasında çıkarların ön planda olabileceğine dair şüpheler bulunsa da AB’yi zorlayarak harekâtın maliyetlerinin azalmasına yaptığı katkı önemlidir. BM’nin AB ile başarılı bir iş birliği yapması barış koruma anlayışının gelişimi açısından anlamlıdır.

TASNİF DIŞI

DKC’de yapılan iyi şeylerden birisi yargıçlara koruma sağlayarak hukuk reformlarının desteklenmesidir. Mahkemelerinin etkisini arttırmasına yardımcı olan bu hareket, insanlarda güven duygusunu geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Değişkenler	Düzen	Adalet
BM barış koruma anlayışı	Başarısız	Başarısız
BM Örgüt Yapısı ve Karar Alma	Başarısız	Başarısız

Sonuç olarak MONUC, aşırı geniş bir bölgede tarafların rızası olmadan bir barış anlaşmasını uygulamaya çalışılan zor bir görev olduğu değerlendirilebilir. Maddi yapısı güçlü büyük bir güce ihtiyaç duyduğu anlaşılmakla birlikte bunu sağlamanın şu an için mümkün olmadığı değerlendirilmektedir. BM’nin “düzen-adalet” dengesinde en azından bundan sonrası için insanların daha fazla ölmesine engel olacak şekilde tedbirler alırsa makul davranmış olacağı söylenebilir. MONUC, “düzen-adalet” dengesinde düzen aleyhine kararlar almasıyla öne çıkmıştır. Harekâtın baştan zorlama harekâtı olarak teşkil edilmesi buna işarettir. Asker sayısının fazla olması için bir manevra olduğu düşünülmesine rağmen tarafların rızasının olmaması ülkede tehdit seviyesinin yüksek kalmasına neden olmuştur. Büyük güçlerin çıkarları doğrultusunda mevcut düzeni uygun bulmamaları da meşru düzenin yok sayılmasında etkili bir neden olarak öne çıkmaktadır. Alınan kararlarda ve raporlarda özellikle insan hakları konusunda önceki harekâtlara nispeten hızlı olmasına karşın tedbirlerin Kongo gibi büyük bir ülke için yetersiz olduğu insan kayıpları, göç eden insan ve tecavüze uğrayan kadın sayısından anlaşılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı’ndan beri hiçbir çatışma DKC’deki kadar ölüm, yıkım ve bozguna neden olmamıştır (Lacey, 2005). MONUSCO, olarak devam eden harekâtın ilk kısmında BM’nin her anlamda yetersiz kaldığı değerlendirilmektedir.

BM Barış Korumadan sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Jean-Marie Guéhenno’nun ifadesiyle “Kongo Harekâtı, kimilerince daha başlangıçtan başarısızdır” (Guéhenno, 2002).

c. BM Sudan Harekâtı (UNMIS)

Sudan bağımsızlığını kazandığı 1956 yılından itibaren tam 11 yıl sivil savaşın yaşandığı bir yer olmuştur. Sudan nesilleri sürekli devam eden yıkıcı savaşlar görmüşlerdir. Yaşadıkları son savaş 1983’te Addis Ababa Anlaşması’nın bozulmasıyla başlayan Kuzey-Güney Sivil Savaşı’dır. Sudan Devleti, güneyin en büyük isyan hareketi olan Sudan Halk Özgürlüğü Hareketi/Ordusu (SPLM/A) ile yirmi yıldan fazla yer altı kaynaklarının paylaşımı, güç, devlette dinin rolü ve özerklik

TASNİF DIŞI

hakkı için savaşmıştır. İki milyondan fazla insan hayatını kaybetmiş, 600 bini mülteci dört milyondan fazla insan da yerlerinden edilmiştir (UNMIS, 2011). (bkz. EK-D Sudan Bölgeler Haritası)

Yıllar boyunca komşu devletlerin ve kuruluşların barış getirme çabaları olmuştur. 1993'te böyle bir çabayı başlatan Hükümetler arası Kalkınma Otoritesi (IGAD) 2002 yılında barış görüşmelerinde ilerleme sağlamıştır. 20 Temmuz 2002'de çatışmanın tarafları "Machakos Protokolü"nü imzalamışlardır. Protokolle devletin, geçiş sürecinin ilkeleri ortaya konmuş, yapısı genel hatlarıyla belirlenmiştir. Aynı zamanda Güney Sudan halkının özerklik hakkı ve devlet taleplerinde de bir uzlaşya varılmıştır. Barış çabalarını yoğunlaştırmak ve protokollerin oluşturduğu sürecin devamını sağlamak için Güvenlik Konseyi, Genel Sekreter'in önerisiyle 11 Haziran 2004 tarihli 1547 sayılı kararı alarak özel bir harekât olan BM Sudan İlerleme Harekâtı'nı (UNAMIS) düzenlemiştir (UNMIS, 2011).

Aynı dönemde Darfur'da şiddetli çatışmalar başlamıştır. Darfur da uzun yıllar etnik, ekonomik, siyasi gerilimler ve kıt kaynaklar üzerindeki mücadeleden kaynaklanan yerel şiddete maruz kalmıştır. Güvenlik Konseyi aldığı kararla UNAMIS'e Darfur'la ilgili bazı ilave görevler vermiştir.

Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) de Darfur krizinin çözümü için uzun yıllar uluslararası girişimlerde bulunmuştur. Girişimler sonucunda Temmuz 2004'te ABÖ Abuja görüşmeleri olarak bilinen müzakere süreci başlamıştır. Süreci desteklemek amacıyla ABÖ, askeri gözlemci ve muhafızlardan oluşan birliği Darfur'da daha önce Sudan Hükümeti ve isyancılar arasında imzalanan N'Djamena İnsani Ateşkes Anlaşması'nı¹² denetlemek için konuşlandırmıştır. Eş zamanlı olarak BM Darfur'da kapsamlı bir harekât başlatmıştır.

9 Ocak 2005'de Sudan tarihinde dönüm noktalarından biri olan Geniş Kapsamlı Barış Anlaşması (CPA) imzalanmıştır¹³. CPA, Sudan Hükümeti ve SPLM/A arasında Machakos Protokol'ünden sonra önemli konularda gelişmeler içeren en önemli anlaşmadır. Güvenlik düzenlemeleri, başkent Hartum'da güç paylaşımı, güneyde yaşayanlara otonomi ve ekonomik kaynakların daha adil dağıtımı Anlaşma'nın önemli konularıdır. Taraflar Sudan'ın birliğini anlaşmanın temelinde sayarken altı buçuk yıllık bir geçici (interim) dönem öngörmüşlerdir. Geçici

¹² N'Djamena İnsani Ateşkes Anlaşması, Hartum Yönetimi ile Reform ve Kalkınma için Ulusal Hareket (NMRD) arasında 17 Aralık 2004 tarihinde N'djamena'da imzalanmıştır (Humanitarian Cease fire Agreement on the Conflict in Darfur, 2004).

¹³ Geniş Kapsamlı Barış Anlaşması (CPA) tam metni için bkz. <http://www.aec-sudan.org/docs/cpa/cpa-en.pdf>.

TASNİF DIŞI

dönemde uluslararası denetleme mekanizmaları kurularak geçici yapıları denetlemesi fikri kabul edilmiştir.

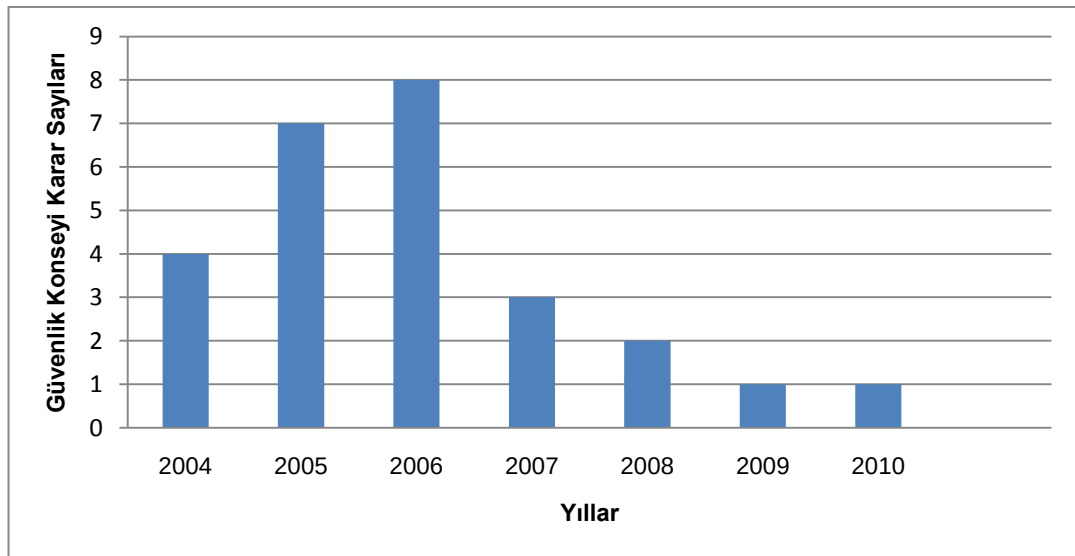
Kapsamlı anlaşmanın uygulanmasını denetlemek üzere 24 Mart 2005'te Güvenlik Konseyi, 1590 sayılı kararla BM Sudan Harekâtı'nı (UNMIS) oluşturmuştur (UNMIS, 2011). CPA'nın imza edilmesiyle genel sivil savaşın bittiği kabul edilmiştir. Ancak Darfur'da çatışma bitmemiştir. Genel Sekreter'e göre "istikrarlı Sudan ancak barış içinde Darfur ile mümkündür".

Darfur'da ABÖ'nün çabasıyla 5 Mayıs 2006'da Darfur Barış Anlaşması imzalanmıştır. Uzun ve yoğun müzakereler sonucunda Sudan Hükümeti Darfur'da barış koruma gücü konuşlandırılmasını kabul etmiştir. Güvenlik Konseyi 31 Temmuz tarih 1769 sayılı kararla BM-ABÖ Hibrit Darfur Harekâtını (UNAMID) kabul etmiştir (UNMIS, 2011).

UNMIS, kendi hesabına 2005'te kabul edilen CPA'nın uygulanmasını destekleme görevine halen devam etmektedir. Görev kapsamında kuvvetlerin yeniden konuşlandırılması, petrol açısından zengin Abdei bölgesine dair sorunun çözülmesi, 2010 ulusal seçimleri ve 2011 referandumuna hazırlık görevlerini yürütmüştür (UNMIS, 2011).

Bulgular

UNMIS harekâtı, UNAMIS harekâtı ile birlikte düşünüldüğünde Güvenlik Konseyi kararlarında 2004 yılından itibaren görülmektedir. 2010 yılı dâhil olmak üzere Güvenlik Konseyi harekât hakkında 26 kez karar almıştır.

ŞEKİL-4: UNMIS için Alınan Güvenlik Konseyi Karar Sayıları (Veriler için Kaynak: UNMIS, 2011)

TASNİF DIŞI

Kararların yoğunlukla çatışmaların en yoğun olduğu 2005 ve 2006 yıllarında alındığı görülmektedir. Benzer durum Genel Sekreter'in durum tespiti ve öngörülerini içeren raporlar için de geçerlidir. 3 Haziran 2004 tarihli harekâtın oluşturulmasına yönelik Genel Sekreter'in tavsiyelerini içeren raporuyla başlayan süreçte 2010 sonuna kadar tam 52 rapor yayınlanmıştır. Raporların yarısı 2005-2006 yıllarında yayınlanmıştır (UNMIS, 2011).

Gerek UNMIS gerekse bölgedeki diğer barış koruma harekâtları oluşturulurken ateşkes veya barış anlaşmalarının imzalanması beklenmiştir. Anlaşmaların uygulanmasına yardım etmek amacıyla harekâtların konuşlanacağı alınan ilk kararda vurgulanmıştır (S/RES/1590, 2005).

Hemen her karar değişimi öncesi yayınlanan Genel Sekreter raporlarında insan hakları, insani yardım konuları ile sivillerin korunması, mültecilerin geri dönüşleri konularında mevcut durum ve yapılması gerekenler konularında bilgi verilmiştir (S/2005/57, 2005).

UNMIS'in oluşturulması kararından önce yayınlanan Genel Sekreter'in raporunda Güvenlik Konseyi'ne çok boyutlu bir barış koruma harekâtının oluşturulması önerilmiştir. Öneride 10 bin askeri personel, yeterli sayıda sivil personel ile en az 700 polisin görev alması tavsiye edilmiştir. Sudan'daki BM görevinin Özel Temsilci tarafından yönetilmesini ve dostane girişim ve barış sürecine siyasi destek; güvenlik; yönetim; insani ve kalkınma yardımı konularına yoğunlaşılması tavsiye edilmiştir. CPA'nın başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla bütün BM ajanslarının, fonlarının ve programlarının ortak bir strateji ile hareket etmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır (S/2005/57, 2005).

Güvenlik Konseyi, UNMIS'in görevlerini CPA'nın uygulanmasına destek olmak; imkânları dâhilinde ve konuşlandığı bölgelerde insani yardım, mültecilerin dönüşü ve yerinden edilmiş insanların dönüşü konularında yardım etmek ve koordinasyonu sağlamak olarak belirlemiştir. Genel Sekreter'in tavsiye ettiği personel sayısı kabul edilmiş, Eylül 2006'ya gelindiğinde öngörülene yakın bir personel sayısına ulaşılmıştır (UNMIS, 2011).

31 Ağustos 2006 tarih ve 1706 sayılı kararla Güvenlik Konseyi UNMIS'in Darfur'u da kapsayacak şekilde genişletilmesini kabul etmiştir. Sudan Milli Birlik Hükümeti'ni harekâtın konuşlanmasına rıza göstermeye davet etmiş, üye ülkelere yeterli katılımı sağlamak için çağrı yapmıştır (S/RES/1706, 2006). Devam eden aylarda UNMIS, Sudan Hükümeti'nin itirazları sonucunda Güvenlik Konseyi'nin

TASNİF DIŞI

kararda öngörülen şekliyle konuşlanamamıştır. BM alternatif ve yenilikçi bir yaklaşım geliştirerek BM/ABÖ çatısında müşterek bir harekât oluşturmuştur.

Analiz

UNMIS'in, UNAMIR'de de olduğu gibi, başlangıcında belirlenmiş bir strateji doğrultusunda yönetilmediği alınan kararlardan anlaşılmaktadır. Stratejik planlama yapılmamasının sonucu olarak BM müdahalesi sonrasında da insan kayıpları ve yerinden edilmiş insan sayısında artış olmuştur. İnsan haklarına, insani şartlara her seferinde vurgu yapan ve sivillerin korunmasını birincil görevlerden sayan Genel Sekreter'in tutumuna karşın uygulamada bu görülememiştir. İki milyondan fazla insanın ölmesi, dört milyondan fazlasının yerlerinden edilmesi bunun ispatı niteliğindedir.

Harekâtın devamında özellikle Darfur konusunda Sudan hükümetine barış korumayı kabul etmesi için baskı yapılmıştır. Güvenlik Konseyi'nin gerekçesi ne olursa olsun barış koruma harekâtını zorlaması "devletlerin egemenlik hakkına saygı" ilkesini ortadan kaldırmaktadır. Dolaylı olarak düzene karşı bir duruş sergilenmiştir.

BM'nin Sudan Harekâtına diğer harekâtlara kıyasla daha fazla ilgi gösterdiği alınan karar ve raporlardan anlaşılmaktadır. Ayrıca UNMIS, BM'nin reformlar sonrası kurumlarının tam olarak işlev kazanması anlamında örnek bir harekât olmuştur. BM'nin karar alma sistemine harekât öncesi yapılacaklar konusunda aksamalar yaşanmasına rağmen yayınlanan raporlardaki hususların kararlara yansması çabuk olmuştur. Uygulamada ise Sudan'ın ülke olarak genişliği ve çatışmaların geniş bir alana yayılması dikkate alındığında personel sayısının yetersiz olduğu görülmektedir.

UNMIS ve Darfur'a yapılan müdahalede Sudan Hükümeti'nin Afrika Birliği Örgütü'nün içinde bulunduğu bir yapıyı barış koruma harekâtı için kabul etmesi BM barış koruma anlayışı açısından önemlidir. Yerel organizasyonların barış koruma amaçlı kullanılması konusunda BM'nin elini güçlendiren bir uygulama olmuştur. Tecrübelerin aktararak daha aktif görevlerin yerel veya bölgesel organizasyonlara verilmesi BM'nin yükünü her anlamda azaltmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken konu BM Sözleşmesi'ne aykırı bir konunun bölgesel organizasyonlar tarafından çatışmanın yaşandığı ülkeye dayatılmaması ve olası bölgesel çıkarlar için verilen otoritenin istismar edilmesine engel olunmasıdır. ABÖ ile müşterek yapılan harekâta başarılı olunduğu değerlendirilmektedir.

TASNİF DIŞI

Ruanda Soykırımı'nda yaşananın benzeri Darfur'da yaşanmıştır. 2003 yılında şiddetini artıran Darfur olayında binlerce insan ölmüş, iki milyondan fazla insan da bölgeyi terk etmiştir. ABD ve İngiltere Sudan'da yaşananların soykırım olduğunu ve müdahale edilmesi gerektiğini ifade ederken bölgede ciddi petrol yatırımları olan Çin Sudan Hükümetini desteklemektedir (International Crisis Group, 2005). Sudan Hükümeti ise, uluslararası kamuoyunda belirlenen ajanda yerine kendi bildiğini okuduğu şeklinde suçlanmıştır (Prunier, 2005). Soykırımın, BM tarafında resmi olarak kabul edilmesi demek bazı zorunlu müdahaleleri gerektireceğinden, kabul edilmediği düşünülmektedir.

UNMIS'in en etkin olduğu görev kuzey-güney çatışma hattında yaptığı devriye görevi olduğu raporlara yansımıştır. Çok boyutlu olması düşünülen harekât, pratikte bu açıdan sınıfta kalmıştır. Ayrıca UNMIS'in BM'nin belirlediği yetkilerle konuşlanmasına Sudan Hükümeti'nin engel olduğu bilinmektedir (Williams, 2005). Halen devam eden harekâta Sudan Hükümeti'nin rızasının olmaması, yetersiz BM ve ABÖ birliğinin konuşlanması ve büyük güçlerin bölgedeki çıkar çatışmasıyla değerlendirildiğinde mevcut durumun devam edeceği, Sudan için başarının uzak olduğu söylenebilir.

Değişkenler	Düzen	Adalet
BM barış koruma anlayışı	Kısmen Başarılı	Başarısız
BM Örgüt Yapısı ve Karar Alma	Başarısız	Başarısız

Sonuç olarak UNMIS, “düzen-adalet” konusunda barış koruma anlayışını çoğunlukla koruyamamıştır. Düzen konusunda meşru hükümetin tanınmasında bir sıkıntı olmamasına rağmen rıza için zora koşulması harekâtın devamında direnişi artırıcı bir unsur olmuştur. Afrika Birliği Örgütü'nün Darfur konusunda desteğinin alınması ve ilk defa müşterek bir harekât düzenlenmesi UNMIS için de olumlu yansımış, bir anlamda yükünü azaltmıştır. BM barış koruma anlayışının kısmen başarılı olduğu söylenebilir. Din temelli olarak insanların karşı karşıya gelmesi ardında ekonomik nedenlerin de bulunması çatışmanın gündemini karmaşıktırmıştır. BM'nin insan hakları, insani yardım konularında işlerin ağırdan aldığı da söylenebilir. Alınan Güvenlik Konseyi kararları ve Genel Sekreter raporlarında ölen ve ölmeye devam eden insanların olduğu bildirilmektedir. BM'nin yetkili organlarının Sudan'a yeterince ilgi göstermediği değerlendirilmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Güvenliğin sürekli bir ihtiyaç olduğu dünyada bunu sağlamaya yönelik araçların daima popüler olacağı öngörülmektedir. 1950'lerden beri buna hizmet eden barış koruma da kimi zaman başarılı olmuş bir güvenlik aracıdır. Dünyada değişen şartlar barış koruma için yeni değişkenler getirmiş, dönüşüme zorlamıştır.

Çoğunlukla BM çatısı altında kabul edilen barış koruma yine BM'nin yönlendirmesiyle reform çabalarına girişmiştir. Brahimi Raporu, Capstone Doktrini ve Yeni Ufuk süreci barış koruma anlayışına yeni boyutlar getirmiştir. Yapısal değişikliklerin yanı sıra klasik ilkelerin (tarafsızlık, tarafların rızası, güç kullanmama) de harmanlandığı yapı kâğıt üzerinde ideal kabul edilmektedir. Uygulamada ise çok farklı durumlarla karşılaşmıştır. BM'den kaynaklanan sorunlar nedeniyle çoğunlukla başarısızlıklar yaşanmıştır. İdeal görünen anlayış tekrardan sorgulanmaya başlanmıştır.

Barış koruma harekâtlarının İngiliz Okulu kuramının öngördüğü tanımla “düzen-adalet” diğer bir ifadeyle “devlet-insan” konusunda dengeyi sağlayamadığı özellikle Afrika'da bu nedenle başarısız olduğu değerlendirilmiştir. Son reformların insan haklarını ön plana getirmeye çalıştığı izlenimi edinilse de uygulamada başarının yakalanamadığı görülmektedir. BM'nin barış koruma harekâtları için karar alırken üye ülkelerin özellikle de daimi üyelerin olaylara ilgisiz tavır alması veya çıkarları doğrultusunda alınacak karara etki etmeleri nedeniyle “düzen-adalet” dengesini gözetemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Afrika'da yapılan barış koruma harekâtlarından seçilen üç örnekte BM barış koruma anlayışı ve BM örgüt yapısı ile karar alma sistemi değerlendirilmiştir. Her üç harekât için de “düzen-adalet” konularının alınan kararlarda ve raporlarda yer aldığı gözlenmiştir. Sivillerin korunması, insan haklarının korunması ve varsa ihlallerinin sorgulanması, insani yardım faaliyetlerine destek verilmesi ilk olmasa da sonraki görev tanımlarında yer almıştır. Görev tanımları Güvenlik Konseyi kararları ile sıkça değiştirilmiştir. Değişimlerin bir strateji doğrultusunda olmadığı, yaşananların sonucuna göre oluşturulduğu izlenimi edinilmiştir. Barış gücü için hazırlanan görev tanımının reform belgelerinde de tespit edildiği üzere “açık, anlaşılabilir ve erişilebilir” olması öngörülmüşken Güvenlik Konseyi'nde eşseslilik sağlanamadığı için istenen şekilde olmadığı gözlenmiştir. Klasik ilkelerden tarafsızlık ilkesi de barış koruma tarihinin en başından beri korunmaya çalışılsa da dönem dönem büyük güçlerin milli çıkarları için feda edilmiştir.

TASNİF DIŞI

BM varlığına rağmen temel insan hakkı olan “yaşama hakkı ve yeterli beslenme hakkının” sağlanamadığı her üç harekât için de tespit edilmiştir. Özellikle Ruanda ve Kongo harekâtlarında önceden teknik analiz yapılmadığı veya eksik yapıldığı, harekâtın stratejik planlanmasında eksiklikler olduğu gözlenmiştir. Her harekâtın nedenine yönelik bir çözüm anlayışı gerektiği reform dokümanlarında da yer almasına rağmen planlamada dikkate alınmamıştır. Eksik planlama eksik personel, teçhizat, lojistik anlamına geldiğinden dolayı olarak insan ölümü, mülteci, tecavüz ve şiddet olaylarının sayısında artışa neden olmuştur. BM gibi her türlü istihbarat kaynağı olan bunu yönetebilecek uzman kadro ve nispeten yeterli bir bütçeye sahip olan bir örgütün stratejik planlama yapmamasının sonucu insan kayıpları ve yerinden edilmiş insanlardır. İnsan haklarına, insani şartlara her seferinde vurgu yapan ve sivillerin korunmasını birincil görevlerden sayan Genel Sekreter’in tutumu da harekâtlara yansıtılamamıştır.

Değişkenler	Düzen	Adalet
BM barış koruma anlayışı	Başarısız	Başarısız
BM Örgüt Yapısı ve Karar Alma	Başarısız	Başarısız

Sonuç olarak çalışmanın başında belirlenen hipotezi “BM, barış koruma anlayışı ve örgüt yapılanması ile karar alma sistemindeki yanlışlar nedeniyle Afrika’daki barış koruma harekâtlarında başarısız olmaktadır” analiz sonuçlarına göre doğrulanmaktadır.

Çalışmada Afrika’da yapılan barış koruma harekâtları için çatışmaların nedenlerinin de bir değişken olarak alınabileceği değerlendirilmektedir. Afrika’daki harekâtları diğer bölgelerdekilerden ayıran özelliğin çatışmaların doğası olabileceği öngörülmektedir. Tüm barış koruma harekâtları için BM’nin başarısızlığının değerlendirilmesinde bu testten sonra daha anlamlı yargılara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

“Düzen-adalet” dengesinde barış koruma kapsamında adalet tarafında sınırların ne olabileceği de araştırmaya değer bir başlık olduğu düşünülmektedir. Bozulan barış ve güvenlik ortamını tesis için müdahale eden BM barış elçilerinin gittikleri yerde halka hangi sınırdaki barış ve güvenlik vaat edebilirler, geri çekildiklerinde karmaşa tekrar baş gösterebilir mi? soruları araştırmacıları ilgi çekici sonuçlara götürebilir.

KAYNAKÇA

100 Days of Slaughter: A Cronology of US/UN Actions. (2011). Ocak 5, 2011 tarihinde <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/evil/etc/slaughter.html> adresinden alındı. PBS:

Asiimwe, A. (5 Ağustos 2008). *Rwanda accuses France directly over 1994 genocide*. 9 Ocak 2011 tarihinde Reuters: <http://www.reuters.com/article/idUSL568658520080805> adresinden alındı.

Baldwin, D. A. (1997). The concept of security. *Review of International Studies* 23. s. 5-26.

Barnes, L. P. (30 Haziran 2005). *Treating the Sickness at the Heart of Africa*. 20 Nisan 2011 tarihinde International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/dr-congo/treating-the-sickness-at-the-heart-of-africa.aspx> adresinden alındı.

Barnett, M. (2002). *Eyewitness to a Genocide: The United Nations and Rwanda*. Ithaca: Cornell University Press.

Bellamy, A. J. (2004). The “Next Stage” in Peace Operations Theory? *International Peacekeeping* 11-1. s. 17-38.

Bellamy, A. J., Williams P. ve Griffin S. (2004). *Understanding Peacekeeping*. Cambridge: Polity Press.

Berdal, M. (2005). The United Nations, Peacebuilding, and the Genocide in Rwanda. *Global Governance*, Vol. 11, No. 1 .

BM Enformasyon Merkezi. (2011). *Kuruluşun Kilometre Taşları*. 1 Mart 2011 tarihinde <http://www.unicankara.org.tr/index.php?ID=211&LNG=1> adresinden alındı.

Boulden, J. (2003). *Dealing with Conflict in Africa*. New York: Palgrave Macmillan.

Boutros-Ghali, B. (1992). *An Agenda for Peace*. New York: United Nations.

Bozkurt, E. (2003). *Birleşmiş Milletler Sisteminde Kuvvet Kullanımı*. Ankara: Nobel Yay.

Bozkurt, N. (2008). *Fikir Mimarları-2 KANT*. İstanbul: Say Yayınları.

Brahimi, L. (2000). *Report of the Panel on United Nations Peace Operations*. New York: United Nations General Assembly.

Bratt, D. (1996). Assessing the Success of UN Peacekeeping Operations. . *International Peacekeeping* 4(4). s. 64–81.

Bretherton C. ve Ponton G. (1996). *Global Politics An Introduction*. Cambridge: Blackwell.

Brown C. ve Ainley K. (2008). *Uluslararası İlişkileri Anlamak*. (A. Oyacıoğlu, Çev.) İstanbul: Yayın Odası.

Brown, M. A. (1993). *United Nations Peacekeeping: Historical Overview and Current Issues*. Report for US Congress.

TASNİF DIŞI

Bull, H. (1977). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. London: Macmillan.

Bures, O. (2007). Wanted: A Mid-Range Theory of International Peacekeeping. *International Studies Review* (2007) 9. s. 407-436.

Buzan, B. (2004). *From International to World Society?: English School Theory and the Social Structure of Globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.

Charter of the United Nations. (26 Haziran 1945). 15 Ocak 2011 tarihinde United Nations: <http://www.un.org/en/documents/charter/index.shtml> adresinden alındı.

Clark, P. (Aralık 2007). *Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde Barışı, Demokrasiyi ve Adaleti Sürdürmek*. 15 Nisan 2011 tarihinde TASAM Afrika Enstitüsü: <http://www.tasamafrika.org/tr/arsiv/iii-uluslararası-türk-afrika-kongresi/makaleler/200-demokratik-kongo-cumhuriyetinde-bar-demokrasiyi-ve-adaleti-suerduermek-phil-clark.html> adresinden alındı.

Commission on Human Security. (2003). *Outline of the Report of the Commission on Human Security*. Ocak 2011 tarihinde Commission on Human Security: <http://www.humansecurity-chs.org/finalreport/Outlines/outline.html> adresinden alındı.

Çakmak, H. (2004). *Uluslararası Krizler ve Türk Silahlı Kuvvetleri*. Ankara: Platin Yay.

Dağcı, K. (Kasım 2005). *Afrika'daki Güvenlik Sorunları, Avrupa'ya Yansımaları ve Çözüm Önerileri*. 20 Ocak 2011 tarihinde TASAM: <http://www.tasamafrika.org/pdf/yayinlar/29-kdagci.pdf> adresinden alındı.

Dallaire, R. (2004). *Shake Hands with the Devil: The Failure of Humanity in Rwanda*. New York: Carroll and Graf Publishers.

Department of Peacekeeping Operations and Department of Field Support. (2009). *A New Partnership Agenda: Charting A New Horizon For UN Peacekeeping*. New York: Department of Peacekeeping Operations and Department of Field Support.

Devlen B., James P. ve Özdamar Ö. (2005). The English School, International Relations and Progress. *International Studies Review*, 7. s.171-197.

Devlen B. ve Özdamar Ö. (2010). Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu Kuramı: Kökenleri, Kavramları ve Tartışmaları. *Uluslararası İlişkiler, Cilt 7, Sayı 25*. s. 43-68.

Diehl, P. F. (1993). *International Peacekeeping*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

Diehl, P. F, Druckman, D. ve Wall, J. (1998). International Peacekeeping and Conflict Resolution: A Taxonomic Analysis with Implications. *Journal of Conflict Resolution* 42. s. 33–55.

Doyle, M. W. (2001). War Making and Peace Making: The United Nations' Post-Cold War Record. F. O. Chester A. Crocker içinde, *Turbulent Peace: The Challenges of Managing International Conflict*. Washington, DC.

DPKO. (28 Şubat 2011). *What is peacekeeping?* 15 Mart 2011 tarihinde United Nations: <http://www.un.org/en/peacekeeping/operations/peacekeeping.shtml> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

Duffey, T. (1998). United Nations Peacekeeping in the Post-Cold War World. *Civil Wars, Vol.1, No.3*.

Durch, W. J. (1995). *UN Peacekeeping, American Politics, and the Uncivil Wars of the 1990s*. New York: St. Martin's Press.

EUFOR RD CONGO. (tarih yok). 5 Mayıs 2011 tarihinde European Union External Action: <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1091&lang=EN> adresinden alındı.

Falk, R. A. (2001). *Yırtıcı Küreselleşme*. (A. Çaksu, Çev.) İstanbul: Küre Yay.

Falk, R. A. (2005). *Dünya Düzeni Nereye?* (N. Domaniç, & N. Arhan, Çev.) İstanbul: Metis Yay.

Featherston, A. (2000). Peacekeeping, Conflict Resolution, and Peacebuilding: A Reconsideration of Theoretical Frameworks. O. R. Woodhouse içinde, *Peacekeeping and Conflict Resolution*. Portland, OR: Frank Cass.

Feil, S. R. (1997). *Could 5,000 Peacekeepers Have Saved 500,000 Rwandans?: Early Intervention Reconsidered*. Washington, D.C.: Institute for the Study of Diplomacy School of Foreign Service Georgetown University.

Gray, C. (2001). Peacekeeping After the Brahimi Report: Is There a Crisis of Credibility for the UN? *Journal of Conflict and Security Law, Vol. 6, No. 2*. s. 267-288.

Griffits M. ve O'Callaghan T. (2002). *International Relations: The Key Concepts*. London: Routledge.

Guéhenno, J.-M. (2002). On the Challenges and Achievements of Reforming UN Peace Operations. *International Peacekeeping, Vol. 9, No. 2*.

Guéhenno, J.-M. (Mart 2008). UN Peacekeeping Operations Principles and Guidelines. New York: Department of Peacekeeping Operations, Department of Field Support.

Hill, S. M. ve Malik, P. S. (1996). *Peacekeeping and the United Nations*. Aldershot: Dartmouth Publishing.

Howard, L. M. (2008). *UN Peacekeeping In Civil Wars*. Cambridge: Cambridge University Press.

Humanitarian Cease fire Agreement on the Conflict in Darfur. (8 Nisan 2004). 20 Nisan 2011 tarihinde United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs: ochaonline.un.org/OchaLinkClick.aspx?link=ocha&docid=14149 adresinden alındı.

ICRtoP. (Nisan 2011). *Crisis in the Democratic Republic of Congo*. 15 Nisan 2011 tarihinde International Coalition for the Responsibility to Protect: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-drc> adresinden alındı.

ICTR, Status of Cases. (tarih yok). 30 Haziran 2011 tarihinde International Criminal Tribunal for Rwanda: <http://www.unictr.org/Cases/tabid/204/Default.aspx> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

International Commission on Intervention and State Sovereignty. (Aralık 2001). *Report of the ICISS*. 2011 tarihinde The Responsibility to Protect: <http://www.iciss.ca/report2-en.asp> adresinden alındı.

International Conflict Research. (18 Ağustos 1992). *Protocol of Agreement between the Government of the Republic of Rwanda and the Rwandese Patriotic Front on the Rule of Law*. 21 Nisan 2011 tarihinde International Conflict Research Services: <http://www.incore.ulst.ac.uk/services/cds/agreements/pdf/rwan1.pdf> adresinden alındı.

International Crisis Group. (30 Mart 2005). *The Congo's Transition Is Failing: Crisis in the Kivus*. 21 Nisan 2011 tarihinde International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/central-africa/dr-congo/091-the-congos-transition-is-failing-crisis-in-the-kivus.aspx> adresinden alındı.

International Crisis Group. (25 Ekim 2005). *The EU/AU Partnership in Darfur: Not Yet a Winning Combination*. 30 Mart 2011 tarihinde International Crisis Group: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/horn-of-africa/sudan/099-the-eu-au-partnership-in-darfur-not-yet-a-winning-combination.aspx> adresinden alındı.

Johansen, R. C. (1998). Enhancing United Nations Peace-Keeping. C. Alger içinde, *The Future of the United Nations System: Potential for the Twenty-First Century*. Tokyo: United Nations University Press.

Joint Publication 3-07.3. (17 Ekim 2007). *Peace Operations*. 20 Mart 2011 tarihinde Federation of American Scientists: <http://www.fas.org/irp/doddir/dod/jp3-07-3.pdf> adresinden alındı.

Lacey, M. (26 Şubat 2005). *Militia Fighters Kill 9 U.N. Peacekeepers in Congo as Instability Continues*. 20 Nisan 2011 tarihinde The New York Times: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9B00EFD9143DF935A15751C0A9639C8B63> adresinden alındı.

Leave None to Tell the Story: Genocide in Rwanda. (1 Nisan 2004). 30 Haziran 2011 tarihinde Human Rights Watch: <http://www.hrw.org/legacy/reports/1999/rwanda/index.htm#TopOfPage> adresinden alındı.

Lyman, P. N. (Bahar 2004). Ralph Bunche's International Legacy: The Middle East, Congo, and United Nations Peacekeeping. *The Journal of Negro Education*, Vol. 73, No. 2, *The Legacy of Ralph J. Bunche and Education: Celebrating the Centenary Year of His Birth*. s. 159-170.

McCoubrey, H. ve White, N.D. (1995). *International Organizations and Civil Wars*. Aldershot UK, Brookfield VT: Dartmouth Publishing Company.

Miller, L. H. (1999). The Idea and the Reality of Collective Security. *Global Governance* 5. s. 303-332.

MONUC. (2011). 10 Nisan 2011 tarihinde <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/monuc/> adresinden alındı.

Mullenbach, M. J. (2005). Deciding to Keep Peace: An Analysis of International Influences on the Establishment of Third-Party Peacekeeping Missions. *International Studies Quarterly* 49. s. 529-555.

TASNİF DIŞI

Nicolas Sarkozy admits Rwanda genocide 'mistakes'. (25 Şubat 2010). 9 Ocak 2011 tarihinde BBC News: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8535803.stm> adresinden alındı.

Paris, R. (2000). Broadening the Study of Peace Operations. *International Studies Review* 2(3). s. 27–44.

Peacekeeping Best Practices Unit. (2003). *Handbook on United Nations, Multidimensional Peacekeeping Operations*. New York: United Nations.

Prunier, G. (2005). *Darfur: The Ambiguous Genocide*. London: Hurst.

Pushkina, D. (2006). A Recipe for Success? Ingredients of a Successful Peacekeeping Mission. *International Peacekeeping* 13. s. 133–149.

Ramsbotham, O. (1999). *Encyclopedia of International Peacekeeping Operations*. Santa Barbara: ABC-Clio.

Ratner, S. R. (1995). *The New UN Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict after the Civil War*. New York: St. Martin's Press.

Rwanda: The Preventable Genocide. (2000). 30 Haziran 2011 tarihinde International Panel of Eminent Personalities: http://www.africa-union.org/official_documents/reports/Report_rowanda_genocide.pdf adresinden alındı.

Rwanda UNAMIR Background. (tarih yok). 30 Haziran 2011 tarihinde United Nations: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirFT.htm#APRIL> adresinden alındı.

Segal, D. (1995). Five Phases of United Nations Peacekeeping: An Evolutionary Typology. *Journal of Political and Military Sociology* 22(2). s. 65–79.

SIPRI Yearbook 2009: Armaments, Disarmament and International Security. (2009). New York: Oxford University Press.

Stedman, M. G. (2003). Where Do the Peacekeepers Go? *International Studies Review* 5(4). s. 37–54.

Thakur, R. C. (1984). *Peacekeeping in Vietnam*. Edmonton, Alberta: The University of Alberta Press.

The United Nations Today. (2008). New York: United Nations Department of Public Information.

Two DR Congo peacekeepers freed. (28 Haziran 2006). 18 Nisan 2011 tarihinde BBC News: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/5119918.stm> adresinden alındı.

UNAMIR. (2011). 5 Ocak 2011 tarihinde BM Resmi Sitesi: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/past/unamirM.htm> adresinden alındı.

United Nations Member States. (3 Temmuz 2006). 28 Nisan 2011 tarihinde United Nations Press Release: <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/org1469.doc.htm> adresinden alındı.

United Nations Millennium Declaration. (18 Eylül 2000). 20 Ocak 2011 tarihinde United Nations: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf> adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

UNMIS. (2011). *UNMIS Background*. 10 Şubat 2011 tarihinde Birleşmiş Milletler Resmi Sitesi: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unmis/background.shtml> adresinden alındı.

Uvin, P. (2001). Reading the Rwandan Genocide. *International Studies Review*, Vol. 3, No. 3. s. 75-99.

Wagh, C. (2004). *Paul Kagame and Rwanda: Power, Genocide and the Rwandan Patriotic Front*. Jefferson: McFarland and Company.

Wax, E. (21 Mart 2005). *Congo's Desperate 'One-Dollar U.N. Girls'*. 21 Nisan 2011 tarihinde Washington Post: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/articles/A52333-2005Mar20.html> adresinden alındı.

White, N. (1997). *Keeping The Peace*. Manchester: Manchester University Press.

Wight, M. (1977). *Systems of States*. H. Bull. içinde Leicester, UK: Leicester University.

Williams, P. (2005). Military Responses to Mass Killing: The African Union Mission in Sudan. *International Peacekeeping*, Vol. 13, No. 2.

Young, C. (2002). Contextualizing Congo Conflicts: Order and Disorder in Postcolonial Africa. J. F.Clark içinde, *The African Stakes of the Congo War*. New York: Palgrave Macmillan.

Zacarias, A. (1996). *The United Nations and International Peacekeeping*. Londra: Tauris Academic Studies.

BM GÜVENLİK KONSEYİ KARARLARI VE GENEL SEKRETER RAPORLARI

S/1999/1257. (16 Aralık 1999). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/395/47/IMG/N9939547.pdf?OpenElement> adresinden alındı.

S/2005/57. (31 Ocak 2005). 30 Haziran 2011 tarihinde United Nations Documents: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2005/57 adresinden alındı.

S/RES/872. (5 Ekim 1993). 10 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N93/540/63/PDF/N9354063.pdf?OpenElement> adresinden alındı.

S/RES/912. (21 Nisan 1994). 21 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/006/79/IMG/N9400679.pdf?OpenElement> adresinden alındı.

S/RES/918. (17 Mayıs 1994). 21 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/218/36/PDF/N9421836.pdf?OpenElement> adresinden alındı.

S/RES/935. (1 Temmuz 1994). 30 Haziran 2011 tarihinde United Nations Documents: [http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/006/79/IMG/N9400679.pdf?OpenElement)

TASNİF DIŞI

ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/273/51/PDF/N9427351.pdf?OpenElement
adresinden alındı.

S/RES/955. (8 Kasım 1994). 30 Haziran 2011 tarihinde United Nations Documents:
<http://www.un.org/ict/english/Resolutions/955e.htm> adresinden alındı.

S/RES/965. (30 Kasım 1994). 21 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N94/475/84/PDF/N9447584.pdf?OpenElement>
adresinden alındı.

S/RES/997. (9 Haziran 1995). 21 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N95/173/26/PDF/N9517326.pdf?OpenElement>
adresinden alındı.

S/RES/1029. (12 Aralık 1995). 21 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/596/26/IMG/NR059626.pdf?OpenElement>
adresinden alındı.

S/RES/1279. (30 Kasım 1999). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1279%281999%29
adresinden alındı.

S/RES/1291. (24 Şubat 2000). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1291%282000%29
adresinden alındı.

S/RES/1355. (15 Haziran 2001). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1355%282001%29
adresinden alındı.

S/RES/1376. (9 Kasım 2001). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1376%282001%29
adresinden alındı.

S/RES/1445. (4 Aralık 2002). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1445%282002%29
adresinden alındı.

S/RES/1484. (30 Mayıs 2003). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1484%282003%29
adresinden alındı.

S/RES/1493. (28 Temmuz 2003). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1493%282003%29
adresinden alındı.

S/RES/1565. (1 Ekim 2004). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1590%282005%29
adresinden alındı.

S/RES/1590. (24 Mart 2005). 30 Haziran 2011 tarihinde United Nations Documents:
http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1565%282004%29
adresinden alındı.

TASNİF DIŞI

TASNİF DIŞI

S/RES/1706. (31 Ağustos 2006). 27 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1706\(2006\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1706(2006)) adresinden alındı.

S/RES/1797. (30 Ocak 2008). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1797\(2008\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1797(2008)) adresinden alındı.

S/RES/1896. (22 Aralık 2008). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1856\(2008\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1856(2008)) adresinden alındı.

S/RES/1925. (28 Mayıs 2010). 25 Nisan 2011 tarihinde United Nations Documents: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1925\(2010\)](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1925(2010)) adresinden alındı.

EKLER

EK-A : Afrika Sorunlu B6lgeler Haritası

EK-B : BM Barış Koruma Harekâtları (1948–2011)

EK-C : Ruanda B6lgeler Haritası

EK-Ç : Demokratik Kongo Cumhuriyeti B6lgeler Haritası

EK-D : Sudan B6lgeler Haritası

Afrika Sorunlu Bölgeler Haritası

(Kaynak: SIPRI Yearbook-2009, Harita: Harita Genel Komutanlığı-2009)

Afrika Sorunlu Bölgeler (Alfabetik Sıra)

No	Bölge
1	Angola
2	Batı Sahra
3	Burundi
4	Cezayir
5	Darfur
6	Eritre
7	Fildiő Sahili Cumhuriyeti
8	Güney Sudan
9	Demokratik Kongo Cumhuriyeti
10	Liberya
11	Nijerya
12	Ruanda
13	Sierra Leone
14	Somali
15	Uganda
16	Zimbabve

BM Barış Koruma Harekâtları (1948–2011)

Kısaltma	Harekâtın Adı	Başlangıç	Bitiş
UNTSO	BM Ateşkes Denetleme Organizasyonu	Mayıs1948	Devam Ediyor
UNMOGIP	BM Hindistan ve Pakistan Askeri Gözlemci Grubu	Ocak1949	Devam Ediyor
UNEF I	Birinci BM Acil Müdahale Gücü	Kasım1956	Haziran1967
UNOGIL	BM Lübnan Gözlemci Grubu	Haziran1958	Aralık1958
ONUC	BM Kongo Harekâtı	Temmuz1960	Haziran1964
UNSF	BM Batı Yeni Gine Güvenlik Gücü	Ekim1962	Nisan1963
UNYOM	BM Yemen Gözlemci Harekâtı	Temmuz1963	Eylül1964
UNFICYP	BM Kıbrıs Barış Koruma Gücü	Mart1964	Devam Ediyor
DOMREP	Dominik Cumhuriyeti Genel Sekreter Temsilcisi Harekâtı	Mayıs1965	Ekim1966
UNIPOM	BM Hindistan-Pakistan Askeri Gözlemci Harekâtı	Eylül1965	Mart1966
UNEF II	İkinci BM Acil Müdahale Gücü	Ekim1973	Temmuz1979
UNDOF	BM Geri Çekilme Gözlem Gücü	Haziran1974	Devam Ediyor
UNIFIL	BM Lübnan Geçici Barış Gücü	Mart1978	Devam Ediyor
UNGOMAP	BM Afganistan ve Pakistan İyi Niyet Harekâtı	Mayıs1988	Mart1990
UNIIMOG	BM İran-Irak Askeri Gözlemci Grubu	Ağustos1988	February1991
UNAVEM I	BM Angola Denetleme Harekâtı I	Ocak1989	Haziran1991
UNTAG	BM Geçiş Destek Grubu	Nisan1989	Mart1990
ONUCA	BM Orta Amerika Gözlemci Grubu	Kasım1989	Ocak1992
UNIKOM	BM Irak-Kuveyt Gözlemci Harekâtı	Nisan1991	Ekim2003
MINURSO	BM Batı Sahra Referandum için Harekât	Nisan1991	Devam Ediyor
UNAVEMII	BM Angola Denetleme Harekâtı II	Haziran1991	Şubat1995
ONUSAL	BM El Salvador Gözlemci Harekâtı	Temmuz1991	Nisan1995
UNAMIC	BM Kamboçya İlerleme Harekâtı	Ekim1991	Mart1992
UNPROFOR	BM Koruma Harekâtı	Şubat1992	Mart1995
UNTAC	BM Kamboçya Geçici Otoritesi	Mart1992	Eylül1993
UNOSOM I	BM Somali Harekâtı I	Nisan1992	Mart1993
ONUMOZ	BM Mozambik Harekâtı	Aralık1992	Aralık1994
UNOSOM II	BM Somali Harekâtı II	Mart1993	Mart1995
UNOMUR	BM Uganda-Ruanda Gözlemci Harekâtı	Haziran1993	Eylül1994
UNOMIG	BM Gürcistan Gözlemci Harekâtı	Ağustos1993	Haziran2009
UNOMIL	BM Liberya Gözlemci Harekâtı	Eylül1993	Eylül1997
UNMIH	BM Haiti Harekâtı	Eylül1993	Haziran1996
UNAMIR	BM Ruanda Destek Harekâtı	Ekim1993	Mart1996
UNASOG	BM Aozou Şeridi Gözlemci Grubu	Mayıs1994	Haziran1994
UNMOT	BM Tacikistan Gözlemci Harekâtı	Aralık1994	Mayıs2000
UNAVEM III	BM Angola Denetleme Harekâtı III	Şubat1995	Haziran1997
UNCRO	BM Hırvatistan Güven İnşa Harekâtı	Mayıs1995	Ocak1996
UNPREDEP	BM Önleyici Müdahale Gücü	Mart1995	Şubat1999
UNMIBH	BM Bosna ve Hersek Harekâtı	Aralık1995	Aralık2002
UNTAES	BM Doğu Slavonya, Baranja ve Batı Sirmium Geçiş	Ocak1996	Ocak1998

	Yönetimi		
UNMOP	BM Prevlaka Gözlemci Harekâtı	Ocak1996	Aralık2002
UNSMIH	BM Haiti Destek Harekâtı	Temmuz1996	Temmuz1997
MINUGUA	BM Guatemala Denetleme Harekâtı	Ocak1997	Mayıs1997
MONUA	BM Angola Gözlemci Harekâtı	Haziran1997	Şubat1999
UNTMH	BM Haiti Geçiş Harekâtı	Ağustos1997	Aralık1997
MIPONUH	BM Haiti Sivil Polis Harekâtı	Aralık1997	Mart2000
	BM Sivil Polis Destek Grubu	Ocak1998	Ekim1998
MINURCA	BM Orta Afrika Cumhuriyeti Harekâtı	Nisan1998	Şubat2000
UNOMSIL	BM Sierra Leone Gözlemci Harekâtı	Temmuz1998	Ekim1999
UNMIK	BM Kosova Geçici Yönetim Harekâtı	Haziran1999	Devam Ediyor
UNAMSIL	BM Sierra Leone Harekâtı	Ekim1999	Aralık2005
UNTAET	BM Doğu Timor Geçiş Yönetimi Harekâtı	Ekim1999	Mayıs2002
MONUC	BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti Harekâtı	Kasım1999	Haziran2010
UNMEE	BM Etiyopya ve Eritre Harekâtı	Temmuz2000	Temmuz2008
UNMISSET	BM Doğu Timor Destek Harekâtı	Mayıs2002	Mayıs2005
UNMIL	BM Liberya Harekâtı	Eylül2003	Devam Ediyor
UNOCI	BM Fildişi Sahili Harekâtı	Nisan2004	Devam Ediyor
MINUSTAH	BM Haiti İstikrar Harekâtı	Haziran2004	Devam Ediyor
ONUB	BM Burundi Harekâtı	Haziran2004	Aralık2006
UNMIS	BM Sudan Harekâtı	Mart2005	Devam Ediyor
UNMIT	BM Timor-Leste Bütünleşik Harekâtı	Ağustos2006	Devam Ediyor
UNAMID	Afrika Birliği-BM Hibrit Darfur Harekâtı	Temmuz2007	Devam Ediyor
MINURCAT	BM Orta Afrika-Çad Harekâtı	Eylül2007	Aralık2010
MONUSCO	BM Demokratik Kongo Cumhuriyeti İstikrar Harekâtı	Temmuz2010	Devam Ediyor

(Kaynak: <http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/operationslist.pdf>)

Ruanda Bölgeler Haritası

(Kaynak: United Nations Cartographic Section,
<http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/rwanda.pdf> adresinden alındı.)

Demokratik Kongo Cumhuriyeti Bölgeler Haritası

(Kaynak: United Nations Cartographic Section,
<http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/drcongo.pdf> adresinden alındı.)

Sudan Bölgeler Haritası

(Kaynak: United Nations Cartographic Section,
<http://www.un.org/Depts/Cartographic/map/profile/sudan.pdf> adresinden alındı.)

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Kırıkkale’de doğdu. 2001 yılında Maltepe Askeri Lisesi’nden mezun oldu. 2005 yılında Hava Harp Okulu Elektronik Mühendisliği bölümünden, 2006 yılında Hava İstihbarat Okulu’ndan mezun oldu. 2006-2009 yılları arasında 7’nci Ana Jet Üs 171’inci Filo Komutanlığında İstihbarat Subayı olarak görev yaptı. 2009–2010 eğitim ve öğretim yılında Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsünde Ulusal ve Uluslararası Güvenlik Stratejileri Yüksek Lisans Programı’na başladı. Halen yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

Hüsamettin KOCAMAZ, evlidir. İngilizce bilmektedir.

TASNİF DIŞI

(BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.)

TASNİF DIŞI